Cena egz. 20 groszy. Nakład 40000 egzemplarzy. Dziś 20 stron.

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika" dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY".
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południu.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30.
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3.15 zł. miesięcznie,
9.45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.54 zł. miesięcznie, 10.61 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 7.15 zł., za granicę 9.65 zł. miesięcznie.
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie,
strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczanie pisma,
a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699. Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 213. | BYDGOSZCZ, niedziela dnia 14 września 1930 r. | Rok XXIV.

Niemcy a Polska.

III

O program naszej polityki niemieckiej.

Wynikiem naszych dotychczasowych rozważań jest wniosek, że **Niemcy powojenne są wewnętrznie zupełnie rozbite i moralnie chore, a odruchowe, lecz celowo organizowanie dążności do odwetu, wyładowują się narazie — w braku realnej możliwości urzeczywistnienia swych dążeń — bądź w naiwnych nadziejach na Ligę Narodów** (katolicy i oficjalna polityka rządowa), bądź **w niepoczytalnych fantazjach militarystycznych** (Hittler). Jest to **szarpanie się rannego,** lecz nie dobitego lwa w klatce, niebezpieczne przedewszystkiem dla niego samego, dopóki pręty stalowe klatki nie są naruszone.

Czy jednak naprawdę **wojna nie jest możliwą?** Czy nie mógłby naprzykład powstać rząd, który zapragnąłby **przezwyciężyć rozbicie wewnętrzne przez sfingowanie np. najazdu obcego,** by skłóconych braci znów pogodzić — w rowie strzeleckim? Czy nie mogłoby to nawet rozwiązać — sprawy bezrobocia? A spłaty reparacyjne możnaby przecież... obrócić na armaty. Nowe perspektywy polityczne, związane z polityką imperjalistyczną Mussoliniego otwierają tu poważne możliwości.

A jednak —**narazie** — uważam Niemcy za absolutnie niezdolne do prowadzenia wojny. Nietyle może z powodu rozbrojenia i kryzy gospodarczej, ile z **nadmiaru wspomnień i „przesytu krwi"** tak możnaby ten nastrój określić. Trzeba wprawdzie, to wziąć pod uwagę, że wojna **przy boku Rosji przeciw Polsce** nie miałaby przeciw sobie... „czerwonego związku frontowców". Lecz zato **tem bardziej innych. Napięcie wewnętrzne** między stronnictwami niemieckiemi jest dziś zbyt wielkie, by je można było zjednoczyć chociażby pod hasłem: „Nach Osten wollen wir reiten". Jedynie gdy Niemcy zostały na serjo zaczepione — pozostały jednolity „nastrój z roku 1914". Lecz to przecież nie wchodzi w rachubę.

— Co byłoby jednak, gdy Hittler opanował rządy? — pytałem jednego z działaczy niemieckich, — mielibyśmy wojnę domową.

Kto choć cośkolwiek zorjentował się w nastrojach niemieckich, ten uwierzy w to rzeczywiście. Lecz Hittler tak groźny nie jest. Psy, które **tak** głośno szczekają, nigdy nie są niebezpieczne. Nie przeszkadza to jednak temu, że Hittler przy najbliższych wyborach przypuszczalnie zyska największy przyrost głosów. Jego współzawodnikami są **komuniści,** lecz ci mają jednak **zanadto antypaństwową markę,** i, co jeszcze ważniejsze, partja ich zbyt długo już obiecuje daremnie złote góry. Zresztą i do Niemiec już zbyt wiele przesiąkło wieści rosyjskich. Mimo to należy się liczyć z poważnym wzrostem ich głosów. Ponieważ socjaliści jako partja, która do niedawna rządziła, nie mogą uczestniczyć w zbieraniu owoców... niezadowolenia, narodowi socjaliści synteza dwóch równie silnych prądów, mają szanse poważne. Synteza dokonała się wprawdzie **na punkcie absurdu** i obłędu — lecz jest obawa, że naród niemiecki — a zwłaszcza młodzież — w dużej części da się poprowadzić przez obłąkańców i ulegnie sugestji takich haseł na metę: „powiesić zdrajców". Lecz w każdym razie **niema mowy o jakiejś większości nacjonalistycznej,** niebezpiecznej **już teraz** dla pokoju, chociażby i zwycięstwo nacjonalistów gra największe. Wybory niemieckie będą jednak o tyle dla nas ważne, że wskażą **kierunek** obecnego rozwoju i jego **tempo.**

Z faktu, że Niemcy są w tej chwili niezdolne do prowadzenia wojny wynikałoby tylko wtedy dla nas błogie poczucie pewności, gdyby Liga Narodów była bezwzględnie instytucją godną zaufania, w której nie decydują układy sił i kombinacje, lecz objektywna racja. Tymczasem jednak Liga — w najlepszym razie — będzie zawsze **skłonna do kompromisów,** chociażby nawet po naszej stronie była **pełna** słuszność. Zresztą ludzie, odgrywający rolę „objektywnych; zawsze są skłonni do **szukania winy u obu;** jeśli jedna ze stron nie będzie jej miała, wtedy się ją wynajdzie. Sędzia, siedzący na wysokim aeropagu, może zawsze dostrzec to, co dostrzec pragnie. Czy jednak z naszej strony zawsze wszystko było mądre i celowe? Czy **i my nie mamy wielu błędów na sumieniu?** Trzeba pamiętać, że **najmniejszy nawet wypadek, szczególnie na terenie „Kurytarza", Niemcy rozdmuchują do olbrzymich rozmiarów.** A prasa i propaganda ich sięga niestety bez porównania dalej wszerz i w głąb niż nasza. Gorsze są jednak **błędy zasadnicze,** które wywołują ferment wśród ludności pomorskiej, jak np. ostatnio przenoszenie starostów pomorskich, o którem donosił „Dziennik Bydgoski". Fakt ten odrazu wywołał pomruk złośliwej radości — tego co Niemcy nazywają „Schadenfreude" w prasie niemieckiej. Nie wolno nam wątpić ani na sekundę w patrjotyzm ludności pomorskiej. Lecz ziaste nie mamy powodu **ułatwiać Niemcom ich roboty,** która swą wytrzymałością może z czasem zupełnie **naszą opinję w świecie podważyć. Pomorza Polska bez wojny nie odda** — to winien świat wiedzieć — i to należy Niemcom tak wytrwale wbijać w głowę, jak oni wytrwale swoje pretensje podnoszą. Lecz akcję niemiecką **można i bez wojny stopniowo podciąć,** a raczej wykruszyć przez mądrą i konsekwentną politykę. Jej wytyczne możnaby streścić następująco:

1. Konsekwentna i intenzywna **rozburzona gospodarcza i kulturalna** województwa pomorskiego (także Śląska, który również jest przedmiotem zakusów wrogich), i wogóle **wzmacnianie pogranicza.** Polityce wschodniej Niemiec musi się przeciwstawić anlogiczna **„polityka zachodnia"** Polski.

2. **Bezwzględnie stanowcza postawa polityczna wobec Niemiec i Ligi, wykluczająca raz na zawsze możliwość jakiejkolwiek dyskusji na temat granic.** Tu trzeba **unikać wszelkich nie dosyć wyraźnych wypowiedzeń,** któreby **choć cień** nadzieji w tej kwestji pozostały.

3. Energiczna **przeciwpropaganda,** nie tylko zagranicą, ale i **w samych Niemczech** — ku czemu może drugi odpowiednie znaleźć.

4. Przy największej stanowczości **unikać należy bezwzględniej wszelkiej polityki drażnienia,** które zresztą zwykle nie tyle jest „polityką", ile **niezdarnością** władz administracyjnych — przynajmniej, o ile chodzi o nasze stosunki. Nieraz jeden nadgorliwy żandarm czy celnik może więcej zepsuć, niż naprawi sto zebrań pacyfistycznych. Trzeba pamiętać, że **brutalność czy szykana to siła — to dwie rzeczy bardzo różne.**

5. Na **wspólnej platformie dążeń katolickich należy czynnie pracować nad zbliżeniem kulturalnem,** a także **gospodarczem,** choć to ostatnie jest, przy obecnych warunkach wewnętrzno-gospodarczych i politycznych obu państw, znacznie trudniejsze. Zato duże perspekty-

Zakaz zgromadzeń pod gołem niebem oraz pochodów.

Warszawa, 13. 9. (PAT) Na dzień 14 bm. komisarjat rządu zabronił wszelkich pochodów i zebrań pod gołem niebem, ze względu na bezpieczeństwo publiczne.

Łódź, 13. 9. Na jutro zapowiedziały stronnictwa zgrupowane w t. zw. centrolewie odbycie wieców w sali jednego z kin łódzkich oraz pod gołem niebem na Wodnym Rynku, a następnie pochód demonstracyjny ulicami miasta. Starostwo grodzkie zezwoliło na urządzenie wiecu w sali kinematografu, natomiast nie udzieliło zezwolenia na odbycie wiecu pod gołem niebem, ani na pochód przez miasto.

*

Centrolew a właściwie **PPS i NPR** urządzają zgromadzenia w jutrzejszą niedzielę także **w Toruniu, Tczewie, PPS osobno w Bydgoszczy** (w sali Patzera).

Rada Adwokacka

w Warszawie otrzymała naganę od ministra Cara.

Warszawa, 12. 9. (PAT) Dziś p. minister sprawiedliwości wystosował do naczelnej rady adwokackiej w Warszawie pismo treści następującej:

Rada Adwokacka w Warszawie na posiedzeniu nadzwyczajnem w dniu 10 września br. w sprawie zatrzymania przez władze bezpieczeństwa zgodnie z art. 168 K. P. K. szeregu członków Izby byłych posłów powzięła na podstawie niesprawdzonych u źródła informacyj uchwałę, wykraczającą poza zakres ustawowych uprawnień Rady, (art. 24 statutu), niezgodną w swej treści z przepisami prawa oraz niedopuszczalną ze względu na formę. **Uchwała powyższa, podana do prasy uległa aresztowaniu.** Mimo to w odpisie została **wywieszona w pokojach adwokackich,** sądów okręgowego i apelacyjnego w Warszawie z naruszeniem art. 299 A. K. K.

Powyższe **bezprawne postępowanie Rady Adwokackiej** w Warszawie czyni koniecznem zastosowanie do niej środków, przewidzianych w art. 37 statutu palestry.

Załączając w odpisie przytoczoną wyżej uchwałę, uprzejmie zapytuję, na podstawie art. 37 ust. 2 statutu palestry, czy naczelna władza adwokacka wydała lub wydać zamierza stosowne zarządzenia, pozostające w jej rozporządzeniu, a oparte na art. 37 ust. 1 statutu celem przywrócenia w łonie Rady Adwokackiej normalnych stosunków prawnych, pogwałconych przez wydanie przytoczonej uchwały.

Minister Sprawiedliwości (—) **Stanisław Car.**

Warszawa, 13. 9. (tel. wł.) Zebranie naczelnej rady adwokackiej zwołane zostało na dziś. Naczelna rada adwokacka składa się z delegatów izb adwokackich warszawskiej, łódzkiej, lubelskiej i wileńskiej. przyczem na każde 50 adwokatów wchodzi do naczelnej rady adwokackiej jeden. Prezesem rady adwokackiej jest były senator Bolesław Bielawski, wiceprezesem zaś Ludwik Domański.

Areszt podtrzymany.

Polska Agencja Telegr. komunikuje: Na podstawie doniesień, przesłanych przez władze bezpieczeństwa do prokuratury w Warszawie.

W związku z dokonanem zatrzymaniem z dnia 9 na 10 bm. grupy byłych posłów, prokurator sądu okręgowego w Warszawie wraz z sędzią śledczym udali się dnia 11 bm. do miejsca zatrzymania w Brześciu nad Bugiem. Po przesłuchaniu zatrzymanych sędzia śledczy zastosował zgodnie z art. 58 K. P. K. jako środek zapobiegawczy tymczasowy areszt w stosunku do następujących osób: Baćmaga Józef, Bagiński Kazimierz, Barlicki Norbert, Celewicz Władysław, Ciołkosz Adam, Dębski Aleksander, Dubois Stanisław, Kiernik Władysław, Kohut Osyp, Lieberman Herman, Leszczyński Iwan, Mostek Mieczysław, Paliji Dymytr, Popiel Karol, Prager Adam, Putek Józef, Sawicki Adolf Witos Wincenty i Wysłocki Oleksa.

Urzędowo również donoszą, że b. posel **Jan Kwiatkowski z Wejherowa** przewieziony został do Brześcia nad Bugiem.

Więźniowie w Brześciu nad Bugiem

nie będą mogli kandydować do Sejmu

(Telefonem od własnego korespondenta)

Warszawa, 13. 9. Dotychczas brak wszelkich informacyj o dalszym losie aresztowanych byłych posłów. W Brześciu zastosowano do nich **surowe rygory.** Krewni aresztowanych udali się do Brześcia aby doręczyć aresztowanym niezbędne przedmioty. Nie zostali oni przyjęci przez władze mające nadzór nad więźniami. W twierdzy brzeskiej przygotowano 160 łóżek, które czekają na kandydatów...

Prokurator Michałowski po powrocie z Brześcia zdał relację ministrowi spraw wewnętrznych tak samo zdał raport ministrowi sprawiedliwości sędzia śledczy Demant, który jeździł również do Brześcia z prokuratorem Michałowskim i **zarządził tam dalsze zatrzymanie w areszcie jako środka zapobiegawczego.**

Jak słychać śledztwo przeciwko oskarżonym ma się opierać na podstawie artykułu 100 i 101 dawn. rosyjskiego kodeksu karnego. Artykuły te mówią o zmachu na ustalony w drodze praw zasadniczych ustrój państwowy albo na całość terytorjum państwowego. Grozi **kara więzienia dożywotniego albo 5—15 lat.**

Obrońcy oskarżonych ukonstytuowali się w kolegjum obrońców, którego przewodniczącym został dziekan rady adwokackiej Nowodworski a sekretarzem adwokat Berenson.

* * *

Warszawa, 13. 9. (Tel. wł.). Przedstawiciele koła obrońców złożyli do prokuratora Michałowskiego następujące punkty tyczące się aresztowanych:

1. Prośbę o przetransportowanie aresztowanych do jednego z więzień podległych cywilnym władzom sądowym, gdyż byli posłowie jako osoby cywilne nie powinny znajdować się w twierdzy wojskowej.

2. O stosowanie do zatrzymanych byłych posłów przepisów więziennych obowiązujących wobec osób będących pod śledztwem a nie wobec skazanych.

3. Danie możności obrońcom komunikowania się z aresztowanymi celem uzyskania od nich pełnomocnictw do prowadzenia sprawy.

4. O możność asystowania przy śledztwie.

Te punkty będą wręczone prokuratorowi Michałowskiemu dziś na piśmie na zapowiedzianej konferencji.

wy może mieć skierowanie znacznej **turystyki** niemieckiej do Polski. Turystów tych należy traktować z wyszukaną uprzejmością. — Atrakcją może być dla nich nie tylko nasz (zwłaszcza tatrzański) krajobraz, ile niezwykle **niskie w stosunku do niemieckich ceny naszych uzdrowisk.** To zbliżenie kulturalne i poznanie osobiste jest najlepszą drogą do przezwyciężenia nienawiści i przesądów — a zatem, jeśli nie do przełamania dążeń odwetowych, to w każdym razie do stępienia ich ostrza. **Niemcom** trzeba przedewszystkiem **wpoić szacunek dla Polski i jej kultury.** Wtedy wschód przestanie im się wydawać krajem barbarzyńskim, możliwym do zawojowania. A chociażby i towarzysko nie miało przeszkodzić rozprawie orężnej, to w każdym razie **nie my** stracimy na tem, że **przeciwnik zacznie nas szanować,** że zyskamy i tam popleczników. Lecz **dziś jest jeszcze możliwy odwród Niemiec z drogi, wiodącej do nowej wojny** i ostatecznej ich katastrofy, która jednak i nam, nawet w razie zupełnego zwycięstwa, przyniesie straszną ruinę. I trzeba **wyczerpać wszystkie środki** — nie wolno na ślepe odruchy odpowiadać niemniej naiwnemi odruchami, pamiętając jednak zawsze, że **polityka pojednania nie może ani na sekundę uśpić naszej czujności ani osłabić energji naszej ekspansji narodowej.**

A. N.

O jednolity front polski.

Deklaracja.

Zebrani w dniu 11 września 1930 **Zarząd i Rada Zjednoczenia Stanu Średniego uchwalamy** jednomyślnie przystąpienie do wspólnego bloku wyborczego, który ma być odpowiedzią na mowę niemieckiego ministra Treviranusa i stworzenie **jednej polskiej listy na zachodnich ziemiach Polski.**

Bydgoszcz, dnia 11 września 1930.

Dr. Jan Kantak, prezes Zjedn. Stanu Średniego, Zygmunt Bojankowski, wiceprezes, Florjan Figurski, ogrodnik, inż. Franciszek Piszczek, prezes Związku Właścicieli Nieruchomości, Juljan Mrugalski, mistrz rzeźnicki, Piotr Matuszewski, prezes Związku Lokatorów, Władysław Skonieczny, sekretarz Zjed. Stanu Średniego, Józef Fiszer, przemysłowiec, Stanisław Łukaszewski, obuwnik, Piotr Kozłowski, mistrz fryzjerski, Paweł Wawrzyniak, kupiec, Dr. Jan Sypniewski, adwokat.

*

Pan aptekarz **Rybicki,** znany działacz, pisze nam:

Na apel Szanownej Redakcji zgłaszam się do głosu w sprawie wyborów.

Zeppeliny latające do Moskwy — Treviranusy coraz bezczelniej, coraz łakomiej otwierają paszczę krzyżacką, by pożreć ziemie polskie. A wśród Polski my gospodarze ziem tych, tak nam drogich, mamyż rozpętać ku uciesze wroga walki partyjne? O nie — po stokroć nie!

Dziś kto Polak prawy, zawoła w obliczu świata całego, że Pomorze, że Wielkopolska, że Górny Śląsk, to rdzeń, to kość pacierzowa Polski to ziemie, zamieszkałe przez samych Polaków, a garstka Niemców to przecie żywioł nasłany przez zaborców.

A na dowód tego **wszyscy głosować będziemy na jedną — jedyną polską listę!**

Z poważaniem
Z. Rybicki, aptekarz.

*

Od wybitnego enperowca, znanego nam od wielu lat, otrzymaliśmy obszerne uwagi na temat wyborów. Z ciekawego tego listu podajemy tylko niektóre myśli. Szerokie koła zwolenników Narodowej Partji Robotniczej — pisze autor uwag — są stanowczo **przeciw Centrolewowi.** Ubolewają szczerze, że Narodowa Partja Robotnicza nie wyszła z Centrolewu razem z Ch. D. i nie zadokumentowała tem, **że nie chce iść ręka w rękę z wrogami Kościoła katolickiego. Centrolew przecie wyraźnie zdradził swój charakter,** gdy nie chciał podpisać gwarancji, że szanować będzie uczucia katolickie. Dla tego wielkie jest **zdziwienie i oburzenie wśród uczciwych enperowców,** że przywódcy stronnictwa nie poszli za przykładem Chrz. Demokracji. Obie te partje mogły i powołane były **do stworzenia wspólnego bloku,** dokoła którego mógł był utworzyć się wielki blok.

Dziś N. P. R. jest skompromitowana jako partja, która nie dba o sprawy katolickie.

Pisze dalej wzmiankowany enperowiec, że obecnie **stworzenie wielkiego bloku polskiego natrafi na wielkie trudności.** Winien temu **rząd,** którego poczynania wywołują w społeczeństwie dzielnic zachodnich **żywy niepokój i wzburzenie.**

Społeczeństwo dzielnic zachodnich przyzwyczajone jest do praworządności i dlatego pojąć nie może tego, co się w Polsce dzieje. Jeżeli rządowi chodzi o to, aby powstał wielki blok polski na zachodzie jako odpowiedź na zakusy niemieckie, niech przestanie podrywać zaufanie społeczeństwa do podstaw prawnych naszego państwa.

Jestem przekonany — pisze wzmiankowany enperowiec, że blok polski w tej czy innej formie powstanie, bo takie jest pragnienie większości społeczeństwa ale rząd niech pamięta, że nie wolno mu stawiać przeszkód w formie poczynań, których celowości tu zrozumieć nie możemy.

Rzekomy list wojewody pomorskiego przeciw Niemcom

wywołał dodatnie wrażenie na korzyść Polski.

(Telefonem od własnego korespondenta)

Berlin, 13. 9. Rzekomy list wojewody Lamota w sprawie postępowania wywłaszczeniowego na Pomorzu przedrukowują dzisiaj wszystkie nieomal pisma i zaopatrują go w odpowiednie uwagi. Niezwykle charakterystycznym jest sposób zużytkowania tego dokumentu. Oto jak wynika zupełnie wyraźnie, celem opublikowania listu był dwojaki: wewnętrzno - wyborczy i zewnętrzno - polityczny. Pomimo, że list był w posiadaniu propagandy niemieckiej już od dłuższego czasu, jako odpowiedni moment opublikowania go wybrano właśnie sesję jesienną Ligi Narodów. Nacjonaliści nazywają z przekąsem polski sztab generalny organem reformy rolnej, domagając się od swoich wyborców, aby uwzględniając tendencję tego listu głosowali na ich partje, a od rządu domagają się podjęcia energicznych kroków w Lidze Narodów dla zabezpieczenia mniejszości niemieckiej.

W berlińskich kołach politycznych autentyczność tego listu jest powątpiewana. Użycie angielskiego pisma „Manchester Guardian" dla ogłoszenia miało na celu nadanie płaszczyka bezstronności angielskiej, w rzeczywistości szereg pism brytyjskich, do których się poprzednio zwracano, odmówił wydrukowania tego listu, a dopiero antypolski „Manchester Guardian" skorzystał z ofiarności niemieckiej.

AR.

Uwaga Redakcji: Fakt opublikowania listu wojewody pomorskiego w chwili, kiedy wylazły niemieckie szydła z worka, mianowicie po groźbach Treviranusa, że Niemcy nietylko sięgną po Pomorze, ale i po kolonje i że zaprzestaną płacić odszkodowań, wynikających zplanu Younga, jest dla nas bardzo pomyślny. Dotąd Polska uchodziła za kraj słaby, obawiając się nawet cienia Niemca, która pada poprzez granicę na ziemię polską. Fałszywy czy prawdziwy list wojewody Lamota przekonuje Anglików, że nietylko oni umieli się pozbyć Niemców z b. kolonij niemieckich, ale że wreszcie Polacy znaleźli sposób jedyny właściwy, aby zademonstrować przed światem, kto jest panem Pomorza.

A. P. B.

Calonder pozostaje komisarzem na Górnym Śląsku?

(Telefonem od własnego korespondenta).

Berlin, 13. 9. Jak donoszą z Genewy zwrócili się we wczorajszy piątek minister spraw zagranicznych **Zaleski oraz minister dr. Curtius we wspólnem piśmie** do prezydenta polsko - niemieckiej komisji mieszanej na Górnym Śląsku Calondera, bawiącego zresztą w Genewie, **ażeby cofnął swoją prośbę o dymisję.** Wniosek znajduje się na porządku dziennym następnej sesji Rady Ligi i wtedy ma być rozstrzygnięty.

Nie wiadomo, jak się zachowa Calonder. Ogólnie spodziewają się jednak, że pozostanie on na swojem stanowisku, jak wogóle ma się wrażenie, że jego zgłoszenie dymisji miało charakter manifestacji, a obecnie chodzi mu o powrót na Górny Śląsk ze wzmocnionym autorytetem przez prośbę obu ministrów.

AR.

Wyrok w procesie odwoławczym Jakubowskiego.

(Telefonem od własnego korespondenta)

Berlin, 13. 9. W procesie odwoławczym przed sądem Rzeszy w Lipsku przeciwko Augustowi Nogensowi i jego matce, którzy, jak wiadomo, przez obwinianie Polaka Jakubowskiego spowodowali skazanie tegoż na śmierć, podczas gdy **August Nogens sam był mordercą** nieślubnego dziecka Jakubowskiego, zapadł wyrok, odrzucający rewizję. Sąd Rzeszy zatwierdził wyrok trybunału przysięgłych w Strelitzu, skazujący **Nogensa na śmierć a jego matkę Koehlerową na 6 lat domu poprawy.**

Proces rehabilitacyjny Jakubowskiego odbędzie się po powzięciu przez trybunał Rzeszy decyzji w drodze otwarcia **specjalnego postępowania pisemnego.** Wniosek o wznowienie sprawy Jakubowskiego, zgłoszony przez rodzinę niewinnie straconego, został przyjęty.

Banda włamywaczy pod kluczem.

Herszt szajki padł w walce z policją.

Katowice, 12. 9. (PAT) Niemieckie pisma śląskie Śląska Opolskiego donoszą z Kluczborka, że przy współudziale policji niemieckiej udało się polskiej policji granicznej unieszkodliwić bandę włamywaczy, która niepokoiła miejscowość Gożuch i okolice. Polska straż graniczna uzyskała wiadomość, że w miejscowości nadgranicznej Preszke znajduje się kryjówka herszta bandy. Dom obstawiono tak, że ucieczka była niemożliwa. Gdy herszt bandy to spostrzegł, rzucił się na urzędników policji z rewolwerem w ręku i rozpoczął strzelaninę na oślep. Policja odpowiedziała strzałami, które powaliły przestępcę. Dwaj wspólnicy poddali się bez oporu. W domu znaleziono znaczną ilość przedmiotów, pochodzących z rabunku.

Zwycięstwo niemieckie w sprawie ewakuacji Zagłębia Saary.

Wojska belgijskie i francuskie wycofują się w okresie 3 miesięcy.

Genewa, 12. 9. (PAT). Szwajc. tel. Rada Ligi Narodów na swem dzisiejszem posiedzeniu popołudniowem po sprawozdaniu włoskiego delegata Scialoji postanowiła wycofać w ciągu 3 miesięcy francuskie i belgijskie wojska, służące dla ochrony transportów **kolejowych w okręgu Saary.** Dla komisji rządzącej w okręgu Saary zostało zastrzeżone, że w razie niepokoju będzie ona miała prawo wezwać niezbędną pomoc wojskową dla zabezpieczenia transportów kolejowych. Niemiecki minister spraw zagr. Curtius wyraził zadowolenie z powodu zapadłej uchwały. Również minister Briand wyraził radość oraz nadzieję, że nigdy nie okaże się potrzeba wezwanie obcych wojsk dla zabezpieczenia transportów kolejowych. W związku ze sprawą projektowanej **zmiany statutu międzynarodowego trybunału sprawiedliwości w Hadze,** Rada Ligi Narodów postanowiła ustalić listę sędziów thrybunału na 15. Wreszcie postanowiono po sprawozdaniu ministra Marynkowicza wysłać **do rządu sowieckiego** zaproszenie do wzięcia udziału w **międzynarodowej konferencji w sprawie ograniczenia wywozu narkotyków.**

Niemcy wysuwają sprawy mniejszościowe przed Ligą Narodów.

Genewa, 12. 9. (PAT). Minister Curtius wystosował do przewodniczącego zgromadzenia Ligi Narodów pismo, w którem prosi o zamieszczenie na porządku obrad Ligi spraw mniejszościowych.

—o—

Dalsze aresztowania w Grudziądzu

Echa bankructwa Kasy Spółdzielczo-Parcelacyjnej.

Donosiliśmy już o aresztowaniu pięciu osób w związku z ogłoszeniem bankructwem Kasy Spółdzielczo - Osadniczej w Grudziądzu. Obecnie jak się dowiadujemy, aresztowano również prezsa Związku Rewizyjnego p. Świnarskiego z Torunia i oddano do dyspozycji sędziego śledczego.

Przegląd religijny i społeczny.

Państwo Boże.

„Bierz i czytaj“.

Św. Augustyn opowiada, że kiedy jeszcze nie całkiem nawrócony siedział na ustroniu i nie mogąc się zdecydować na stanowcze zerwanie z przeszłością, toczył walkę w sercu swojem o siebie samego przeciw sobie samemu — usłyszał głos: „Tolle, lege“ — bierz i czytaj! Miał wtedy św. Augustyn pod ręką Listy św. Pawła. Wziął je, przeczytał i „wnet w sercu jego rozlało się jakby światło, przed którem pierzchły wszystkie ciemności zwątpienia“.

Temi samemi słowy — tolle, lege — zachęca w przedmowie profesor Uniwersytetu Poznańskiego Dr. Jan Sajdek do przeczytania świeżo wydanej przez księgarnię uniwersytecką w Poznaniu książki p. t. „Państwo Boże“. Autorem książki jest św. Augustyn. Już same nazwisko powinno wystarczyć za zachętę. Jeżeli chcemy — powiada Eucken (Wielcy myśliciele i ich poglądy na życie) podjąć na nowo zagadnienie religji i z najgłębszej pochwycić je strony, to w celu historycznego rozejrzenia się musimy sięgnąć nie tylko do Schleiermachera, Kanta, Lutra lub nawet Tomasza z Akwinu, ile raczej do Augustyna, jako do punktu, w którym cały wróg późniejszy znajduje się jakby w pomniejszeniu. Istotnie św. Augustyn to olbrzym wśród wielkich duchów kościoła. Nigdy nie brakło Królestwu Bożemu na ziemi ludzi wielkich i światłych, którzy wskazywali nietylko poszczególnym narodom, ale nieraz całemu chrześcijaństwu drogę ku przyszłości. Ale św. Augustyn — to doktór, którego Opatrzność uczyniła przywódcą wieków! Nauki jego dotąd nie są przestarzałe — a subtelność z jaką wczuwa się ten mąż uczony i cnotliwy w duszę ludzką, jednają mu dziś jeszcze całe zastępy zagorzałych uczniów i zwolenników.

Wdzięczność zatem należy się tak Redakcji Pism Ojców Kościoła jak i wydawcy p. Zachowskiemu, że uczcili 1500 letnią rocznicę śmierci św. Augustyna wydaniem dzieła tak wielkiego i wspaniałego, jakiem jest „Państwo Boże“. Wszystkie języki kulturalne przyswoiły sobie już ten płód filozoficznego natchnienia. Język polski — dopiero w r. 1930... Ale lepiej późno niż nigdy. Czyn wydawców należy uważać za największe w Polsce uczczenie wielkiego Genjusza. My starajmy się przynajmniej książkę tę kupić i przeczytać. Będzie to również uczczenie pamięci św. Augustyna, a pożytek dla umysłów i serc niepośledni.

Państwo pogańskie a Królestwo Chrystusowe.

Ciężkie były czasy, w których żył św. Augustyn. Jedne z najcięższych w historji. Oto ginęła, zapadła się w ziemię i gruzy potęga starożytnego Rzymu. „Urbs aeterna“ — Wieczne miasto kruszyło się pod toporami dzikich Wizygotów, którzy wtargnąwszy doń pod wodzą króla Alaryka w r. 410, przez Porta Salaria — nie pozostawili z Rzymu prawie kamienia na kamieniu. Przez całe trzy doby trwał rabunek i gwałt żołdaków, pożar niszczący szalał po starych ulicach, któremi niegdyś cesarze i wodzowie rzymscy na wozach triumfalnych wjeżdżali na Kapitol. Stosy trupów i dziesiątki tysięcy rannych zaścielało drogi. Jęk wznosił się taki ku niebu, jakby „cały świat jęczał“.

I Bóg tego wszystkiego słuchał — na to patrzył — Bóg chrześcijanin — Bóg dobry i miłosierny....

— Nie! Kłamstwem jest, co mówią chrześcijanie. Niema żadnego Boga ani Chrystusa. Gdyby był, nie pozwoliłby na taką rzeź Wiecznego Miasta, nie dopuściłby cierpieć przynajmniej chrześcijanom.

— Wszystkie klęski, jakie spadły na Rzym — wołali inni poganie — ściągnęli na nas bezbożni chrześcijanie. Konstantyn pozamykał świątynie naszych bogów, postawił na piedestale haniebny krzyż. I oto patrzcie, co za to spadło na Rzym: kara i zemsta bogów!

Takie było mniejwięcej położenie. Trzeba było za wszelką cenę rozświetlić tę trudność, odeprzeć zarzuty, gdyż wielu słabych wracało do pogaństwa.

Pracy tej podejmuje się św. Augustyn. Jak niegdyś św. Cyprjan z Demetrjuszem, tak św. Augustyn dysputuje z ówczesną opinją publiczną, wrogą chrześcijaństwu. I dysputuje zwycięsko!

— Ileż to wojen przeróżnych opisanych mamy — woła św. Augustyn — i przed założeniem Rzymu i po jego powstaniu i gdy już był potęgą... Czyż którykolwiek wódz barbarzyński rozkazał kiedy, żeby po zdobyciu miasta nie zabijano nikogo?... Nie widział — li to Zneasz Priama jak na ołtarzach ofiarne ogniska, które sam niecił bogom nieśmiertelnym, teraz krwią hulał co z ran jego tryska?

— Twoja zginęła nie dlatego, że Minerwę straciła — bo nie posąg strzegł ludzi, lecz ludzie posągu. Jakże więc można było podtrzymywać wiarę, że posąg zachowa ojczyznę i obywateli, skoro nawet stróżów swoich zachować nie zdołał?

— Oto jakim to bogom i to z radością, zaufali Rzymianie!... Jakże wielce politowania godny błąd! I jeszcze się dąsają na nas, gdy im te rzeczy o bogach wytykamy, a nie boczą się na swych pisarzy, za których wyuczenie się na pamięć nagrody dawali i takich uważali za mistrzów, godnych prawdziwej nagrody i czci!

Tak to przekonywuje św. Augustyn Rzymian, że nie zemsta bogów-posągów tu działa, ale coś innego. W dalszym ciągu wznosi się Doktór Kościoła na szczyty filozofji dziejów i przedstawia, jak dziwnie kieruje Opatrzność losami narodów, jak wszystko ostatecznie schodzi do tego, aby świat cały do jednej, Chrystusowej owczarni sprowadzić.

Lektura „Państwa Bożego“ mogłaby

Tajemnica nieboszczyka Dekretu.

Ten także ma zostać wykopany i odżyć.

St. Brandowski. 36

Tajemnica nieboszczyka Płosiewicza

Powieść współczesna.

(Ciąg dalszy).

Przypuszczenie, że Idalja dowiedziała się o tajemnicy trumny i ubiegła go w wydobyciu dokumentów, wprawiło Płosiewicza w pasję.

Ale wnet zapanował nad sobą i zaczął rozdawać role.

— Szymonie, ty pójdź zaraz na cmentarz, i choćbyś miał udać się do samej kancelarji parafjalnej, dowiedz się koniecznie, dlaczego i za czyjem pozwoleniem trumnę zabrali. Ty, Matyldziu, pojedziesz na ulicę Gdańską do mojego mieszkania, i staraj się o to samo portjerki wypytać. Może będzie co wiedziała. Spytaj się też, co robią panie. Mianowicie pani Ida. A teraz trzeba też, aby Kazia poszła do doktora Brunickiego i usprawiedliwiła przed nim matkę, czemu pomimo przyrzeczenia nie przynosi mu tych dokumentów. Powiedz Brunickiemu, że mama chora i że przyjdzie jutro albo pojutrze, a przy tej sposobności zapytaj go, czy niewie, dlaczego zabrali ze mną trumnę z cmentarza. Jak się tak na trzy strony rozpytacie, to chyba dowiemy się prawdy. Bo inaczej jak tu działać, jak tu co przedsiębrać?

Olbrzymie podniecenie ogarnęło Płosiewicza. Poczuł w sobie przedsiębiorczość wodza, który gotuje się do walnej rozprawy, i rozsyła swych ludzi celem zasięgnięcia języka o stanowiskach nieprzyjaciela.

Karwasowie, wszyscy troje, poczęli się natychmiast zabierać do wyjścia. A on jeszcze ich upominał, jeszcze dawał im na drogę różne rady i wskazówki, gdy nagle Karwasowa spytała:

— A ty się tu sam zostaniesz, Jasiu?

— I cóż wielkiego — rzekł Płosiewicz, czując w sobie wskutek doznanego podniecenia dziwną siłę i energję. — Ja się nawet ubiorę, ubiorę się w ten mój śmiertelny garnitur, bo innego przecież niemam, siądę sobie na krześle i będę czekał waszego powrotu. A nie bawcie długo!

Mimo perswazji nie dał się odwieść od swego zamiaru. Szymon go ubrał i Płosiewicz okazał dość sił, aby się jakoś po izbie poruszać.

W pół godziny później Karwasowie opuszczali Czyżkówko, aby udać się do miasta, względnie na cmentarz, i zasięgnąć tak ważnych a potrzebnych informacji.

Płosiewicz zaś siedział w izbie, w starym fotelu, wyciągnął nogi przed siebie i popadł w trapiące myśli.

XIV. Fatalna wizyta.

Na dzień przed opisanymi powyżej ostatnimi wypadkami, pani Idalja była zajęta ranną toaletą, gdy pokojówka Joasia przyszła jej powiedzieć, że z Karczówki przyjechał jakiś człowiek i pyta się o panie.

— Z Karczówki? Któż to może być?
— Nie znam go.
— A pani Helena także go niezna?
— Pani poszła do kościoła.
— W takim razie wprowadź go do mnie.

Za chwilę wszedł nieśmiało do buduaru stary i siwy jak mewa człowiek, a pocałowawszy Idalję w rękę, rzekł:

— Jaśnie pani dziedziczka nie przypomina mnie sobie?

Idalja wpatrzyła w niego swe wspaniała, olbrzymie oczy, ale nie mogła go sobie przypomnieć, choć twarz gościa była jej znajomą.

— Jestem Pawliszak, cieśla z Karczówki.

Idalja krótko z Płosiewiczem żyła i niechętnie przebywała w Karczówce, więc ledwo że przypomniała sobie Pawliszaka jako oficjalistę męża.

Stosując się jednak do swej nowej roli pani i dziedziczki, przywitała się z nim bardzo uprzejmie, i rozpoczęła natychmiast rozmowę o nieboszczyku. Opowiadała poczciwemu cieśli o ostatnich chwilach zmarłego, sławiła jego cnoty, swój żal za nim, aż wzięła w niej górę aktorska natura, a mając w dodatku przed sobą tak wdzięcznego, bo naiwnego widza i słuchacza, rozpłakała się przed nim i rozdesperowała na dobre. Tryumf jej stał się zupełny, gdy i Pawliszak rozpłakał się i także w głośny lament uderzył.

Zaspokoiwszy swą żyłkę sceniczną, posadziła Pawliszaka na kanapie, poczęstowała go winem i cygarem, rozpytując, co w Karczówce słychać.

Starzec starał się nową panią o wszystkiem jak najdokładniej poinformować. Jednych chwalił, drugich ganił, udzielając przytem od siebie rozmaitych rad i uwag.

— Mój Józefie — rzekła do niego w trakcie tej rozmowy Idalja z ujmującą serdecznością — ty już za stary, aby jako cieśla ciężko pracować, i należy ci się odpoczynek. To też ja zrobię cię takim moim kasztelanem w Karczówce. Będziesz mi tylko dozorował, aby się tam wszystko dobrze działo, będziesz na wszystko uważał, a raz na kwartał przyjedziesz do mnie, aby mi powiedzieć, co tam słychać, co trzeba zrobić, albo czego nie trzeba robić. Jakżeż, mój stary, zgadzasz się?

Pawliszak padł na kolana, schylił się dziedziczce do nóg i chciał jej stopy ucałować. Ona zaś podniosła go i pocałowała w czoło.

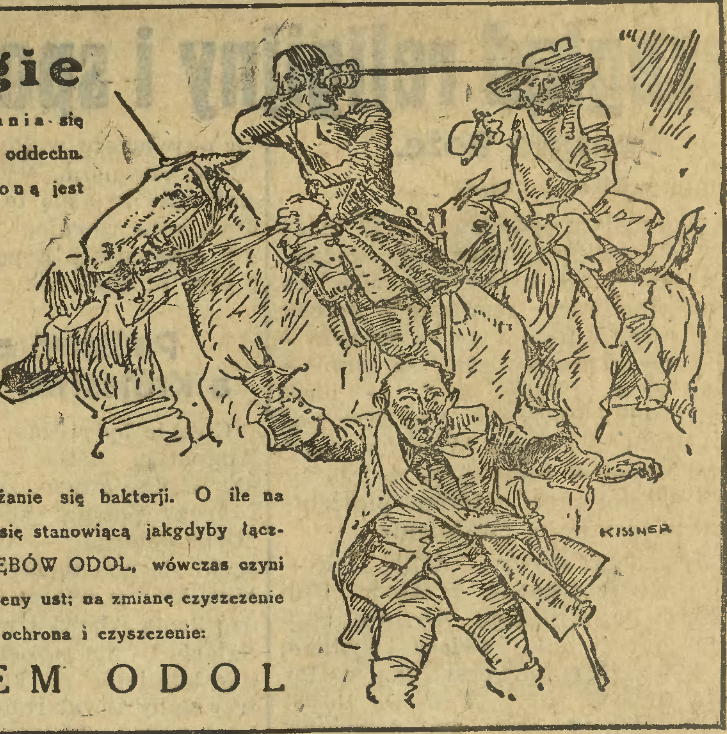
— Niech Bóg jaśnie pani dziedziczce nagrodzi tyle miłosierdzia i dobrego serca ze mną starym. Prawdać to, że mi coraz ciężej pracować. W marcu na św. Józefa skończę osiemdziesiąt lat, a czasem także serce jakiś ból mi skręca, że dechu złapać nie mogę, i mówił mi doktór, abym się nigdy nie irytował ani nie złościł, bo mi paralusz sercowy grozi. A czy to można we warsztacie obyć się bez tego, aby człowieka nieraz złość nie sparła? I jeszcze gdy jest się uważający na pańskie dobro? Tamtego roku był pomocnik we warsztacie, co mi statek kradł i codnia cosik brakowało, żem raz w pasję wpadł aż mnie zamroczyło i ledwo że mnie nauczyciel z położną odratowali. To jużci że takie ino uważanie koło dworu lepiej mi zrobi i życia przyczyni, zaco jaśnie pani dziedziczce niech raz jeszcze Bóg stokrotnie nagrodzi.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

się dziś przyczynić do pokrzepienia serc i w niejednem wyjaśnić bieg wypadków. Wszak przed murami nowoczesnej Babilonji Zachodniej stoi również barbarzyńska horda, której na imię Komunizm. Państwo Boże i państwo Antychrystów stają do walki na śmierć i życie. Niejednemu patrzącemu na cierpienia katolików w Rosji nasuwają się zarzuty podobne jak Rzymianom na początku V. wieku: „Czemu Bóg nie ujmie się za swoją czcią i nie ratuje burzonych świętokradczą ręką świątyń?“ Kto przeczyta uważnie „Państwo Boże“ św. Augustyna, znajdzie na to pytanie odpowiedź.

A więc tolle et lege!

Ten sam.

Przedpiekle.

(Na marginesie kultu szatana).

Obrzydliwość wyzierająca z obłędnych obrzędów ku czci szatana z trudem znajduje wiarę u ludzi, którym rozsądek czcić i miłować każe Bóstwo dobra, jasności, Bóstwo twórcze, a nie niszczycielskie.

Liczą się z tem t. zw. czciciele szatana; nie śmieją bezbożnych praktyk światu odsłaniać; kult złego ducha odbywa się w najgłębszej tajemnicy.

Wszelako w kraju najróżniejszych dziwactw i niedorzeczności ośmielono się kult zła i przewrotności wyłonić na światło dzienne.

Wprawdzie nie sam szatan, ale uosobbienie szatańskiej złości, Judasz z Karjotu doczekał się w Rosji bolszewickiej — pomnika.

Wspomina o tem A. Kraszewski, a potwierdzenie znajdujemy we „Wspomnieniach z sowieckiej Rosji“ Duńczyka Henninga Kehlera, który w r. 1917, — jako rzecznik w sprawie jeńców austrjackich — był naocznym świadkiem uroczystości otwarcia „Czerwonego Parku“ i odsłonienia pomnika Judasza Iskarjoty.

Działo się to pod Kazaniem w miasteczku Swijażu. (A. Kraszewski błędnie podaje, że Judasza odsłoniono w Tambadzie.)

Bluźnierczemu aktowi przyglądali się — prócz ludności tubylczej — jeńcy węgierscy i 200 żołnierzy rosyjskich, stanowiących załogę miejscowego garnizonu.

Na czele defilującego oddziału kroczyła osławiona Dolli Michajłówna, szansonistka kabaretowa z Rygi, a podówczas „siostra miłosierdzia“, ubrana w strój kawalerzysty.

Naczelnik miejscowego sowietu (niestety Kehler nazwiska nie podaje), głoszący, iż po to przyszedł na świat, by go zbawić, wygłosił mowę, usprawiedliwiając się, dlaczego właśnie zdrajca Chrystusa tak przypadł do gustu bolszewickiej filozofji i teozofji:

Szatan — jego zdaniem — niezupełnie da się pomieścić w poglądach Marksa; pierwszy bratobójca Kain historycznego dowodu istnienia nie posiada, a zatem wybrano pierwszego czynnego przeciwnika Chrystusa, pierwszego rewolucjonistę, „gnębionego dwoma tysiącami lat kapitalizmu“.

Ten zatem największy — w pojęciu chrześcijan — zbrodniarz miał symbolizować ducha bolszewizmu. Powinszować sowietom i symbolu i pomysłu!

„Dziewica“ Dolli Michajłówna raczyła po przemowie dokonać odsłonienia Judaszowego pomnika.

Ukazała się ohyda: czerwona naga postać, większych niż człowiek rozmiarów, z obliczem grożącem Niebu, usiłująca zerwać dławiący szyję powróz.

Nie wiadomo, czy to miał być powróz, który sobie samobójca po zdradzie Boga i Nauczyciela założył, czy też właśnie symbol kapitalistycznego ucisku.

Lubo Judasz — to jeszcze nie sam szatan, ale między tym czerwonym pomnikiem a kultem „czarnej mocy“ istnieje silne powinowactwo, jak między krwią i zbrodnią, jak między niszczycielską potęgą ognia czerwonego i czarnemi zgliszczami zagłady — rouge et noir.

Szaleńczy pomysł pomnika Judasza — to pomost, po którym bolszewizm zamierza wszystko, co dobre, zanieść na zagładę piekłu.

Cel najwidoczniejszy, lecz gdzie tu szczypta rozsądku lub bodaj fałszywej logiki?

Taki cel ogólnej zagłady może stworzyć tylko bezsilna rozpacz. Jeśli propaganda bolszewizmu przyznaje się do rozpaczliwej bezsilności wobec etyki i kultury ducha chrystjanizmu, to trafnie obrała sobie za symbol zdrajcę, który się obwiesił z rozpaczy.

Kr.

Z ruchu wyborczego.

— Trzeba będzie prosić Boga o nowy cud nad Wisłą.

Z Prus Wschodnich.

(Wiadomości własne).

„Ulica Polska“ w Królewcu. W Królewcu podobnie jak w innych miastach pruskich istnieje od niepamiętnych czasów ulica „Polnische Strasse“. Związki gimnastyczne niemieckie wystąpiły z inicjatywą przemianowania tej ulicy, ponieważ obecna nazwa „szpeci miasto i jego niemiecki charakter“...

Agitacja przedwyborcza a manewry wojskowe. „Gazeta Olsztyńska“ niezmiernie ubolewa nad tem, że akcja wyborcza Polskiej Partji Ludowej jest utrudniona z powodu odbywających się w Prusach Wschodnich wielkich manewrów wojennych. W każdej nieomal wiosce w powiecie olsztyńskim są zakwaterowani żołnierze. Olsztyn od kilku dni jest przepełniony żołnierzami. Rzecz charakterystyczna, iż w manewrach bierze udział **kilku oficerów sztabowych armji sowieckiej.** Zadanie taktyczne dla grup manewrujących przewiduje marsz armji niebieskiej od strony Olsztyna w kierunku linji Deutsch Eylau — Elbląg. Armja czerwona powstrzymywać ma napór armji niebieskiej w kierunku Olsztyna.

Ulotki komunistyczne. Na terenie Warmji i Ziemi Malborskiej ukazały się odezwy partji komunistycznej — w języku polskim. Ulotki noszą nagłówek: „Robotniku i chłopie **polski!**“ W ulotkach tych zwalczają komuniści księży polskich, kandydatów Polskiej Partji Ludowej. Komuniści przemawiają na zebraniach przedwyborczych po polsku. Nacjonaliści niemieccy im nie przeszkadzają, pragnąc osłabić listę polską.

Zapisujcie się na członków Polskiego Białego Krzyża!

Ostatni z Burbonów na tronie francuskim.

II.

Podczas 100 dni Napoleona hrabia Artois szuka wraz z całą rodziną królewską schronienia w Belgji. Po ponownym powrocie na tron Ludwika XVIII.; nauczony doświadczeniem, trzyma zdala swego brata od spraw państwa, powierzając mu tylko wysokie stanowisko wojskowe na południu Francji Nie przeszkadza to jednak przyszłemu Karolowi X intrygować przeciwko królowi, „karcie“ (konstytucji) i izbom.

Przy końcu panowania Ludwika XVIII, kiedy górę wzięła reakcja, hrabia Artois podejmuje znowu udział w sprawach państwa. Ludwik XVIII, przewidując swój rychły koniec, z trwogą myśli, jaki los czeka Francję pod berłem jego despotycznego a nieudolnego brata. Krótko przed śmiercią miał on podobno ze swym następcą rozstrzygającą rozmowę, w której wymógł na przyszłym władcy Francji, że uzna konstytucję oraz, że pierwszym jego czynem po objęciu panowania będzie zniesienie, istniejących dotychczas, ograniczeń prasowych.

W sierpniu 1824 r. hrabia Artois wstępuje na tron jako Karol X.

Pierwsze jego kroki rozczarowują reakcjonistów a wzbudzają nadzieję u warstw liberalnych. Nowy władca zaprzysięga konstytucję i co więcej, według obietnicy danej swemu bratu, znosi cenzurę.

Niedługo jednak trwają postępowe porywy Karola X. Wnet odrzuca maskę i ukazuje się narodowi w swej dawniejszej postaci. Całe 6 lat panowania Karola X jest jedną wielką walką pomiędzy partją reakcyjną, a liberalną, między rządem a parlamentem. Wreszcie Karol X postanawia wobec silnej opozycji w parlamencie, przeszkadzającej mu do przeprowadzenia reakcyjnych projektów, siłą złamać wolę narodu. Wydaje w lipcu 1830 r. owe słynne „ordonanse“, które znosiły zupełnie wolność prasy, rozwiązywały izbę deputowanych, zmieniały prawo wyborcze i ograniczały działalność parlamentu. Słowem czyniły konstytucję wprost iluzoryczną.

Naród francuski, zawiedziony w swych nadziejach, przez jeden dzień tylko pozostał bezczynny. Nauczony doświadczeniem, że może dochodzić i przemocą swych praw, wnet zaprotestował.

Wybucha rewolucja!

Wszelkie próby stłumienia jej, zawiodły. Dwór królewski przebywał wówczas w St. Cloud Karol X i jego otoczenie nie zdawali sobie sprawy z grozy położenia. Kiedy zażądano od króla, by odwołał swe „ordonanse“, — powiedział — „Brata mego ustępstwa zaprowadziły na szafot, nie mam ochoty wstępować w jego ślady“.

Kiedy wreszcie zorjentował się, że sprawa przegrana, było dlań już zapóźno.

Nikt wtedy nie liczył się z jego zdaniem. Abdykację jego na rzecz wnuka, księcia Bordeaux zlekceważono zupełnie.

Naród wyszukał sobie sam monarchę w osobie księcia Orleańskiego, Ludwika Filipa.

Nie pozstało mu więc nic innego, jak opuścić Francję.

Pod ochroną wyznaczonej przez rząd tymczasowy eskorty, Karol X wraz zrodziną udaje się i tym razem do Anglji, gdzie poraz wtóry znajduje przytułek. Nawet podczas ucieczki złożony z tronu monarcha nie zapomina o dostojeństwie swego majestatu i pragnie zachować obowiązujący ceremonjał dworski.

Do absurdu nawet i wtedy doprowadzoną była etykieta. Kiedy dwór królewski miał zatrzymać się na chwilowy postój w zamku l'Aigle w miasteczku Verneuil, marszałek dworu pospieszył naprzód, by przygotować wszystko na przyjęcie dostojnych gości. Zamęczał on właścicieli zamku śmiesznemi wymogami. Jest oburzony, że komnata sypialnia dla króla nie odpowiada przepisanej ceremonjałem wielkości. Martwi się, że tylko 11 miast 20 kucharzy będzie gotować obiad dla dworu i każe zwołać 25 kobiet do pomocy. Do największej zaś rozpaczy doprowadza go fakt, że stół, przy którym król ma spożywać obiad, jest owalny! „Nigdy jeszcze król francuski nie jadał przy okrągłym stole, jest to przeciwne etykiecie!“ — wołał oburzony do pani domu, która oświadczyła mu, że niestety innych stołów, poza owalnemi, nie posiada.

Zdetronizowany monarcha spędza resztę swego życia najpierw w Anglji, potem w Czechach, wreszcie w Gorycji, gdzie umiera w r. 1836.

Rzeczywiście mało który z panujących był świadkiem i uczestnikiem tylu zmian i burz, które przeszły ponad jego ojczyzną.

Karol X rodzi się jako wnuk królewski za czasów zenitu despotyzmu. Wiedzie rozwiązłe życie u jego schyłku za panowania swego brata. Przebywa szczęśliwie wielką rewolucję, tuła się na obczyźnie za czasów pierwszego cesarstwa. Powraca do Francji wraz z restauracją Burbonów, ucieka do Belgji podczas 100 dni Napoleona, zjawia się znów w ojczyźnie z ponowną restauracją. Obejmuje wreszcie sam władzę królewską, by po 6 latach spowodować nową rewolucję i zakończyć życie na tułaczce.

Karol X jest ostatnim zapóźnionym przedstawicielem „ancien regime'u“. Z nim kończy się szereg monarchów, którzy za przykładem Ludwika XIV, wyznawali mniej lub więcej otwarcie zasadę „l'état c'est moi“.

Późniejsi władcy muszą się już liczyć z wolą swych poddanych. Potem i to nie wystarcza, majestat królewski staje się prawie zbyteczny, narody pragną same stanowić o swym losie i same tworzyć swe dzieje.

J. Str.

Jak zostałem Herostratem?

Kronika Niedzielna o tem, jak Polskę pozbawiłem pożyczki, siebie zbyłem dobrego imienia a ministra Kwiatkowskiego równowagi umysłowej.

Bydgoszcz, 12 września.

Karminowy srom pokrywa oblicze moje. Nie dlatego, że pan cenzor mnie skonfiskował a sąd zwolnił. Niech każdy wstydzi się za siebie. Powodem mojego sromu jest to, że podkopałem byt finansowy Ojczyzny mojej. Nie fałszowaniem pieniędzy, nie wpędzeniem jej w długi lub w inny hazard, tylko niewinnem skompońowaniem aforyzmu o jednej zgrzebnej i dwunastu jedwabnych koszulach.

Brzmi to nieprawdopodobnie, a jednak tak jest. Tak nawet musi być, skoro tego zdania jest pan minister Kwiatkowski. Bo któż może lepiej wiedzieć od niego?

Przyznaję, że rozwiązłym jest język mój i niechlujnem jest pióro moje. Bo mało że działałem na szkodę ojczyzny. Ale uczyniłem to jeszcze za pomocą damskich koszul. Zdrada stanu łączy się tu z wyuzdaną zmysłowością.

Ministrowi Kwiatkowskiemu należy się nieśmiertelna zasługa, że dociekł nareszcie, w czem źródło naszych niepowodzeń gospodarczych. A więc nie w rozrzutnej gospodarce, ani w ujemnym bilansie handlowym, lub w nierealnym budżecie. We mnie leży wina. W potędze mych myśli i mojego słowa.

Łaska Boża ze mną, że na wiadomość o tem nie dostałem szału wielkości. Bo potęga i sława są marzeniem każdego ambitnego pisarza. Mniejsza o to, że pan Kwiatkowski skroń moją ubrał w herostratowe laury. Ja mu i zato wdzięczny jestem. Bo czybym spalił świątynię Dyany, czy też jak drugi Alcybiades psu mojemu obciął bym ogon — sława pozostaje sławą, wielkość wielkością, nieśmiertelność nieśmiertelnością.

A wielki i nieśmiertelny jestem, bo puściłem z dymem nie marną świątynię w Efezie, tylko podkopałem byt finansowy wielkiego mocarstwa, nad którego to bytu utrwaleniem mozolili się przez dziesiątek lat tacy gieniusze jak Hącia, Kucharski, Grabski, a ostatnio i mąż dyskorzutnej pani Konopackiej. Oni szuftowali, lepili cegłę na cegle, aby ten wiekopomny gospodarczy gmach zbudować. A ja?

Ja go zburzyłem! Jakżem wielki, dumny,
Tylu ministrów jednym ściąć zamachem,
Jak Samson jednem wstrząśnięciem [kolumny
Zwalić gmach cały i zginąć pod gma- [chem!

Bo ja naprawdę zginąłem. Chociaż gruzy walącej się Ojczyzny nie połamały mi kości, to jednak dzięki panu Kwiatkowskiemu jestem dziś moralnym nieboszczykiem. Jestem trupem, a nawet czemś gorszem jeszcze, gdybym chciał się posługiwać belwederskim słownikiem. Od człowieka, który swoją niedyskrecją i swoim niepowściągliwym językiem uniemożliwił Polsce otrzymanie dwustumiljonowej pożyczki dolarowej, od takiego człowieka ani pies kawałka chleba przyjąć nie powinien.

Szkoda, że moja sława nie idzie w parze z moim dobrobytem materjalnym i ciężko by mi było o ten kawałek chleba, gdyby się nawet znalazł taki psi zdrajca i chciał go przyjąć odemnie. Ani Ford ani Rockefeller lub inny miljarder bankowy po tamtej stronie słonej sadzawki nie okazali mi swej wdzięczności za to, że ich na czas przestrzegłem przed kiepskim byznesem ze Sanacją. A przecież zdobyłem się na czyn heroiczny. Do mnie z małą zmianą zastosować się dają wiekopomne słowa rzymskiego oratora i patrjoty: Amica Patria, sed magis amica veritas! Przyjaciółką jest mi Ojczyzna, lecz jeszcze większą przyjaciółką jest mi prawda...

Tymczasem za tę prawdę nie dostałem ani złamanego centyma. Ja byznesistom amerykańskim oszczędziłem paręset miljonów dolarów, a oni nie powiedzieli mi zato ani Bóg zapłać! Ci nieużyci pyszałkowie twierdzą podobno, iż oni i bez moich zgrzebnych i jedwabnych koszul wiedzieli, że ten interes pożyczkowy z Polską należy do kategorji bardzo kiepskich interesów. Jednem słowem udali, że mają własny rozum i nie kierowali się moimi aforyzmami.

W ten sposób ominęły mnie Judaszowe srebrniki. Chadzam więc nietylko w czarnej tunice Efjaltesa, lecz i w postrzępionej opończy Joba. Mimo to jedno z drugiem składa się na moją wielkość i potęgę. Pan Młynarski z panem Kwiatkowskim jeździli do Nowego Jorku z całym pocztem fachowców i kalkulantów, gadali, perswadowali i przysięgali się na wszystkie sanacyjne potęgi, że zdolności kredytowej Polski ani belwederskie bramy nie przemogą. Wszystko to na nic się zdało, gdy ja na moim dziennikarskim maszcie wywiesiłem aforyzm o trzynastu damskich koszulach i piętnastym wekslu. Mnie uwierzono, nie im.

Pan Kwiatkowski zatem, który również należy do ekspedycji ratowniczej Polski, poniósł klęskę i otwarcie się do niej przyznaje. A skoro już wie, jak groźnym jestem partnerem, to niech spróbuje ze mną układów. Klnę się na brodę Dziadkową, że nie będę ani hardy ani zbyt wymagający. Zbliżają się wybory. Ja się znam na tym interesie i wiem, że teraz kto żyw, ciśnie się do gadzinowego żłobu, i im bliżej listopada, tem też ciaśniejszą staje się kolo niego konfiguracja. W uznaniu tych trudności i niepomyślnej konjunktury obiecuję solennie, być skromnym i zgodliwym. Czuję, że ponad chciwością, a choćby tylko sprawiedliwym zarobkiem, weźmie we mnie górę miłość Ojczyzny. Za marne sto tysięcy złotych zobowiązuję się napisać kontraforyzm. Jakiej bielizny do niego użyję, to moja zawodowa tajemnica. Niech się pan Kwiatkowski nad moją propozycją zastanowi. Podaj rękę szczęściu! nawołuje ustawicznie jakaś kolektura loterji klasowej. Ja pod słowem honoru panu Kwiatkowskiemu mojej ręki nie umknę.

St. Brandowski.

Król Karol rumuński nie dąży do dyktatury.

Ciężkie położenie wewnętrzno-polityczne w Rumunji skłoniło obecnego króla Karola do powrotu z wygnania i z początku wydawało się, że energiczny ten krok będzie początkiem okresu dyktatorskich rządów. Od czasu objęcia władzy przez króla Karola upłynęło kilka miesięcy — o dyktaturze nie było dotąd mowy, ale do tej pory prowadzi się rokowania pomiędzy przywódcami poszczególnych partyj na temat reformy życia politycznego.

Przedewszystkiem coprawda wymagają naprawy stosunki gospodarcze, a z nich przedewszystkiem rolnictwo. Jeśli chodzi o sprawy polityczne, to w pierwszej linji życie parlamentarne wymaga gruntownego przeobrażenia. Miarodajne koła z królem Karolem na czele widzą w uzdrowieniu systemu parlamentarnego klucz do poprawy całej polityki wewnętrznej. Coprawda istniał dotychczas parlament, ale tendencje jego pokrywały się rzadko kiedy z dążeniami rządu. To musi ulec zmianie i Rumunja otrzymać ma parlament, którego skład będzie odpowiadał składowi rządu. Środkiem do osiągnięcia tego celu będzie reforma ordynacji wyborczej, która jest też jednym z punktów programu rządu Maniu.

Król Karol śledzi przebieg tych rokowań międzypartyjnych z największem zainteresowanie i poświęca tym pertraktacjom wiele więcej uwagi niż np. propagandzie dyktatury. Oczywiście nie należy oczekiwać rozstrzygnięcia tych zawiłych spraw w przeciągu tygodni — za kilka miesięcy jednak prawdopodobnie dojdzie Rumunja do równowagi politycznej i, co zatem idzie, do uporządkowania stosunków gospodarczych.

Krwawe spory religijne wśród Arabów.

Z Jerozolimy donoszą, że w niedzielę doszło w Uaiffie do starć między chrześcijańskimi a mahometańskimi Arabami. Po obu stronach było po jednym zabitym.

Sześciu arabów chrześcijańskich zostało zranionych. Powodem starcia był spór o cmentarz, co do którego mają pretensje zarówno Arabowie chrześcijanie jak i mahometanie. Rząd zamierza przedłożyć tę sprawę sądowi rozjemczemu.

Hitlerowcy poturbowali komunistę Hölza.

Na zgromadzeniu komunistycznem w miasteczku saskiem Elster, na którem miał przemawiać znany przywódca komunistów niemieckich Max Hölz, doszło do krwawej bójki między komunistami a hitlerowcami. Szereg osób odniosło ciężkie rany, wśród nich Hölz, który doznał wstrząsu mózgu.

Cztery wielkie katastrofy lotnicze.

W pobliżu lotniska Croydon (Anglja) spadł aeroplan belgijski, który zapalił się przy zderzeniu z ziemią. Obaj lotnicy ponieśli śmierć na miejscu, a trupy uległy zwęgleniu.

W Insbrucku w czasie pogrzebu pilota Stoffavlyevicza spadł samolot, na którym znajdował się hr. Ferdynand Stahrenberg, młody brat znanego przywódcy Heimwehry. Stahrenberg odniósł ciężkie rany na czole i doznał wstrząsu mózgu.

Hydroplan obsługujący linję napowietrzną Tryjest — Zara wyruszający z portu w Tryjeście z 2 pasażerami i 4 osobami załogi przewrócił się. Pomimo szybkiej pomocy statków pasażerskich i wojskowych wyratowano jedynie cztery osoby, podczas gdy obydwaj pasażerowie utonęli. Ministerjum lotnictwa zarządziło dochodzenie celem ustalenia odpowiedzialności.

Pod Schwerinem wydarzyła się katastrofa lotnicza, która pociągnęła za sobą śmierć jednego człowieka. Spadł mianowicie z wysokości około 1000 metrów w pobliżu toru kolejowego samolot niemieckiej szkoły pilotów komunikacji z Brunswigu. Motor zarył się głęboko w ziemię, aparat zaś uległ zupełnemu zniszczeniu. Pilot zginął na miejscu.

Pożar miasta w Kanadzie.

W małem miasteczku Herbertsville w Kanadzie wybuchł gwałtowny pożar, który pastwą padł kościół, stacja kolejowa, bank, dwa hotele oraz 20 innych budynków.

Walka Sanacji z Centrolwem.

Kto zwycięży?

Nauka — Literatura — Sztuka.

Muzeum Chopina na Majorce.

W Valldemosa na wyspie Majorce, gdzie przez czas pewien przebywał Chopin w towarzystwie George Sand, powstać ma muzeum pamiątek po genjalnym kompozytorze polskim i znakomitej jego przyjaciółce.

Wyższa Szkoła Dziennikarska w Warszawie.

Ukazał się w druku program Wyższej Szkoły Dziennikarskiej na rok 1930-31. W pięknem graficznie wydawnictwie mieszczą się wszelkie szczegóły orjentacyjne i wskazania, niezbędne dla studjujących. Wymienić należy dwa artykuły, Zdzisława Dębickiego na temat dziennikarstwa i twórczości oraz E. Łunińskiego referat o wychowaniu dziennikarzy, wygłoszony na Zjeździe Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism. Broszura zawiera również sprawozdania Dyrekcji, statut uczelni, oraz mowę Prezesa Tow. W. S. D. Aleksandra Dzieduszyckiego na Walnem Zgromadzeniu, wyjaśniającą bieg spraw w ciągu roku ostatniego.

Międzynarodowy kongres architektów.

W Budapeszcie w obecności z górą 400 delegatów z 25 krajów, otwarty został w wielkiej sali akademji węgierskiej Międzynarodowy Kongres Architektów. Po przemówieniu prezesa stałej międzynarodowej komisji architektów Cuypersa zabrał głos minister oświaty hr. Clobelsberg, podkreślając potężny rozwój architektury w okresie powojennym. Jeżeli chodzi o Węgry, to kraj ten choć tak znacznie okrojony, wybudował od czasu wojny 5.000 szkół wedle jednolitego systemu.

Otwarcie urządzonej w ramach kongresu wystawy architektonicznej odbyło się bardzo uroczyście. Zwraca uwagę na wystawie sekcja polska.

Nowy Testament w narzeczu afrykańskiem.

Delegat apostolski dla Południowej Afryki, mgr. Gijlswik udzielił swego placet trzem duchownym na tłumaczenie Nowego Testamentu na język miejscowy tak zwany „afrikaans". Dotychczas w tym języku ukazał się jedynie katechizm i książka do nabożeństwa. Po ukończeniu tej pracy tłumacze przystąpią do wydania całego szeregu książek religijnych w języku „afrikaans".

Szkoła dziennikarska w Trypolisie.

Syndykat narodowy dziennikarzy włoskich otworzył w Trypolisie miejscową sekcję szkoły dziennikarskiej, założonej przed rokiem w Rzymie, wychodząc z założenia, że zawód dziennikarza w koloniach wymaga nieco specjalnego przygotowania i zapoznania się z elementem lokalnym. W jesieni br. wychowańcy szkoły dziennikarskiej w Rzymie przybędą do Trypolisu na kilka dni celem zapoznania się z życiem kolonji libijskiej.

Czy radjo wywiera wpływ na pogodę?

Pamiętamy jeszcze chwile, kiedy na widok anteny radjowej i odbiornika ciemny chłop niszczył odbiorniki, niejednokrotnie demolując mieszkanie właściciela w przekonaniu, że radjo jest wymysłem szatana i sprowadza deszcze. Ostatnio Państwowy Instytut Meteorologiczny we Francji wydał ciekawą opinję o rzekomym wpływie radja na zaburzenia atmosferyczne. Opinja ta streszcza się w następujących tezach. „Radjofonja nie wywiera absolutnie żadnego wpływu na zaburzenia atmosferyczne z tego względu, że energja wszystkich stacyj nadawczych całego świata nie dorównywa nawet kilku błyskawicom. Pewien poważny fizyk angielski, omawiając sprawę rzekomego wpływu radja na pogodę, wyraził się żartobliwie, że tak samo można by twierdzić, iż mucha zdolna jest popchnąć kilkutonowy ciężar".

Współczesna szkoła w domu.

Rok szkolny 1930-31 jest piątym rokiem istnienia Spółdzielczych Kursów Korespondencyjnych (Warszawa, ul. Grażyny 13), prowadzonych przez Wydział Społeczno-Wychowawczy w Związku Spółdzielni Spożywców Rzpl. P.

Czwarty rok istnienia szkoły (1929-30) zamknięty został kolejną liczbą zapisów 1115. Ilość zgłaszających się na kursy świadczy, iż typ szkoły korespondencyjnej i w tym specjalnym zakresie zaczyna u nas zdobywać prawo obywatelstwa. Bo przecież nauka polega na przerabianiu w domu wykładu, nadesłanego w odbitce maszynowej, na opracowaniu ćwiczeń i zadań, które uczestnik dla sprawdzenia i kontroli wysyła wykładowcy. Szkoła korespondencyjna daje możność uczyć się w dowolnym czasie, bez odrywania się od codziennych zajęć, nawet w najdalszym zakątku kraju i poza krajem.

Spółdz. kursy korespondencyjne mają program specjalnie przystosowany dla tych, co pracują, lub zamierzają pracować w spółdzielczości. Program przewiduje trzy kursy dla: pracowników sklepowych i magazynowych, dla pracowników biurowych, buchalterów i kierowników.

Kwalifikacje wymagane: wiadomości w zakresie szkoły powszechnej.

Zapisywać się i naukę rozpoczynać można w dowolnym czasie.

Wszelkich informacyj udziela sekretarjat Spółdzielczych Kursów Korespondencyjnych, Warszawa, ul. Grażyny 13. Na żądanie sekretarjat wysyła broszurkę ze szczegółowym programem.

Kronika katolicka.

Katedra zamieniona na garaż wojskowy.

(KAP) Według urzędowego doniesienia z Moskwy, katedra prawosławna w Stalingradzie zamieniona została na wielki garaż wojskowy, w którym umieszczono samochody ciężarowe czerwonej armji i GPU. Katedra wspomniana należała do najpiękniejszych świątyń pobrzeża Wołgi i cieszyła się wielkiem przywiązaniem ze strony ludności chrześcijańskiej.

Ojciec św. do Kongresu dziennikarzy katolickich.

(KAP) W odpowiedzi na adres hołdowniczy międzynarodowego Kongresu prasy katolickiej do Ojca św. z Watykanu nadeszła na ręce przewodniczącego Kongresu p. Réne Delforge odpowiedź następującej treści:

„Città del Vaticano. Ojciec św. gorąco dziękuje przedstawicielom prasy katolickiej za ich telegram i za udział w modlitwach, aby ustały wreszcie prześladowania religijne w Rosji. Z całego serca Ojciec św. przesyła błogosławieństwo apostolskie tym wszystkim, którzy modlą się o to i współpracują po chrześcijańsku nad tak pożądanem dziełem pokoju i wolności.

(—) Kardynał Pacelli".

Nawrócony protestancki przywódca socjalistyczny kapłanem.

(KAP) W kościele św. Mikołaja w Fryburgu Szwajcarskim odprawił ostatnio swą pierwszą Mszę św. Dominikanin, o. Gétaz. Przeszłość jego jest zaiste b. dziwna. Jeszcze w r. 1920 był on jako osoba świecka prezesem socjalistycznej organizacji młodzieży w Lozannie i jedynym z przywódców bolszewizującego kierunku socjalistów szwajcarskich. Na Mszy św. obecni byli również niektórzy z pośród jego dawnych towarzyszy, a na uroczystem przyjęciu po religijnych ceremonjach przemówił także jeden z nich, René de Geneve", niegdyś protestant i przywódca socjalistyczny, a dzisiaj jeden z przywódców katolickich w Genewie. We wzruszających słowach przypomniał Leyvratz te smutne czasy, kiedy to oni razem z obecnym nowowyświęconym kapłanem popadli w błędy. „Czyż nie jest to symbolem czasu, czy nie wskazuje to na zbliżające się przebudzenie, gdyśmy dziś rano patrzyli, jak były przywódca antyreligijnej organizacji młodzieży przyjmował komunję św. z rąk zakonnika, który również był wrogiem religji, przywódcą młodzieży". Słowa te wywarły na słuchaczach ogromne wrażenie.

Strejk młynów na Węgrzech.

Jako protest przeciwko wprowadzeniu cen przymusowych za przemiał zboża 800 młynów wstrzymało pracę. Toczą się obecnie rokowania między przedstawicielami przemysłu młynarskiego, a rządem.

Szkoła...

Izby szkolne zaległa młódź.
Trza znowu kuć! — wytrwale kuć —
By z pod nauki — młota
Promienna wyszła cnota.

Choć was czekają trudy, znoje!
W wiedzy rozkwitły cudnie kwiat!!
Trza by mózgowe zwoje
Objęły jasno, w okrąg świat!!

Izba szkolna rozgwarem drży, —
Rozszerzą oczy, — pilnie słucha,
Czasami głośnym śmiechem bucha
Lub zawstydzenia roni łzy.

Nim dłońmi złamiesz jasny chleb
Trzeba nauki złote ziarno, —
Zagrzebać w glebę czarną
I objąć okiem nieba sklep.

Izby szkolne zaległa młódź...
Już słychać śmiechy, gwary.
Trza śmiało kuć, wytrwale kuć
Czerpać naukę z wiedzy czary.

Już w szkole brzmi, polska mowa:
Sercem czerpana z blasków, burz — —
Jakieś płomienne niecąc słowa
Zjaśniając ciemnie młodych dusz.

Troska nasza, ten pod sercem ból —
Polska szkoła. Tak pełna młodzi
Jak rozbrzęczony pszczelny ul — —
Co niechcąc, światu życie słodzi.

Pomiędzy troski i kłopoty
W to rozbawione dzieci kółko
Pada promyczek szczerozłoty
Posmarowaną masłem bułką.

Stanisław Boruń.

Trudy misyjne.

W czasach wygodnych podróży wydaje się, że misjonarze również nie napotykają na zbytnie trudności. Coprawda do niektórych środowisk misyjnych można dość prędko i względnie wygodnie dotrzeć, o ile się ma ku temu środki odpowiednie, lecz po największej części tak bywa, że, chociaż dojazd jest aż do pewnej granicy możliwy, następują potem trudności wprost niebywałe.

Zbawiciel sam na te wskazał trudności temi słowy: „Idźcie... nauczajcie... wszystkie narody!". A więc „idźcie" na zdobycie świata całego, olbrzymiego, przez morze burzliwe, rzeki rwące, piaski pustynne i lody oraz śniegi wieczyste. Nic nie wstrzyma misjonarza, który dociera do miejsc najdzikszych bądź pieszo, bądź konno, bądź na wozie zaprzężonym w woły, bądź łódką niebezpieczną, albo i taczką prymitywną; posługuje się też parowczykiem, motorem, koleją żelazną, automobilem a nawet aeroplanem, byleby mu stawiono takie środki komunikacji do dyspozycji. Krzyż misjonarza toruje wszystkie drogi choćby najtrudniejsze, do ludów całej ziemi.

Gdzie nieznane dotąd rzeki rwące, albo góry niebotyczne stawają się zwiastunowi wiary drogowskazem do szukania dusz nieśmiertelnych, tam notuje on pilnie te nowe kształty i źródła wód ziemi, a także zdobycze fauny i flory; w taki sposób dodaje on niejedną cegiełkę do coraz nowszych odkryć naukowych, co jako dawne i nowsze zapiski misjonarskie można było podziwiać na wielkiej wystawie, jaką 1925 roku mógł oglądać w ogrodach watykańskich świat cały.

Trudy, na jakie zwiastun wiary podczas swych wysiłków misyjnych napotyka, połączone są dalej z dalszym rozkazem Chrystusa: „Nauczajcie wszystkie narody!". Jestto zadanie — zdawałoby się — przewyższające siły człowieka, gdy się pomyśli, że na świecie znajdują się ludzie różnej barwy, rozmaitych języków, usposobień i obyczajów. Kościół otwiera wszystkim swe zbawieniodajne podwoje.

Misjonarz tak często zbliża się do ludu, którego język lub narzecze są nieznane, którego mowa nie została ujęta alfabetem ani gramatyką. Wówczas należy wynaleźć pisownię, składnię i t. d., jak to czynił św. Cyryl dla Słowian i wielu innych, jak O. Hankiewicz T. J. dla jednego z narzeczy w Afryce (Rodezja). W taki sposób misjonarz otwiera po licznych trudach nabytym a nieraz przez siebie ukształtowanym językiem serca ludzi, których stara się pozyskać dla Boga, dalej zaś przysparza nauce nowych zdobyczy. Zresztą nikt jak on, pozostający bezprzestannie z tymi ludami, siedząc z nimi przy ich ognisku, dzieląc z nimi boleści i radości, nie ma możności wniknąć w ducha jego języka, poznać charakter wraz z dodatniemi i ujemnemi stronami.

A wszystkie te znojne prace spełnia zwiastun wiary na chwałę Bożą i dla dobra ludzkości.

— — — — — — — — —

Na świecie liczy się 1000 do 1500 języków i narzeczy a w samej Afryce spotyka się przeszło 70 rozmaitych języków. Sodalicja św. Piotra Klawera drukuje katechizmy i książki szkolne w licznych narzeczach afrykańskich.

Ks. K. Bajerowicz.

Pan Jacek Furdyga donosi:

Brześć n/Bugiem, 12 września.

Szanowna Redakcjo! Proszę uwiadomić czytelników „Dziennika Bydgoskiego", że od środy siedzę w Brześciu nad Bugiem we więzieniu fest zakitowany. Ale proszę ich uwiadomić ostrożnie i oględnie, aby którego nagła krew nie zalała.

A stało się to tak:

W nocy z wtorku na środę słyszę pod mojemi drzwiami jakiś szmer. Myślałem z początku, że to która z frauencymmeru belwederskiego swenda się po korytarzu, ale że czułem się niedysponowany, więc nie otwieram.

Aż tu nagle rozlega się mocne pukanie.

— Co tam za cholera? — wołam.

— Panie sierżancie — odzywa się jakiś głos — proszę otworzyć!

Przecieram uszy, bom myślał, że to jakiś senny majak, ale za chwilę słyszę jeszcze głośniej:

— Otwierać natychmiast!

Na taką niedelikatność ruszyła mnie żółć i odpowiadam jak to ja mam w zwyczaju:

— Całuj psa w nos! Nie otworzę!

Aż dopiero ktoś za drzwiami krzyczy:

— W imieniu Rzeczypospolitej jesteś pan aresztowany!

Zerwałem się z łóżka, jakby mnie pod samym grzbietem piorun strzelił, i jedna myśl przyszła mi do głowy:

— Centrolew... rewolucja... spiskowcy... Belweder zaskoczony i zdobyty.... ja i Dziadek pójdziemy teraz na hak!

Strach obleciał mnie straszny, na wnętrzu odmówiło mi posłuszeństwa, i aż wstyd mi się przynać, co się ze mną stało.

Ale gdy mi tylko ulżyło, to ja w te pędy do okna, otworzyłem je i począłem w niebogłosy wołać na straże belwederskie:

— Na pomoc! bandyty w Belwederze! bij kto w Boga wierzy! Republika w niebezpieczeństwie! Konstytucja pogwałcona! gwałtu! alarm! alarm! alarm!

To było wszystko, co mogłem zawołać, bo tymczasem drzwi wyważono, i dostałem z tyłu takiego kopniaka butem, że wszystkie gwiazdy zajarzyły mi się w oczach.

Równocześnie ktoś zakomenderował:

— Skuć tego paskudnego draba i wsadzić do kibitki!

Zacząłem protestować, a potem obiecywać, że przystaję do spiskowców i będę gorszym centrolwiakiem od samego Liebermanna, byle mnie puścili i życiem darowali.

A nato dopiero dostałem fest w mordę i dowiedziałem się, że to nie centrolew wałkuje, ino Sanacja.

Włosy mi się zjeżyły na łbie — za chwilę leżałem w ciężarowem aucie — a ino świt byliśmy w Brześciu nad Bugiem, gdzie mnie wrzucono do ciemnej kazamaty.

Gdy mi się oczy przyzwyczaiły do ciemności — patrzę — a tu w jednym kącie siedzi Liebermann w śmiertelnej koszuli i śpiewa majufes, a w drugim kącie Witos, z oczu i z nosa kapią mu śluzy, i drapie się po głowie.

Dalsze sprawodzanie złożę w następnym liście.

Tygodniowy przegląd polityki zagranicznej.

Projekt związku państw europejskich przed Ligą Narodów. — Spadek zaufania do Niemiec. — Pogłoski o dyktaturze. — Przewrót w Argentynie.

Tegoroczne zgromadzenie Ligi Narodów, rozpatrujące projekt Brianda stworzenia Związku państw europejskich nie obudziło takiego zainteresowania, na jakie zasłużyło. Usłyszeć można, że **Unja Europejska jest mrzonką.** Takie zdanie wypływa z **nieznajomości stosunków.** Przecież list nadany w Polsce do zachodu Europy przebywa wrogie nam Niemcy, korzystając z usług niemieckich urządzeń państwowych jak poczta i kolej. Jest to wynikiem istnienia Międzynarodowej **Unji Pocztowej.** Podobnie **telegram** w Polsce nadany do Francji korzysta z usług niemieckiego monopolu **państwoego telegraficznego** a to również na skutek istnienia osobnej **międzynarodowej** Unji Telegraficznej. Również bezpiecznie wysłać można polski wagon z polskim towarem przez Niemcy czy bolszewicką Rosję, gdyż swobodny przejazd zabezpiecza międzynarodowe **porozumienie kolejowe.** Jeśli ktoś ogłosi drukiem **książkę lub nawet artykuł** naukowy, napisze **wiersz** lub **skomponuje pieśń** w całym świecie zagwarantowane ma prawo własności **dzięki Międzynarodowej umowie.** Każda gospodyni zna wartość **opatentowanych narzędzi** czy środków **spożywczych.** Nie liczymy już na mile polskie, angielskie, nie mierzymy na stopy, nie ważymy na łuty, funty polskie, rosyjskie itd., ale na skutek Międzynarodowej umowy mamy **jednolite miary.** Możnaby wyliczać niezliczone wypadki, w których międzynarodowe porozumienie wyprzedziło porozumienie państw europejskich.

Czyż nie nadeszła już pora, aby dla tych wszystkich porozumień, obchodzących wyłącznie Europę stworzyć osobne **Biuro generalne państw europejskich?**

Liga Narodów jest jakby wielkim gmachem o niezliczonych pokojach i dziedzińcach. Statut Ligi przewiduje niejako wydzierżawienie pewnych dziedzińców regjonalnym związkom. Więc państwa europejskie w ramach Ligi mogłyby sobie umeblować, wytapetować i urządzić własny dziedziniec z własnemi pokojami i wywiesić tam tablicę:

„Związek państw europejskich“.

To jest jasne. Zachodzą jedynie obawy, aby **Związku tego nie nadużywano.** Bo oto istnieje w Paryżu **Instytut Pasteura,** a w tym instytucie prof. Calmette wyrabia szczepionkę przeciw gruźlicy u niemowląt. Kultury tej szczepionki prof. Calmette rozsyła Instytut Pasteura na wszystkie strony świata. I zdarzyło się, że w Lubece niechlujny lekarz z tych kultur wyhodował jadowitą szczepionkę, od której zmarło przeszło 50 niemowląt. A potem prasa niemiecka **zaczęła obwiniać** Instytut **Pasteura** i prof. Calmette'a. W jakim celu? Chodziło o materjalne i moralne **poszkodowanie Francji,** bo lekarze niemieccy niczem znachorzy robią sobie reklamę, że oni tylko skutecznie leczą chorych i tym sposobem ściągają bogaczy chorych naprawdę czy z urojenia do Niemiec, gdzie ich doją należycie.

Opinja polska była i jest świadkiem, jak **Niemcy nadużywają Ligi Narodów** do swoich celów politycznych szczególnie **przeciw Polsce.** Zachodzi obawa, że **podobnych metod** schwycą się w ewentualnej **Unji Paneuropejskiej.** Ale zastanówmy się, **czy Niemcy zdołali nam, zaszkodzić na terenie Ligi Narodów?** Przeciwnie, przegrali w sprawie Gdańska, Śląska, Litwy, mniejszości narodowych i dali się przytem poznać nawet dawnym sympatykom jak np. lord d'Abernon jako **naród w politycznych metodach nieprzebierający** i stąd **niezasługujący na zaufanie!**

Niewątpliwie **udział Polski** w pracach przyszłej **Unji Europejskiej** zwiększy **nasze obowiązki.** Ale czyż **naród,** który **stworzył Unję Lubelską,** dając wzór Anglji, przy stwarzaniu **Unji ze Szkocją** i wciąż stosowane wzory przy regulowaniu stosunków z Kanadą, Afryką Południową, Australją, Nową Zelandją, Irlandją, a ostatecznie i z Indjami, — czyż Polacy mają się cofnąć przed trudnościami, które nastręcza stworzenie Unji Europejskiej? Nie, raczej przeciwnie, pomni tak wielkiej przeszłości i zasług przodków powinniśmy **stanąć w pierwszych** szeregach i **pilnować,** aby **wrogowie pokoju i ludzkości** nie **spaczyli idei Pan-Europy,** jak **w Bremenie** jadem zakarzono kultury przeciwgruźlicze prof. Calmette.

Jadowite ale szczere wynurzenia **Treviranusa** i próba **Brueninga zamachu** przeciw **republikańskiemu ustrojowi w Niemczech,** w nieudolności swej przypominająca zamach narodowego demokraty Świeżyńskiego na Radę Regencyjną w 1918 r., co ostatecznie na zawsze w Polsce skompromitowało obóz nacjonalistyczny — otworzyły oczy opinji Stanów Zjednoczonych na prawdziwy stan rzeczy w Niemczech. To też **niemiecka pożyczka** w Ameryce zaciągnięta wedle planu Younga **spadła gwałtownie.** Niemcy tak się zbabrały, że nie będzie łatwo agentom pod republikańską przyłbicą jak Breitscheid, ponownie brać na kawał opinję państw demokratycznych i pacyfistycznych.

Prymitywnym umysłom łatwo nasuwa się analogja pomiędzy **dyktaturą w Niemczech a żałosnym końcem dyktatora Argentyny** prezydenta Irigoyen. Należy się jednak wystrzegać myślenia wzorem dziecka: „Ja jestem mały i kij jest mały, ja urosnę i kij urośnie“. — Bowiem powszechnie powinno być wiadomem, że w republikach południowej Ameryki konstytucje wzorowane są na ustroju republiki Waszyngtona, w której raz obrany prezydent jest zarazem szefem rządu, a ministrowie jego pomocnikami i przed nim odpowiedzialni. Argentyna niema ustaw społecznych, ochraniających klasę pracującą jak np. w **Polsce, która pod względem ustawodawstwa społecznego nietylko w teorji, ale w praktyce kroczy na czele państw cywilizowanych,** jak to na zjeździe w Krakowie **zaświadczył Cook,** przywódca górników angielskich, **zazdroszcząc robotnikom polskim płatnych urlopów,** podziwiając kasy chorych itd.

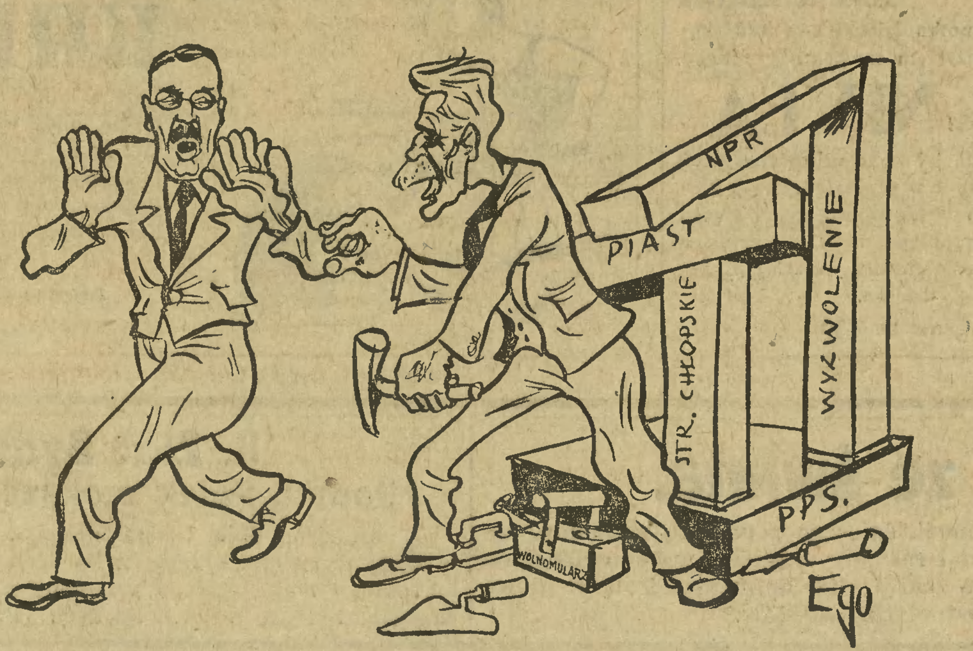
Obalony prezydent Irigoyen, podobno jeden z najzdolniejszych polityków, jakich w ostatnich dziesiątkach lat wydała Ameryka Południowa, zbytnio ufał swym siłom, a nie widząc dokoła siebie zdolnych pomocników — jak w Polsce Dmowski — sam chciał wszystko załatwiać, zaglądnąć do najbzdurniejszych spraw Prześcignął on w tem Mussoliniego, który z początku piastował niemal wszystkie teki ministerjalne.

Argentyną nie rządziła nigdy demokracja powszechna, ale klany familijne. Dopóki Irigoyen był młody trzymał wszystkie rody opozycyjne w karbach, ale skoro zliżył się do 80-ciu lat, dał się zaskoczyć. Dyktatora Irygoyen zastąpił dyktator Uriburu. Dziwaczne brzmienia nazwisk tłomaczą się tem, że Irigoyen jest Baskiem z pochodzenia, a wiadomo, że język baskijski nie jest pokrewny z żadnym językiem europejskim, choć Baskowie, mieszkając u stóp Pirenejów po francuskiej i po hiszpańskiej stronie zaliczają się do najstarszych mieszkańców Europy i wydali śmiałych ludzi, jak słynny żeglarz i odkrywca Vasco da Gama.

A. P. B.

Wiązanka piosenek.

Chadecja nie pójdzie z Centrolewem.

Chaciński: „Ja z tobą nie pójdę,
Boś ty mularz...

Międzynarodowy kongres laryngologów.

W Pradze zakończył się kongres międzynarodowego towarzystwa lekarzy-specjalistów chorób mowy i słuchu. Przewodniczącym towarzystwa wybrano prof. dr. M. Seemanna. Postanowiono przyszły kongres odbyć w Budapeszcie.

Powodzenie Fethi-Beja.

Przywódca tureckiej partji liberalnej Fethi-Bej przybył do Magnesid, gdzie był entuzjastycznie witany przez ludność. Podczas rozpraszania manifestantów nie obyło się bez drobnych starć z policją. Podczas podróży Fethti-Beja zorganizowano szereg manifestacyj na cześć jego i partji liberalnej. Jak się zdaje, koła handlowe, rolnicze i robotnicze będą stanowiły elementy, życzliwie ustosunkowane względem nowej partji, od której oczekują poprawy swego losu.

Polak arcybiskupem w Milwaukee?

Dziennik Związkowy z Chicago donosi, że następcą zmarłego arcybiskupa w Milwaukee Niemca Mesmera ma zostać Polak. Wymieniani byli jako kandydaci ks. biskup Rhode z Green Bay, dawniejszy sufragan chicagoski, pochodzący z Pomorza. Pozatem wymieniają ks. Celichowskiego z Milwaukeee.

Obok nich stoją biskup Mc Gavick i prałat Traudt. Dwóch Polaków, Irlandczyk i Niemiec.

Delegacja polska

na międzynarodowy kongres rzemieślniczy.

W dniu 17 bm. udaje się do Rzymu delegacja polska na kongres międzynarodowy Izb Rzemieślniczych. W skład delegacji wchodzą prezydenci izb rzemieślniczych warszawskiej p. Pieniążkiewicz, lwowskiej p. Pammer, poznańskiej p. Stopa, wileńskiej p. Szumański, dyrektor izby warszawskiej p. Grzybowski jako sekretarz delegacji oraz przedstawiciel Ministerstwa Przem. i Handlu.

Międzynarodowe Targi w Marsylji.

W dniu 15 września nastąpi otwarcie Targów Międzynarodowych w Marsylji, które mają trwać do 28 bm. Targi powyższe jako orjentacyjne miejsce podaży dla całego szeregu artykułów posiadają doniosłe znaczenie dla świata handlowego, a specjalnie połudn. Francji i kolonij francuskich. Targami temi winne żywo zainteresować się firmy reprezentujące przemysł zbożowy, drzewny i t. d.

Bliższych informacyj udziela delegat Targów Marsylijskich na Polskę, p Paul Simon w Warszawie, Foksal 18 łącznie z p. Pawłowskim, delegatem Targów Poznańskich na Francję.

Straszna eksplozja fabryki w Bawarji.

W fabryce pyłu glinowego w miejscowości Schwarzenfeld (Bawarja) nastąpiła straszna eksplozja. Siła wybuchu była tak wielka, że z 23-metrowej wieży został zerwany dach, a rusztowania żelazne wraz z maszynami znajdującemi się w hali, wyrzucone zostały do pobliskiej rzeki. Dwaj robotnicy odnieśli ciężkie obrażenia.

Nieuczciwość republikanów niemieckich wobec Polski.

„Vossische Zeitung“ udziela Treviranusowi lekcji o rajfurstwie politycznem.

Dwaj zagraniczni korespondenci republikańskiej i pacyfistycznej (?) „Vossische Ztg.“ Dr. Leo Stahl z Paryża i Dr. W. H. Edwards z Londynu udzielają min. Treviranusowi rady (w nr. 217 z dnia 11. bm. W. 19), jak ma postępować, aby mu w przyszłości nie podwinęła się noga. Nie mają oni za złe politykowi z obozu skrajnych nacjonali- i monarchistów, że zbrodniczo publicznie namawiał do nowego rozbioru Polski, pod tym względem wszystkie partje niemieckie łączy wspólna etyka ludożerców.

Stahl podkreśla zbrodnicze zamiary wobec Polski.

Edwards poucza Treviranusa, że nie należało wysnuwać równocześnie planu zaboru ziem polskich, zwrotu dawnych kolonji niemieckich i rychłego obalenia planu Younga.

Przez to zestawienie otworzyły się oczy opinji publicznej we Francji i Anglji, że apetyty niemieckie **nie ograniczają się jedynie do ziem polskich.**

Gdy się czyta ową lekcję republikańskich publicystów niemieckich udzieloną ministrowi monarchistyczno-nacjonalistycznemu, to przypomina się nowela Piotra Aretina jak to niejaka rajturka Nanna swą córkę do zawodu sprzedajnej dziewki przysposabiała.

Sądzimy, że po tych wystąpieniach organu nowej Staats-Partei zorjentuje się opinja cywilizowanych ludów, że między **zbrodniczą propagandą Treviranusa** a deklamacją niby pacyfistyczną republikanów niemieckich **niema istotnej różnicy** z wyjątkiem tem, że wśród republikanów jest wielu doświadczonych konfidentów i szujów, którzy jak owa Nanna na zewnątrz umieli zachować pozory porządnych i uczciwych polityków.

A. P. B.

Pireus w płomieniach.

Szczegóły okropnego nieszczęścia w porcie greckim.

Z Aten dochodzą wiadomości o szczegółach okropnej katastrofy żywiołowej, jaka nawiedziła w poniedziałek port Pireus, oddalony, jak wiadomo, od stolicy Grecji tylko kilka kilometrów. Mianowicie nagle z niewyjaśnionych dotychczas przyczyn zajęła się warstwa benzyny, pływająca na powierzchni wody, a ogień ogarnął natychmiast cały szereg okrętów naładowanych częściowo oliwą i innemi towarami łatwopalnemi.

Jedna eksplozja nastąpiła po drugiej. Istniało niebezpieczeństwo, że pożar objęmie również wielkie składy towarzystw naftowych, na szczęście jednak udało się je uchronić. Dotychczas stwierdzono **śmierć 12 osób,** szkody materjalne oblicza się na **30 miljonów złotych.**

Ogółem padło pastwą pożarów 8 okrętów żaglowych oraz 20 parowców, m. in. eksplodował mały okręt wojenny marynarki greckiej.

Katastrofa portowa wywołała w całym kraju ogromne wrażenie. Dzień 8 września był dla całej Grecji czarnym dniem.

Wiadomości ze świata.

Min. Schiele jest z siebie zadowolony.

Berlin. (PAT.) Przemawiając na zgromadzeniu przedwyborczym w Zgorzelicach, minister rolnictwa Schiele oświadczył z naciskiem, że uważa za **własną swą zasługę, iż traktat handlowy z Polską nie został przyjęty, lecz uległ zmianie.** Gdyby sprawa przybrała tok, odpowiadający życzeniom Hugenberga i Niemców narodowych, traktat handlowy z Polską zostałby przyjęty w postaci nieodpowiadającej interesom Niemiec.

Kurdowie w opałach.

Dywizje tureckie, działające na stokach góry Ararat, otoczyły ciasnym pierścieniem zbuntowanych Kurdów, którzy poniósłszy ciężkie straty, opuścili swe pozycje, pozostawiając na miejscu setki zabitych. Po stronie tureckiej było 40 zabitych i nieznaczna liczba rannych. Walki trwają nadal.

Strzelanina na granicy czesko-bawarskiej.

W miasteczku Bönmisch Waldheim, w pobliżu granicy bawarsko-czeskiej na terytorjum czeskiem miało miejsce krwawe zajście. Otóż w oberzy granicznej doszło między trzema Niemcami: wachmistrzem żandarmerji, urzędnikiem celnym i pomocnikiem leśniczego a obecnymi tam obywatelami czeskiemi do sprzeczki, która wkrótce zamieniła się w bójkę. Niemcy, cofając się w stronę granicy, mieli być przez Czechów ostrzeliwani. Padło około **40-tu strzałów.** Pomocnik leśniczego otrzymał postrzał w lewe płuco i odstawiony został w stanie poważnym do szpitala w Weiden, niemiecki wachmistrz żandarmerji, śpiesząc z pomocą rannemu, został raniony w głowę, w odpowiedzi na to zaczął strzelać, raniąc kulą w głowę jednego z Czechów.

Jaką mieliśmy „wolność“ pod Prusakiem.

Niemcy skarżą się na ucisk ze strony polskiej, zapominając, że z nami gorzej się obchodzili. Oto obrazek z Oberhausen (Nadrenji). Policja wyrąbuje siekierą drzwi i rozpędza zebranie „Straży“ — 23 września 1913 roku.

II. Zlot Bydgoskiego Okręgu Młodych Polek z okazji 10-lecia S. M. P. „Przedświt“.

W niedzielę, dnia 14 bm. odbędzie się w Bydgoszczy zlot okręgowy Młodych Polek okręgu nadnoteckiego połączony z obchodem 10-lecia Stow. Młodych Polek „Przedświt“ przy Farze, na które się całe społeczeństwo katolickie zaprasza.

PROGRAM:

Część I.

Godz. 8,40: Zbiórka przed Domem Katolickim przy Farze.

Godz. 9: Uroczyste nabożeństwo zlotowe. Kazanie wygłosi ks. kan. Schulz, gen. sekretarz Związku Młodych Polek z Poznania.

Godz. 10,30: Uroczyste otwarcie zlotu w Strzelnicy przy ul. Toruńskiej.

Porządek zebrania:

1. Zagajenie.
2. Wspólny śpiew: „Hej do Apelu“.
3. Wybór prezydjum
4. Deklamacja: S. M. P. „Przedświt“.
5. Sprawozdanie z 10-lecia S. M. P „Przedświt“.
6. Składanie przyrzeczeń S. M. P. „Przedświt“.
7. Składanie życzeń i wbijanie gwoździ pamiątkowych z okazji 10-lecia S. M. P. „Przedświt“.
8. Sprawozdanie okręgowe.
9. Referat organizacyjny: ks. kan. Schulz (Poznań).
10. Rezolucje.
11. Referat ideowy: p. Ozdowska (Poznań).
12. Zakończenie.

Godz. 12,30: Pochód ze sztandarami i orkiestrą ze Strzelnicy ulicą Bernardyńską, Jagiellońską na Stary Rynek.

Część II.

Godz. 4: Otwarcie wystawy robót w sali gimnast. Szkoły Wydz. Męskiej.

Godz. 4,15: Zawody na boisku Szkoły Wydz. Męskiej.

Godz. 6: Konkurs kół śpiewaczych.

Godz. 8: Przedstawienie teatralne w Domu Katol. przy Farze.

Przegląd kobiecy.

Enuncjacja Międzynarodowej Ligi Kobiet. — Co się dzieje w Anglji? — Pani Lene M. Philips. — Aniela Steinberg adwokatem. — Zjazd Pań Domu w stolicy. — Dom kobiet we Lwowie. — Kursy gospodarcze dla kobiet.

Bydgoszcz, dnia 13. 9.

Jesteśmy w okresie wyborów do Sejmu i Senatu. Życzeniem ogółu kobiet, tej liczbowo przeważającej części wyborców jest, aby na listach kandydackich znalazła się jaknajwiększa ilość kobiet. Właśnie teraz Międzynarodowa Liga Kobiet dla pokoju i wolności zwróciła się z gorącym apelem do zarządów wszystkich partji politycznych, aby na listach wyborczych umieszczone były nazwiska kobiet, kandydatek na posłanki, wśród pierwszych miejsc oraz aby liczba ich była powiększona odpowiednio do ilości wyborców. W uzasadnieniu tych żądań powiedziano, że wyborczynie, których liczba przekracza nieraz wydatnie ilość wyborców, czują się wysoce dotknięte dotychczasową znikomą liczbą posłanek i są przekonane, że uzdrowienie i normalizacja dzisiejszych zawikłanych stosunków gospodarczych przeprowadzona być może jedynie przez zdecydowanie wybitniejszy udział kobiet także pod względem liczebności.

*

Rząd angielski przez swego ministra spraw zagr. wypowiedział się przeciwko dopuszczeniu kobiet do służby dyplomatycznej. Przyznał wprawdzie, że kobiety posiadają dostateczne wykształcenie do tego rodzaju służby, ale według jego zdania jest ona dla niej niestosowna, a nawet niebezpieczna. Pozatem utrudniałoby to stosunki dyplomatyczne z krajami, w których istnieją niepokonalne uprzedzenia w tym kierunku. W dyskusji podniesiono również niekorzystne wyniki „pracy“ sowieckiej posłanki Kołłątajowej, która przez swe towarzysko-polityczne skandale źle usposabiała w tym kierunku opinję publiczną.

*

W Warszawie i Krakowie bawiła przez kilka dni p. Lene M. Philips, kierowniczka wycieczki amerykańskiego stowarzyszenia „Business and Professional romens Club“. Zapytana o cel podróży po Europie, określiła go nast. „Chcemy nawiązać międzynarodowe porozumienie kobiet pracujących zawodowo. W roku ub. zwiedziłyśmy ośm państw, w bież. miałyśmy w programie trzynaście. Jakie są nasze spostrzeżenia? Widzimy, że warunki są podobne do tych, jakie wytwarzają się w Stanach Zjednoczonych: Kobieta wysuwa się na czoło życia ekonomicznego społeczeństw i ma coraz więcej do powiedzenia w tej dziedzinie. Kobiety Europy i Ameryki, rozdzielane przestrzenią i różnymi napozór warunkami bytu, mają jednak wiele wspólnych spraw i wiele zagadnień, domagających się rozwiązania, które one same tylko we wspólnem porozumieniu rozwiązać mogą.

*

P. Aniela Steinberg, która w swoim czasie wywalczyła w sądzie najwyższym dopuszczenie kobiet do praktyki adwokackiej w Małopolsce, złożywszy egzamin adwokacki jako pierwsza kobieta w Polsce, wpisała się w lipcu tego roku na listę adwokatów.

*

W połowie października odbędzie się w Warszawie zjazd pań domu, organizowany przez Radę naczelną wykształcenia gospodarczego kobiet i Koło studjów gospodarstwa domowego.

Celem zjazdu jest zaznajomienie szerokich warstw gospodyń z akcją w kierunku naukowej organizacji pracy w gospodarstwie domowem, ze znaczeniem i celami Instytutu gospodarstwa domowego, który powstaje w Warszawie, zawiązanie wielkiego zrzeszenia pań domu, łączącego zarówno wszystkie ich organizacje, powstające dotychczas odrębnie na terenie niektórych miast, jak pojedyńcze osoby, ustalenie ram organizacyjnych takiej centrali i opracowanie programu prac na najbliższą przyszłość. Podczas zjazdu projektowanejest urządzenie wystawy racjonalnych planów i urządzeń gospodarczych. Być może, odbędą się też krótkie kursy organizacji pracy w gospodarstwie domowem — pewnego rodzaju zarys podstaw, na jakich należy się oprzeć i metod już wypróbowanych.

Ziemianki, pierwsze u nas inicjatorki ruchu w tej dziedzinie, popierają zjazd przez zwołanie w tymże czasie kwartalnego zjazdu. Szczegółowe informacje o dacie i miejscu zjazdu (w Warszawie) podamy.

*

Znaną i uznaną działaczkę narodowospołeczną we Lwowie była ś. p. Marjanna Dulębianka. Nazwisko jej znane jest również i w innych dzielnicach Polski, gdyż była to pracownica społeczna, jakich niewiele mamy w Polsce. Już przed wojną zaprojektowała ona budowę domu kobiet polskich we Lwowie. Prace organizacyjne już rozpoczęto. Niestety zawierucha światowa stanęła temu na przeszkodzie.

Umarła projektodawczyni i gorąca rzeczniczka tej sprawy. Obecnie redakcja „Wieku kobiecego“ zwraca się z apelem do organizacyj kobiecych, aby raz rozpoczęte dzieło doprowadzić do realizacji. „Wiek kobiecy“ pisze: Są jeszcze wśród działaczek towarzyszki pracy ś. p. Marji Dulębianki. Dom kobiet polskich we Lwowie, tak, jak to projektowała ś. p. Marja Dulębianka, bez piętna partyjnego i wyznaniowego, znajdzie chyba poparcie wśród szerokich sfer kobiecych.

Protektorat przyjęłaby może Najdostojniejsza wśród działaczek społecznych, które tu, na gruncie lwowskim tak bardzo była czynna, że nie brakło Jej w żadnej społecznej akcji kobiet polskich, Prezydentowa Mościcka.

Dom kobiet polskich imienia Marji Dulębianki niechby się stał pomnikiem żywym, wzniesionym przez kobiety polskie we Lwowie ku pamięci tej, która była najszlachetniejszym typem społecznicy“.

Raz zrealizowana akcja kobiet lwowskich przyczyniłaby się do pobudzenia energji kobiet w tym kierunku i w innych miastach Polski.

*

Pomorska Izba Rolnicza podaje do wiadomości, że z dniem 15 listopada otwiera 2 kursy zimowe 5-cio miesięczne gospodarstwa domowego dla dziewcząt, z których jeden odbędzie się w Sampławie, pow. Lubawa, a drugi w Redłowie koło Gdyni. Zadaniem kursu jest wykształcenie dziewcząt i córek rolników pod względem praktycznej umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, gotowania, kroju, szycia, haftu i robót ręcznych. Dojazd do Sampławy: st. kol. Nowemiasto Pom., nast. autobusem do Sampławy; do Redłowa — dojazd do st. Kolibki - Orłowo (ostatnia stacja przed Gdynią).

Jaxa.

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Kronika kościelna.

Archidiecezja gnieźnieńska. J. E. ks. Prymas zamianował ks. Marcelego Kowalskiego, proboszcza w Trzemesznie, dziekanem dekanatu trzemeszeńskiego. — Na wikarjaty powołano: ks. dr. Aleksego Brassego na pierwszy wikarjat przy katedrze w Gnieźnie; ks. Ludwika Hoffmana, nauczyciela religji w państw. seminarjum nauczycielskiem w Bydgoszczy, do Wągrowca; ks. Stefana Kwiatkowskiego z Wrześni do Bydgoszczy; ks. Józefa Staszaka z Bydgoszczy do Wrześni.

Archidiecezja poznańska. W administrację oddano: ks. dziekanowi Konstantemu Pieprzyckiemu, proboszczowi w Radlinie, parafję Cielczę; ks. Tomaszowi Sworowskiemu, administratorowi w Ołoboku, parafję w Rososzycy; ks. Antoniemu Kałowiczowi, administratorowi w Murzynowie Kościelnem, parafję w Bukówcu; ks. Stanisławowi Koźlikowi, administratorowi w Poznaniu-Dębcu, parafję w Swarzędziu, ks. Janowi Krajewskiemu, wikarjuszowi przy kościele św. Marcina w Poznaniu, parafję w Mosinie; ks. Stanisławowi Michalskiemu, proboszczowi i dziekanowi w Zaniemyślu, parafję w Śremie; ks. Franciszkowi Nowakowi, proboszczowi w Kopanicy, parafję w Brennie; ks. Przemysławowi Osowickiemu, wikarjuszowi w Brennie, parafję w Murzynowie Kościelnem; ks. dr. Witoldowi Paulusowi, nauczycielowi religji w Poznaniu, parfję św. Trójcy w Poznaniu-Dębcu; ks. dziekanowi Poczcie, proboszczowi w Cerekwicy, parafję w Rusku; ks. Bronisławowi Różankiewiczowi, administratorowi w Cielczy, parafję w Panieńce; ks. Stanisławowi Waraczewskiemu, wikarjuszowi w Lesznie, parafję w Siedlcu dek. zbąszyńskiego; ks. Stefanowi Wojciechowskiemu, proboszczowi w Rusku, parafję w Bralinie; ks. Kazimierzowi Stachowiakowi, proboszczowi w Budzyniu, parafję w Stęszewie. Na wikarjat powołano: ks. Bolesława Jordana z Pniew na wikarjusza do Kopanicy; ks. Ludwika Bielerzewskiego z Targowej Górki do Kępna; ks. Walerjana Krzymińskiego, nauczyciela religji w Krotoszynie, na pierwszy wikarjat przy kościele św. Wojciecha w Poznaniu; ks. Piotra Stróżyńskiego z Wielichowa na drugi wikarjat w Lesznie; ks. Aleksandra Zygmańskiego z Kórnika na czwarty wikarjat przy kościele Najśw. Serca Pana Jezusa i św. Florjana w Poznaniu.

Śmiertelny wypadek młodzieńca, który chciał polować.

Z **Jarocina** donoszą: We wsi Franowie pow. jarocińskiego wydarzył się tragiczny wypadek, którego ofiarą padł 17-letni Franciszek Antoniewicz, syn rolnika.

W krytycznym dniu wybierał się młody Antoniewicz na polowanie. W tym celu zabrał bez wiedzy ojca fuzję. Z nabitą bronią Franciszek wyszedł poza dom i drogą skrytą zdążał na pole. W pewnej chwili musiał przeskoczyć mały rowek; w tym momencie nastąpiła katastrofa, albowiem fuzja, uderzywszy o brzeg rowu, wypaliła.

Strzał w okolice serca był śmiertelny to też zanim nadbiegła pomoc, nieszczęśliwy wyzionął ducha.

Nieludzka córka więziła swą matkę w chlewie.

Ze Zbąszynia donoszą: W Przyprostyni stwierdziła policja, iż niej. Janeczkowa Marjanna więziła swą 88-letnią matkę przez 5 dni w chlewie w jednym przedziale obok królików. Chlew ów był zamykany z zewnętrznej strony zapomocą zaparcia drzwi kołkiem, tak iż uwięziona nie mogła wyjść. Pozbawioną wolności 88-letnią Antoninę Król, nakazano natychmiast z chlewa wypuścić i ulokowano ją w mieszkaniu jej syna w Przyprostyni, a niezależnie od tego, przeprowadzono dochodzenia i sprawę skierowano do prokuratury w Poznaniu.

Pożary mnożą się w zastraszający sposób.

W zagrodzie gospodarza Franciszka Kosińskiego w Kamionce pow. Gniezno, wybuchł groźny pożar, który strawił trzy chlewy i stodołę, napełnioną zbożem oraz maszyny rolnicze. Poszkodowany oblicza szkodę na 40.000 zł, podczas gdy zagroda ubezpieczona była na 21.400 złotych.

W Osińcu pow. Gniezno wybuchł z niewiadomej przyczyny pożar w zagrodzie gospodarza Stanisława Krzyżaniaka. Pastwą płomieni padła stodoła z zapasem zboża i maszynami rolniczemi, ogólnej wartości 23.000 zł.

W Róży pod Gnieznem zapalił się z niewiadomych przyczyn stóg gospodarza Kaźmierczaka. Dzięki szybkiej pomocy straży pożarnej zdołano ¾ stogu uratować od zagłady. Szkoda wynosi zaledwie 350 zł.

W Wierzycach pow. Gniezno, spłonął ostatnio doszczętnie stóg zboża, własność gosp. Józefa Antonika. Szkodę, wynoszącą 1500 zł pokrywa w zupełności ubezpieczenie.

Drugi wypadek pożaru stogu wydarzył się w Kustodji pod Gnieznem. Mimo interwencji straży pożarnej stóg żyta spalił się zupełnie, powodując szkodę na 4000 zł. Jak wykazały dochodzenia, pożar spowodowali chłopcy, pasący w pobliżu stogu krowę.

Wiadomości z Gniezna.

Nominacja. Przewodniczącym okręgowej komisji w Gnieźnie został mianowany sędzia Baranowski, a zastępcą p. sędzia Wielicki.

Pielgrzymka do Dąbrówki Kościelnej wyrusza w niedzielę, dnia 14. bm.

Strzelanie świętomichalskie Bractwa Strzeleckiego odbędzie się w niedzielę, dnia 21. bm. według nast. programu: O godz. 13,30 zbiórka u króla Kurkowego p. Fr. Galantowicza, skąd nastąpi wymarsz z orkiestrą na czele do Strzelnicy, gdzie o godz. 14 rozpocznie się strzelanie. Zamknięcie strzelania nastąpi o godz. 18, poczem odbędzie się proklamacja króla świętomichalskiego i rycerzy oraz rozdanie nagród. Na zakończenie odbędzie się wieczorek taneczny w sali Strzelnicy.

Uroczystość wieńcowin, która staraniem Tow. Powst. i Wojaków miała się odbyć w ub. niedzielę, z powodu niepogody nie doszła do skutku i odbędzie się dopiero w niedzielę, dnia 14. bm.

Cena chleba w Gnieźnie wynosi aż do odwołania 34 grosze za 1 kg.

Egzaminy mistrzowskie zamierza urządzić cech szewski dla członków swego zawodu w razie zgłoszenia się dostatecznej liczby kandydatów. Zgłoszenia przyjmuje oraz informacyj udziela starszy cechu p. Śliwiński.

Wycieczkę do Kruszwicy urządza w niedzielę, dnia 14. bm. Tow. Uczniów Handlowych z Gniezna. Koszta podróży w obie strony wynoszą 3 zł.

Z Rady Miejskiej. Ostatnie posiedzenie Rady Miejskiej poświęcone było w dużej mierze zbliżającym się wyborom do Sejmu i Senatu. Jako członków okręgowej komisji wyborczej wybrała Rada Miejska p. mec. dr. Pietrowicza i p. Holkę, a jako zastępców p. Z. Kuleszę i p. M. Waberskiego. Pozatem dokonano wyboru po 3 członków i 3 zastępców do 10 obwodowych komisyj wyborczych na terenie miasta Gniezna. W miejsce p. Gasta wprowadził prezes Rady Miejskiej p. dyr. Śmielecki, jako radnego p. Ignacego Kaźmierskiego. Zkolei uchwaliła Rada Miejska jednogłośnie protest przeciwko zakusom niemieckim na całość naszych granic. W dalszym ciągu uchwalono w myśl wniosku referenta p. Perlikiewicza nazwy dla nowych ulic, powstających w obrębie Konikowa, a mianowicie nazwano je: Aleje Marcinkowskiego, ul. Libelta i ul. Cieszkowskiego. Po wybraniu p. Józefa Krajewskiego jako opiekuna obwodowego i okręgowego oraz pp.: Hartwicha, Antoszaka, Różyckiego, Bibrowicza, Perlikiewicza i dr. Krukowskiego do komisji opieki społecznej, zdał przewodniczący dyr. Śmielecki sprawozdanie z działalności Rady za I. kwartał.

Fałszywy alarm pożarny. W ostatnich dniach zdarzyło się, że młokoserja z ul. Poznańskiej rozmyślnie wybiła szybkę w aparacie pożarniczym, aby zaniepokoić niepotrzebnie straż pożarną. Karygodne te wybryki należy jak najostrzej potępić.

Złodzieje nie próżnują. Do mieszkania Zofji Wojciechowskiej przy ul. Dąbrówki włamali się ostatnio niewykryci dotąd sprawcy, którzy skradli męskie ubranie oraz złoty zegarek, ogólnej wartości 600 zł.

Koronowo.

Manifestacja przeciwniemiecka. Celem wyrażenia żywiołowego protestu całego społeczeństwa koronowskiego przeciw zakusom niemieckim na całość granic Polski, odbędzie się w niedzielę, dnia 14. bm. w południe (po głównem nabożeństwie) na Rynku wielka manifestacja narodowa. W manifestacji tej, powinno wziąć udział całe obywatelstwo z miasta i okolicy. Niech widzą i słyszą wrogowie Polski, że naszej godności narodowej i państwowej poniewierać nie wolno, bo ręka nasza ciężka.

Ceny targowe. Na czwartkowym targu płacono za masło 2,20—2,30, jaja 2,50, twaróg 40 do 50 gr, kaczki 4,00—5,00, kury 4,00, kurczaki 2,00—2,50, kartofle ctr. 2,50—3,00 zł.

Pakość.

Z Rady Miejskiej. Nadzwyczajne zebranie odbyło się w ub. środę dnia 10. bm. o godz. 18 w salce ratuszowej, któremu przewodniczył dyr. Zajączkiewicz. Przed porządkiem obrad zakomunikował przewodniczący, że wielka manifestacja przeciwko zakusom niemieckim odbędzie się w niedzielę, dnia 21. bm. zaraz po nabożeństwie. Wybrano nast. komisje wyborcze. Na obwód 8 pp.: Różnowicz Fr., Antczak L. i Kozłowski St. jako członkowie, a pp.: Piskorski Cz., Wesołowski Wal., oraz Lewandowski St. jako zastępcy. Na obwód 9: pp.: Stroiński St., Napierała Wincenty i Kaszuba J. jako członkowie oraz Drwęcki Fr., Pilichowski Ign. i Marynowski jako zastępcy. W końcu akceptowała Rada Miejska projekt budowy domu dla ubogich, który stanie przy ul. Radłowskiej.

Zebranie Tow. Pań Miłosierdzia odbyło się w ub. wtorek, które zagaiła prezeska p. Ciemna nast. odczytany został przez p. Piskorską protokół z ostatniego zebrania. Najważniejszemi punktami obrad były: kwestja „Dnia Kwiatka" w dniu 14. bm. w czasie odpustu św. Krzyża jaki co roku urządzano, oraz sprawa ubogich.

Kruszwica.

Przyjazd ministra Czerwińskiego. Reprezentant Prezydenta Rzeczypospolitej minister wyznań i oświec. publ. p. Czerwiński przebywający z okazji odsłonięcia pomnika Jana Kasprowicza w Inowrocławiu odwiedził w ub. niedzielę m. Kruszwicę. Ministra powitały korporacje miejskie z p. burmistrzem Borowiakiem na czele. Po zwiedzeniu Mysiej Wieży zwiedził minister kościół kolegjacki poczem udał się w gościnę do ks. prałata Schoenborna.

Bractwo Strzeleckie urządza w niedzielę dnia 14. bm. na letnisku nad Gopłem swoją doroczną uroczystość zakończenia strzelania żniwnego. Wymarsz Bractwa z sali hotelu „Pod Białym Orłem" z orkiestrą o godz. 13.

Żnin.

Walne zebranie Tow. Upiększenia Miasta. Roczne walne zebranie, które zagaił wiceprezes p. Heliński, było bardzo ożywione. Przybył na zebranie protektor towarzystwa p. starosta Szczerbiński. Protokół z ostatniego walnego zebrania odczytał p. Wł. Schmidt. Sprawozdanie z działalności rocznej zdał wiceprezes. Zarząd wybrano w nast. składzie: pp.: Heliński prezes, Bartusch P. zast., Andrzejewski sekretarz, Jankowski Stan. zast. sekr., Wł. Schmidt skarbnik; ławnicy: Alwin, Świtała i Braciszewski. Komisja rewizyjna pp.: Robiński, Nowak i Średziński. Referaty wygłaszali pp.: Nowak, ogrodn. pow. i p. Woźny, insp. Izby Rolniczej z Poznania. Uchwalono przystąpienie do Tow. Ogrodników za roczną składką 10 zł. Postanowiono zatwierdzić budżet w wysokości 600 zł w dochodzie. Dyskusja była ożywiona. Zabierali głos pp.: starosta, Bartusch, Malak, Braciszewski, Andrzejewski, Nagórski i Rybicki.

Protest przeciw prowokacyjnej mowie Treviranusa. W ub. niedzielę 7. bm. na rynku odbył się wiec protestacyjny przeciw zakusom niemieckim. Na rynku przybyło licznie obywatelstwo miasta i okolicy. Zagaił wiec p. Robiński Cz. odpowiedniem przemówieniem; referat wygłosił nauczyciel p. Wujec z Białożewina. W końcu odczytano rezolucję, którą przez zgromadzenie przyjęto. Odśpiewaniem „Roty" zakończono wiec.

Z zebrania „Sokoła". Ostatnio odbyło się zebranie plenarne „Sokoła". Zebranie zagaił prezes p. dr. Jączyński, który zdał przewodnictwo w ręce wiceprezesa. Protokół odczytał sekretarz p. Ign. Derech a sprawozdanie z ostatniego występu zdał skarbnik, poczem stud. med. p. Kończal wygłosił ciekawy referat. Również naczelnik Sokoła p. K. Nowak zdał sprawozdanie z odbytego zjazdu naczelników okręgowych w Inowrocławiu. Pozatem uchwalono urządzić wycieczkę.

Z kina. Mamy w naszem mieście dwa stałe kina. Kino „Bajka" w Domu Polskim i nowe kino „Światowid" w sali p. Woźniakowej które wyświetlają bardzo ciekawe filmy.

Z Rady Miejskiej. Na ostatniem posiedzeniu Rady Miejskiej uchwalono pożyczkę w wysokości 40 tysięcy złotych na założenie sieci elektrycznej, zaangażowanie elektrotechnika z pensją 450 zł miesięcznie. Za światło postanowiono pobierać 75 gr a za siłę 45 gr. Uchwalono dodatkowy budżet na rok 1930-31 w kwocie 3.200 zł. Sprawa kładzenia chodników na małej osadzie została odroczona do następnego roku.

Zaginął. Dnia 9. bm. zgłosił w Policji p. Piekutowski Władysław, zam. w Żninie, że dnia 1. bm. syn jego 21-letni Jerzy wyjechał ze Żnina do Płocka, gdzie uczęszcza do seminarjum i dotychczas tam nie przybył. Zaginiony miał przybyć dnia tegoż o godz. 2,40 do Torunia i przesiąść na statek odchodzący do Płocka. Zaginiony miał przy sobie 400 zł gotówki i walizkę.

—o—

GĄSAWA. Z Rady Miejskiej. W dniu 9. bm. w sali posiedzeń odbyło się posiedzenie Rady Miejskiej, które zagaił przewodniczący burmistrz p. Jamroży. Głównym punktem obrad był wybór 3 członków i 3 zastępców do obwodowej komisji wyborczej do Sejmu i Senatu.

WITROGOSZCZ. Osobiste. W dniu 10. bm. obchodził p. Jan Wnuk, posiedziciel ziemski, wraz ze swą małżonką Agnieszką srebrne gody małżeńskie. Jubilat piastujący od kilku lat urząd sołtysa gminnego, cichy niestrudzony działacz społeczny wszędzie i zawsze świecił dobrym przykładem i radą. Podczas uczty urządzonej z okazji srebrnych godów i zaręczyn córki jubilatów p. Bronisławy, zebrano około 18 zł na potrzeby kościoła parafjalnego, którą to kwotę złożono na ręce ks. proboszcza w Dźwierznie. Jubilatom składamy szczere życzenia „Szczęść Boże".

PRZYSIERSK. 25-lecie Ochotn. Straży Pożarnej. W ub. niedzielę Ochotnicza Straż Pożarna obchodziła 25-lecie swego istnienia. W powyższej uroczystości wziął udział m. in. starosta Kowalski z Świecia. Przybyły straże pożarne z Bukówca, w komplecie z Plewna i delegacja z sztandarem z Osia. Rano o godz. 6 odbyła się pobudka. Nabożeństwo uroczyste odprawił miejsc. ks. prob. Hoppe. Po nabożeństwie odbył się przy dźwiękach orkiestry marynarzy ze Świecia, pochód przez wioskę i próbny alarm, który wypadł doskonale. W końcu odbyło się dekorowanie członków medalem 25-lecia członkostwa, który otrzymali pp. Ign. Afelt, Br. Starszak, Gust. Merszel, St. Gerka i Leon Wasilewski, zaś miejscowemu wójtowi p. Wilczewskiemu, jako założycielowi tut. straży, wręczono dyplom w dowód uznania. W sali p. Guczarskiego spożyto wspólny obiad.

Wspaniała manifestacja narodowa w Kaczorach.

Ub. niedzieli dnia 7. bm. o godz. 17 odbyła się w Kaczorach (otatnia stacja kolejowa, tuż nad granicą niemiecką), wspaniała manifestacja narodowa przeciwko ostatnim wystąpieniom niemieckiego ministra Rzeszy — Treviranusa.

Do zebranych, w liczbie około 200 osób, wygłosił dłuższe przemówienie p. Aleks. Ordża-Dawid, którego nagrodzono burzą oklasków. Następny mówca — naczelnik p. Walenty Miłaszewski, przemówił do zebranych, w słowach którego przebijała niezwykła moc prawego Polaka, wiernego syna Polski, gotowego stanąć w Jej szeregi i bronić granic Niepodległej Polski.

Jako trzeci i ostatni przemówił p Leon Wichłach, który w swem pięknem przemówieniu opowiedział zebranym „jak to dobrze było za Niemca".

W końcu p. Aleks. Ordża-Dawid odczytał zebranym rezolucję, którą zgromadzeni przyjęli jednogłośnie. Wspólnem odśpiewaniem Roty, zakończono manifestację kaczorowską.

SZELEJEWO. Z zebrania plenarnego Młodych Polek. Dnia 7. bm. w lokalu szkolnym odbyło się plenarne zebranie Tow. Młodych Polek. Zebranie zagaiła prezeska p. Szymańska, odczytując porządek obrad, nast. sekretarka odczytała protokół z ubiegłego zebrania, który przyjęto bez zmian. Deklamację p. t. „Smutno mi" wygłosiła p. Substykówna. Zajmujący referat p. t. „Jak się zachować powinna młodzież miedzy ludźmi" odczytała prezeska p. Szymańska. Omawiano nast. sprawę przedstawienia, które ma być urządzone w dniu 9 listopada.

KOSZTOWO, pow. wyrzyski. Wyjaśnienie. W sprawozdaniu z konstytucyjnego zebrania Koła Ch. D. podaliśmy przez omyłkę szczegóły o przykrych stosunkach, panujących w pobliskim majątku Jeziorki Kosztorskie. Ze względu na to, że zaszła tu pewna nieścisłość, stwierdzamy, iż o stosunkach między pracownikami a administratorem maj. Jeziorki Kosztorskie dowiedzieliśmy się nie na zebraniu Ch. D. w Kosztowie, lecz drogą zupełnie prywatną. A zatem nie donosił nam o p. Heidemannie p. Łochowicz, ani też ktorykolwiek członek Koła Ch. D. w Łochowie.

ŚLIWICE. Manifestacja antyniemiecka. Dn. 7 bm. odbył się tu wiec manifestacyjny przeciwko zakusom niemieckim. Referaty wygłosili pp.: Mróz, naczelnik poczty i Wincenty Nalikowski, naucz. z Lisin. Podczas wiecu zebrano na łódź podwodną p. n. „Odpowiedź Treviranusowi" 17,30 zł. Uchwalono odpowiednią rezolucję.

BUKOWIEC. Tow. Powstańców i Wojaków urządziło w lesie gminnym Bukowiec próbne strzelanie z broni małokalibrowej. Pierwszym strzelcem okazał się p. Gabrych. W czasie strzelania odbył się koncert, a wieczorem zabawa taneczna w sali p. Nitki.

NOWA TUCHOLA. Zmiana własności. W ostatnich dniach przeszło 73 morgowe gospodarstwo Niemca Schewy w ręce Polaka p. St. Ossowskiego z Cekcyna, za cenę około 70.000 złotych.

DRZYCIM. Kradzież. W ostatnich dniach dokonano kradzieży u p. Delbowskiego, któremu go okradziono doszczętnie z ubrania i bielizny. Szkody oblicza się na kilka tysięcy złotych.

JANIA GÓRA. Kradzież. Jednej z ostatnich nocy włamali się nieznani dotychczas sprawcy do chlewa gospodarza p. Neumanna w Rudzinku, gdzie skradli dwie świnie, wartości około 170 zł.

Z Grudziądza.

Gościnny występ Teatru Miejskiego z Bydgoszczy. W niedzielę, dnia 14 września o godzinie 8, w Teatrze Miejskim zespół bydgoski z p. **Jerzym Leszczyńskim** na czele odegra arcywesołą komedję w 3 aktach Hopwooda p. t. **„Jutro pogoda".** Bilety wcześniej do nabycia w firmie „Luxus".

Ze Stow. Chrześcijańsk. Uniwersytetu Robotniczego. Stow. Chrześc. Uniwersytetu Robotniczego rozpoczyna sezon jesienno-zimowy uroczystą prelekcją, połączoną z pożegnaniem J. E. Ks. Biskupa Dembka, która odbędzie się w czwartek, dn. 18 bm. o godz. 19,30 w auli gimnazjum klasycznego przy ul. Sienkiewicza. Program akademji nast.: zagajenie prezesa A. Nowickiego, prelekcja p. prof. Dawidowicza, chór „Lutni", zakończenie — prez. A. Nowicki.

Z życia grudziądzkich cyklistów. W ub. niedzielę odbył się w Starogardzie bieg cyklistów na trasie 96 km. o puhar wędrowny Klubu Sportowego „Orzeł". Miejsce pierwsze zajął Więcek (Bydgoszcz), II. Jamroga Stanisław — „Sokół" I. Grudziądz (mistrz Pomorza), III. Zieliński — „Sokół" I. Grudziądz., V. Borowy „Sokół" I. Grudziądz. W niedzielę, dnia 14 bm. wyjeżdża mistrz Pomorza p. Jamroga Stanisław na wyścig kolarski „Ilustrowanego Kurjera Codziennego" do Krakowa. Życzymy mu wszelkiej pomyślności.

Ze sportu kręglarskiego. Kręgielnia Bractwa Strzeleckiego w Strzelnicy zostaje obecnie przebudowywana wedle najnowszych wymogów techniki. Tor kręglarski będzie parkietowy. Kręgielnia ta po jej wykończeniu, które nastąpi w pierwszych dniach przyszłego tygodnia, będzie jedną z najlepszych na Pomorzu.

Z Bractwa Strzeleckiego. Tegoroczny sezon strzelania dobiega już końca. Niebawem odbędzie się strzelanie o króla zimowego i nagrody a potem zamilknie strzelnica przez czas zimowy. Członkowie Bractwa, którzy dotąd nie wystrzelili jeszcze kubka, winni skorzystać z ostatnich kilku strzelań. Przyszłe strzelanie odbędzie się w poniedziałek dn. 15 bm.

Kino „Apollo" wyświetla film p. t. „Zapomnisz o mnie".

Kino „Gryf" wyświetla film p. t. „Białe cienie".

Kino „Nowości" wyświetla podwójny program p. t. „Djabełek" i „Wyspa straceńców".

Kino „Orzeł" wyświetla wspaniałe arcydzieło filmowe p. t. „Carowa Katarzyna".

Wiadomości z Chełmna.

Osobiste. Kuratorjum Okr. Szkolnego Pom. zamianowało inż. Adama Michalskiego kontr. naucz. przyrody w gimnazjum męskiem. P. Michalski prócz dyplomu inżyniera posiada egzamin profesorski z przyrody.

Utworzenie Koła Przyjaciół Akademika Chełmińskiego. W ub. piątek odbyło się w sali gimnazjum męskiego zebranie konstytucyjne Koła Przyjaciół Akademika Chełmińskiego. Projekt statutu opracuje zarząd wybrany w nast. składzie: magister Jasiński, ks. Górnowicz, prof. Chojnacki, dr. Nierzwicki i Krefft.

Zebranie Stow. Właścicieli Nieruchomości zagaił przy licznym udziale członków rektor Sentkowski. Po przeczytaniu i przyjęciu protokółu omówił p. Sentkowski cały szereg spraw ważnych, jak sprawę podatku dochodowego od domów, taryfy kominiarskiej, Związku Elektryfikacyjnego i t. d.

„Bajka". Z dniem 15 bm. dotychczasowy kinoteatr „Apollo" zmienia swą firmę na nazwę „Bajka". Właścicielem „Bajki" jest nadal p. Wawrzyniak.

Z życia Koła Zw. Podoficerów Rezerwy. Ub. niedzieli urządziło miejsc. Koło Zw. Podoficerów Rezerwy zakończenie strzelania z wiatrówek, połączone z koncertem i wspólną zabawą w ogrodzie i sali „Dworu Nadwiślańskiego". Najlepsze wyniki i nagrody w strzelaniu z wiatrówek otrzymali pp.: Domagalski Władysław, Bartosiński Łucjan, Sitkowski Leon, Świt[illegible] i Stanisław i Cegłarski Franciszek. W [illegible] strzelaniu o mistrzostwo Koła Zw. Pod[illegible] ów Rezerwy, które odbyło się na strz[illegible] garnizonowej na odległość 300 mtr. najl[illegible] wyniki osiągnęli: Kowalski z Lisewa, Ceg[illegible] Burczyk, Prejs, Rogalski, Kłonicki, Lub[illegible] i Gacerzewicz — z Chełmna. Krzyż w[illegible] Koła zdobył na rok bieżący p. Burczy[illegible] z Chełmna. Medalem zasługi za 6-letnią gorliwą i ofiarną pracę dla dobra chełmińskiego Koła udekorowany został p. Korth.

Z Torunia.

Nocny dyżur ma do dnia 19. bm. włącznie apteka „Pod Lwem", Rynek Nowomiejski.

Z TEATRU POMORSKIEGO.

W sobotę i w niedzielę będzie powtórzony „Hamlet".

Niedzielne „Bajki dla dzieci".

Bajki dla dzieci w teatrze toruńskim o godz. 4 po poł. (ceny najniższe od 30 gr do 2 zł) będą ponętną atrakcją dla najmłodszych widzów. Zabawi ich i oczaruje młodziutka ulubienica dziatwy z całej Polski Ninka Wilińska w bajeczce „Konik polny i mrówki" a cała barwna mozajka tańców, bajeczek, piosenek i dowcipów oczaruje milusińskich, którzy potem sami popiszą się w konkursie deklamacji z nagrodami.

—::—

Zebranie stowarzyszeń urzędników i związków zawodowych. W sobotę, dnia 13. bm. o godz. 18 w sali konferencyjnej urzędu wojewódzkiego pomorskiego odbędzie się zebranie komisji porozumiewawczej wszystkich stowarzyszeń i związków zawodowych pracowników państwowych i samorządowych w Toruniu z następującym porządkiem obrad: Zagajenie, wybór przewodniczącego zebrania, zajęcie stanowiska wobec napaści niemieckich, sprawy bieżące, wolne wnioski. Na zebranie powyższe zapraszamy niniejszem w imieniu zarządu Koła Stowarzyszeń Urzędników Państwowych Rzeczypospolitej Polskiej w Toruniu wszystkie stowarzyszenia i związki zawodowe pracowników państwowych i samorządowych w Toruniu. Ze względu na ważność spraw objętych porządkiem obrad prosimy wszystkie stowarzyszenia i związki zawodowe pracowników państwowych i samorządowych o wzięcie udziału w zebraniu komisji porozumiewawczej przez delegowanie dwóch upełnomocnionych przedstawicieli.

Kino „Mars" wyświetla film, ilustrujący walkę dwóch maharadżów o panowanie i piękną kobietę p. t. „Ulubienica maharadży", ponadto nadprogram.

Otwarcie kursu mistrzowskiego dla członków cechu damsko-krawieckiego. Dnia 8 bm. staraniem Izby Rzemieślniczej nastąpiło otwarcie kursu przygotowawczego do egzaminu mistrzowskiego dla członków nowoutworzonego cechu damsko-krawieckiego w Toruniu. Otwarcia kursu dokonał p. radca Barciszewski.

Włamanie. Włamali się nieznani sprawcy do mieszkania Jabłońskiego Ignacego, zam. w Kaczorku pow. toruński, skąd skradli rozmaite przedmioty ogólnej wartości 440 zł oraz 175 zł w gotówce.

Strajk robotników sezonowych zlikwidowany. Strajk robotników sezonowych w majątku Łysomice pow. toruńskiego, o czem już donosiliśmy, został już zlikwidowany. Robotnicy wszyscy powrócili do pracy.

Kupcy zbożowi protestują...

Stowarzyszenie Kupców Zbożowych w Toruniu wobec wystąpienia W. M. Gdańska z protestem do Ligi Narodów, dotyczącym rozbudowy portu w Gdyni, uchwaliło nast. rezolucję:

„Wzywamy rząd, aby w sprawie rozbudowy portu w Gdyni nie baczył na żadne protesty Gdańska, lecz konsekwentnie kontynuował rozbudowę polskiego portu i bezzwłocznie przystąpił do budowy zaprojektowanych przez rząd elewatorów zbożowych. Stosunek kupiectwa gdańskiego do handlu polskiego nie jest i nie będzie nigdy taki, jaki może być tylko między kupcami narodowości zaprzyjaźnionych. Najwięcej uwidacznia się niechęć kupiectwa gdańskiego w wypadkach potrzeby arbitralnego stwierdzenia i oceny dostaw polskiego zboża. W takich wypadkach oceny wydają na niekorzyść kupca polskiego. Kupiectwo gdańskie narodowości niemieckiej nazewnątrz nie reprezentuje handlu polskiego i nie reklamuje eksportowych towarów jako polskie, przeciwnie przemilcza ich pochodzenie i w ten sposób nie zaznajamia importera zagranicznego z rynkiem polskim a tem samem nie zachęca go do kupowania towarów polskich. Stowarzyszenie kupców zbożowych i nasiennych uważa, że 30-miljonowe państwo, jak Polska, winno mieć własnych kupców-eksporterów i to Polaków, którzy pełni świadomości swoich obowiązków obywatelskich, nie maskować, lecz przeciwnie, wysławiać a przez to podnosić będą prestige państwa polskiego i przysparzać dorobku narodowi polskiemu. Gdańsk tego zadania nigdy nie spełni, bowiem nieraz już złożył dowody braku lojalności wobec Polski. Jeżeli chodzi o reprezentację polskiego handlu nazewnątrz, to na spełnienie tego zadania przez Gdańsk w najmniejszym stosunku liczyć nie można.

Sejmik powiatu toruńskiego protestuje przeciw zachłanności pruskiej.

Na ostatnim sejmiku powiatowym powiatu toruńskiego, który się odbył dnia 10. bm. przedstawiciele ludności całego powiatu uchwalili nast. rezolucję protestacyjną przeciwko mowie prowokacyjnej Treviranusa:

„Sejmik powiatowy pow. toruńskiego na posiedzeniu swem w dniu 10 września 1930 r. protestują jak najenergiczniej przeciwko napastliwej mowie min. Treviranusa, będącej oficjalnem potwierdzeniem niepoczytalnych wystąpień awanturniczych bojówek, oraz podżega jących mów działaczy politycznych, atakujących zachodnie granice Polski.

Fałszem jest twierdzenie Treviranusa, że Polska zawdzięcza swą Niepodległość Niemcom i krwi przez nich przelanej.

Nie o wolność Polski wszczęli oni wojnę w r. 1914, gdy pierwszy swój krok po przejściu granicy wschodniej zaznaczyli zburzeniem polskiego miasta Kalisza i rzezią jego bezbronnej ludności.

Zachowali się oni w Polsce, jak rabusie i łupieżcy, obdzierając ją doszczętnie.

Przez sto lat naszej niewoli szafowali Niemcy obficie krwią naszych braci w wojnach przez nich prowadzonych.

Dziś nie mogą oni się pogodzić z myślą, że Polacy odzyskali przynależne każdemu narodowi prawa walczenia i umierania za własną tylko ojczyznę.

Zaledwie 11 lat minęło od podpisania przez Niemców Traktatu Wersalskiego, a cztery lata od przyjęcia do Ligi Narodów, a zdążyli oni już rozwinąć całą kampanję dla zburzenia dzieła, z którego Liga wzięła początek.

Zaledwie ostatni żołnierz francuski opuścił Nadrenję, a już bez ogródek zapowiadają Niemcy akcję zmierzającą do rewizji granicy Polski.

Niech wszyscy wiedzą, że w razie zamachu na granice Polski, cały Naród stanie w ich obronie, że ani skrawka polskiej ziemi nie zostanie oddany bez krwi przelewu, bo nie znajdzie się wśród Polaków taki zdrajca, który ośmieliłby się przehandlować jakąkolwiek cząstkę swej Ojczyzny.

BUKOWIEC. Z Kasy Stefczyka. Odbyło się tu zebranie Kasy Stefczyka. Zatwierdzono bilans z roku 1929. W uzupełnieniu zarządu wybrano jako członka p. Bonę z Bramki. Działalność Kasy znacznie się poprawiła.

LUBIEWO. Osobiste. Z nowym rokiem szkolnym został przesiedlony nauczyciel p. Kowalski z Skórcza do Lubiewa jako kierownik tut. szkoły powszechnej.

KOŚCIERZYNA. Jarmark. W dniu 16. bm. odbędzie się w Kościerzynie jarmark kramny i na konie.

Śmiertelne zderzenie rowerzysty z samochodem

W Grudziądzu.

Z **Grudziądza** donoszą: Przy zbiegu ul. Groblowej i J. Wybickiego najechał prywatny samochód na jadącego rowerem biuralistę niej. Gejdę lat 18 zatrudnionego u komornika sądowego p. Jaranowskiego. **Gejda** odniósł ciężkie obrażenia wewnętrzne, zwłaszcza ręki i pęknięcia czaszki. Odwieziono go sanitarką do szpitala miejskiego. W ostatniej chwili dowiadujemy się, że **Gejda** zmarł. Niefortunnego kierowcę samochodu czeka wielka odpowiedzialność sądowa.

—::—

Chełmża.

Zgubione rzeczy. Gospodarz rolny z Bielczyn znalazł na szosie pod Bielczynami wałek płótna, powłoki na poduszki i koronki i oddał je na posterunek policji państw. w Chełmży.

Pomorska Izba Rolnicza w Toruniu zamierza przenieść szkołę rolniczą w Kałdusie w powiecie chełmińskim do Chełmży, i w tym celu nabyć ma na własność dom o 10—12 pokojach.

Z Tow. Ludowego. W ub. niedzielę odbyło się zebranie Tow. Ludowego, które zagaił prezes Brzeski, protokół odczytał sekretarz p. Beszczyński, poczem prezes p. Brzeski wygłosił interesujący odczyt p. t. „Plebiscyt na Warmji i na Mazurach". W wolnych głosach przemawiali: p. Władysław Górski i prezes honorowy p. Maksymiljan Grabowski, zam. w Grudziądzu, przyczem podziękował serdecznie wszystkim członkom.

Tczew.

Gościnny występ teatru bydgoskiego, pod dyrekcją Wł. Stomy. W sobotę, dnia 13 bm. jedyny gościnny występ Teatru Miejskiego z Bydgoszczy, w sali Hali Miejskiej. Na czele najlepszych sił Teatru Miejskiego wystąpi najweselszy artysta, ulubieniec całej Polski, spadkobierca wielkiego imienia Leszczyńskich i Rapackich, **p. Jerzy Leszczyński.** Jest to nowością w naszem życiu kulturalnem, że możemy oglądać genjalnego artystę, co dotychczas nie było stosowane. Okazuje się, iż Melpomena (Teatr) nie daje się zdystansować przez Kino ukazując swych najwyższych wybrańców najszerszym warstwom widzów. Powodzenie zapewnione. Bilety w księgarni „Gońca Pomorskiego".

Wypadek przy pracy. Przy ulicy Dworcowej nr. 25 murarz zajęty przy przebudowie domu, został tak boleśnie ugodzony spadającą belką żelazną, iż odwieziono go do szpitala.

Z Tow. Czeladzi Katolickiej. W ub. niedzielę w Strzelnicy zarząd Tow. Czeladzi Kat. urządził pożegnalny wieczór dla członków wstępujących do wojska (rekrutów). Pomimo wprost niezmożnej pogody, zebrało się bardzo wiele osób. Zabawa trwała do rana.

Rada Zrzeszeń Gospodarczych Pomorza w Tczewie. W ub. wtorek zwołał wiceprezes tejże organizacji dr. Rzóska z Torunia w czerwonej sali Hali Miejskiej zebranie, na które zaprosił około 150 osób. Referat wygłosił inicjator zebrania, który mówił o 2 miljonowym kredycie dla kupiectwa pomorskiego. Wybrano komisję, z której drogą kooptacji powstać ma Komitet Zrzeszeń Gospodarczych Pomorza. Wskład komisji powiatowej weszli pp.: Maciejewski, Preyss, Cichosz, Skarzyński z Radostowa, Dytkiewicz z Ropuch, Raczkowski i małorolny Mierzwa.

Obława w parku miejskim. Policja nasza w ub. wtorek zarządziła obławę w tut. parku miejskim celem uchwycenia opryszka, który podszywał się pod miano kryminalnego urzędnika i dopuszczał się różnych przestępstw karygodnych. Obława ta była bezowocna.

—::—

SEROCK. Z Tow. Powstańców i Wojaków. Miejsc. Tow. Powst. i Wojaków urządziło ub. niedzieli strzelanie próbne połączone z zabawą taneczną. Podczas strzelania koncertowała orkiestra p. Mrozika z Lubiewa. Najlepszymi strzelcami okazali się p. Centkowski i Papenfus; wieczorem odbyła się w sali p. Domańskiego zabawa taneczna.

JANUSZKOWO. Nowa placówka Powst. i Wojaków. Staraniem zarządu obwod. w Żninie, zorganizowano w Januszkowie nową placówkę wojacką. W zebraniu organizacyjnem udział wzięli m. in. delegaci obwodu żnińskiego. Wybrano tymczasowy zarząd w nast. składzie pp.: M. Budzyński - prezes, A. Kubiak - sekretarz, A. Grycza - skarbnik, M. Kempa - ref. oświatowy, M. Zabłocki - komendant. W ub. niedzielę odbyło się pierwsze plenarne zebranie, na którem wygłosił p. Wł. Kolaszewski, sekretarz obwodu referat p. t. „Walki o wolność i o konieczności łączenia się pod sztandarem wolności".

ŚWIEKATOWO. Z kościoła. W ub. niedzielę odbyło się przyjęcie dzieci do pierwszej komunji św. w liczbie około 50.

POLSKIE ŁĄKI. Przyjęcie dzieci do pierwszej komunji św. Ub. niedzieli odbyło się w tut. kościele parafjalnym przyjęcie dzieci do pierwszej komunji św. w liczbie 29.

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 13 września 1930 roku.

KALENDARZYK.

Dziś: Eulogjusza, Notburgi.
Jutro: Podwyższenie Krzyża św.
Wschód słońca: godz. 5,31.
Zachód słońca: godz. 18,20.

DYŻURY APTEK.

1) **Apteka pod Niedźwiedziem**, ul. Niedźwiedzia 6, tel. 50;
2) **Apteka pod Koroną**, ul Dworcowa 74, tel. 301.

—o—

— **Muzeum Miejskie** przy Starym Rynku otwarte codziennie od 10—4, w niedziele i święta od 11—2. Obecnie w Muzeum wystawa miejskiej galerji obrazów.

—o—

Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś, w sobotę, dnia 13. bm. o godz. 8-ej arcywesoła klasyczna operetka Hervego **„Nitouche"**. W rolach głównych pp.: Roma Andrzejewska, Helena Maassówna, Natalja Morozowiczowa, Ryszarda Gorecka, Hanka Wańska, Józef Andrzejewski, Eugenjusz Dobrowolski, Michał Koczyrkiewicz, Józef Klejer, Sefan Lochman, Witold Zdzitowiecki. Reżyserja p. Witolda Zdzitowieckiego, artysty scen warszawskich. Przy pulpicie kapelmistrz p. Leon Turkiewicz.

W niedzielę po raz ostatni operetka **„Nitouche"** w premjerowej obsadzie.

—::—

Na marginesie.

Otrzymujemy następujące, znamienne na dzisiejsze czasy pismo:

Jeżeli w Polsce naprawdę myślą o prohibicji, to zaklinam Panów, abyście tego nie utrudniali ani nie przeciągali na daleki termin. Jestem żoną rękodzielnika. Wysławiać się po lepszemu nie umiem, i także nie umiem przytoczyć tych wyższych, naukowych względów, dla których prohibicja dla każdego narodu musi stać się błogosławieństwem.

Niechże Panom jednak wystarczy to jedno: mam męża pijaka, który przepiwszy cały zarobek w sobotę, urządza po pijanemu w domu najobrzydliwsze awantury. Takiego pana profesora Krzyżanowskiego, który jest przeciwny prohibicji, posadziłabym na jedną godzinę w naszej izbie, aby widział i słyszał, co się w niej dzieje, gdy mój mąż pijany wróci. Jestem przekonana, że pan profesor przekląłby wódkę i byłby cały za prohibicją.

Niema nic gorszego, niema większego przekleństwa, jak gdy głowa rodziny pije. Mam sąsiadkę, której mąż jest karciarzem. Też grosza do domu nie przyniesie, bo wszystko przegrywa. Ale gdy do domu wróci, ma rozeznanie tego, że źle zrobił, jest cichy i pokorny, przeprasza żonę i obiecuje poprawę. Poprawia on się już tak od 5 lat, ale z pieca na łeb. Żona jego bieduje, pranjem zarabia i jakoś to życie pcha przed sobą.

Mąż drugiej sąsiadki nic ino lata za dziewczętami, i na nie każdy pieniądz wydaje. Ale temu przynajmniej żona robi piekło w domu. On wie, że ona ma słuszność, i bodaj siedzi ciho.

W ten sposób da się jeszcze żyć. Ale pomyślcie Panowie, że taki pijak, zamiast zarobek oddać żonie i dzieciom, wszystko na wódkę traci, przychodzi pijany do domu, żonę i dzieci bez powodu bije, naczynia tłucze, przed sąsiadami wstyd robi, szkody co niemiara wyrządzi.

I tak co sobotę, a nieraz i dwa razy w tygodniu, zawsze to samo piekło, ten sam strach przed pijakiem. Z karciarzem albo z dziewczęciarzem przynajmniej pogadać można na rozum, bo chociaż i racji nie przyzna, ale wyrzutów spokojnie wysłucha, czasem go skruszy i inne życie zacząć obiecuje. Ale pijak? Na każde słowo przekleństwami i biciem odpowiada, obrzygany i zabłocony, żona przywiązanie do niego traci, bo ją brzydzi, a dzieci z takiego ojca nic sobie nie robią.

Te wszystkie kobiety, które mają mężów pijaków, najlepiej moje pismo zrozumieją i słuszność mi przyznają. I gdyby tak wódkę w Polsce skasowano, to na Boga przysięgam, że tę naszą Polskę zamienioby w raj, wtedy bym już nie żałowała, że jeden mój brat zginął w powstaniu na Śląsku a drugi w Katowicach kaleką jest. Nie wiem, jak się tam ma z tą prohibicją, ale Pan Bóg Panom nagrodzi, jeśli jej pomagać będziecie. A przecie taki Dziennik może dużo pomóc. Za pana Teskę i za wszystkich panów z redakcji do końca życia gorąco bym się modliła.

A. S.

—o—

— **Zebranie okręgowej Rady Gospodarczej Zawodowego Wielkopolskiego Związku Włościańskiego.** W niedzielę, dnia 14 bm. o godz. 12 w południe odbędzie się w Bydgoszczy w sali „Pod Lwem" (dawniej „Ognisko") wielkie zebranie włościańskie w sprawach gospodarczych. Na zebranie przybędzie p. prezes Dobrucki oraz p. prezes Michalski. Włocianie, stawcie się jak najliczniej, gdyż sprawy są ważne!

Okręgowa Rada Gospodarcza na powiaty: Bydgoszcz, Inowrocław, Wyrzysk, Strzelno, Szubin i Żnin.

— **Kursy gimnazjalne Narodowego Uniwersytetu Robotniczego.** Po zakończeniu zeszłorocznego kursu, otwiera NUR w Bydgoszczy nieodwołalnie dnia 1 października b. r. nowy dziesięciomiesięczny kurs przygotowawczy do specjalnego egzaminu, którego złożenie może uprawniać do skróconej służby wojskowej. Materjał przerobiony na kursie według specjalnego programu Min. W. R. i O. P. daje słuchaczom zaokrąglone wiadomości z całego szeregu przedmiotów, wykraczające nawet poza program 6 klas gimnazjalnych. Nauka odbywać się będzie w godzinach wieczornych w Państw. Gimnazjum Humanistycznem, ul. Grodzka 10, gdzie udziela się informacyj i przyjmuje wpisy codziennie od 19 do 20.

— **Zarządzenie policyjno-weterynaryjne** w sprawie pryszczycy wydane przez prezydenta m. Bydgoszczy ukaże się w najbliższym numerze „Orędownika m. Bydgoszczy". Na zarządzenie to zwracamy uwagę szerokich rzesz naszych bydgoskich Czytelników.

Serdecznie witamy śpiewaków!

Jak już zapowiedzieliśmy, przeżywać będzie Bydgoszcz w niedzielę nielada uroczystość, t. j. „Święto Pieśni", w którem zapowiedziało swój udział **kilkaset śpiewaków** z bliska i daleka.

Mury naszego grodu rozbrzmiewać będą **pieśnią polską,** która zwłaszcza wśród nas Słowian jest tak silnie kultywowana i pielęgnowaną, że bez pieśni nie możemy sobie wcale naszego życia wyobrazić. Śpiew jest więc poprostu naszym pokarmem duchowym i spełnia tem samem w społeczeństwie swoje wielkie i zaszczytne zadanie wychowawcze.

Z wielką radością i serdecznie witamy zatem naszą kochaną **Brać śpiewaczą** w Bydgoszczy, aby tutaj, gdzie dawniej panoszyła się buta krzyżacka, kontynuować **pieśń polską,** przez którą pragniemy pokazać światu i zadokumentować, że jesteśmy odwiecznymi dziedzicami tej ziemi i jej grodu, i nigdy nie pozwolimy jej sobie odebrać. Echa zaś tych pieśni polskich niechaj się rozniosą z naszych **rubieży zachodnich** po wszystkich ziemiach polskich, niosąc otuchę i wiarę w **„Tą"**, która jeszcze **nie zginęła** i zginąć nie musi.

Szan. Obywatelstwo bydgoskie gorąco zachęcamy do solidarnego i gremjalnego poparcia przez **swój udział** wzmiankowanego „Święta Pieśni" tembardziej, że nie jest ono obliczone na żadne zyski materjalne, dostęp zatem mają wszystkie warstwy miejscowego społeczeństwa.

Wszystkim zaś drużynom śpiewaczym życzy jeszcze osobno redakcja pasa osiągnięcia w zawodach jak najlepszych wyników.

Polskiej Pieśni Cześć!

Poświęcenie sztandaru „Sokoła" X
Wielkie Bartodzieje.

W przyszłą niedzielę, t. j. dnia 14 września, odbędzie się w Wielkich Bartodziejach poświęcenie sztandaru Tow. Gimnast. „Sokół" X. Młoda ta placówka sportowa nie miała dotychczas znaku, pod którym by się gromadzili młodzieńcy, aby pracować w myśl hasła: W zdrowem ciele, zdrowy duch. To też Towarzystwo sprawiło sobie piękny sztandar, a poświęcenie jego wyznaczyło na dzień 14 bm.

Program obchodu jest następujący: o godzinie 8-ej zbiorą się goście oraz członkowie gniazda w ogrodzie Kocerki (dawn. Patzera), poczem nastąpi wymarsz do kościoła farnego. Msza św. rozpocznie się o 9-ej, powrót do lokalu Kocerki naznaczono na godz. 10-tą. Następnie odbędzie się akademja. Po przerwie obiadowej rozpocznie się o godz. 6-ej wieczorem zabawa taneczna, podczas której przygrywać będzie doborowa orkiestra sokola.

Obowiązkiem wszystkich Sokołów bydgoskich będzie wzięcie udziału w święcie niedzielnem, aby nadać obchodowi odpowiedniego uroczystego charakteru.

— **Zmiany w Starostwie Grodzkiem.** Minister Spraw Wewnętrznych powierzył funkcje starosty grodzkiego w Bydgoszczy staroście powiatowemu bydgoskiemu. W związku z powyższem oraz na skutek zarządzenia pana wojewody w dniu 10 września odbyło się przekazanie przez starostę grodzkiego Włodzimierza Dworakowskiego agend Starostwa staroście powiatowemu drowi Józefowi Berecie. — Dotychczasowy zastępca starosty grodzkiego Józef Robakowski został przeniesiony na zastępcę starosty i przewodniczącego wydziału powiatowego do Wyrzyska.

— **Dziś wieczorem otwarcie sali koncertowej w „Bristolu"** i pierwszy koncert symfoniczno-jazzbandowego zespołu muzycznego **Capentery**, mającego sławę ustaloną. Od jutra poranki muzyczne (matinee). Gospodarz kawiarni „Bristol" p. Zygmunt Ciupek zaprasza wszystkich życzliwych. — Zobacz ogłoszenie.

W „Bristolu" czeka gości wielka niespodzianka: **każdy usłyszy swój głos na płycie gramofonowej.** Najnowszy wynalazek, nie demonstrowany dotąd nigdzie w Polsce!

U golibrody.

— Panie redaktorze, koniec szwiatu! Pan mi rozumi.... koniec szwiatu! Ja sze od trzy dni tak boje jak zając przed psem. Ile razy do interesu drzwi zaskrzypnį, to mnie zaraz sze nogi łamią i nie mogę stać. Cząglę myszlę, że już jest policyi i słysze mocnego głosu: W imieniu Rzeczypospolity! Jojne Katzendreck kim in die Packe!

I ja wiem, że dziś albo jutro mnie taki katastrofy spotka. Mnie mówił mój szwager Salomon Uriner ((niech jemu żołądku skiśnie!) że ja jestem zapisany na belwederski listy proskrypcyjny i że moja szubienica nosi nr. 6. Ja mu niechciał wierzyć, ale on mi mówi: Jojne, przypomnij sobie, co ty wszystko na pana marszałka gadał! Jak ty jemu zawsze z językiem uszczypnił. Czy ty raz tylko wychodził na niego z atramentowym szykawkiem? Czy ty myślisz, głupi Jojne, że pan marszałek nie czyta Dżennyku? Że on nima notesu aby sobie zapisać czebi jako kanalji i zdrajca legjonowy? Zobaczysz, jak ty bedzisz wisiał za dwie nogi, i jak z czebi nie zostanie kamień na kamieniu!

Pan może sobi pomiszleć, co sze ze mną działo. Ja już na gardle poczuł stryczku i mówie do żony: Małke, przyniesź mi amerykański albo palestyński wizy, niech ja uczekam od Bydgoszczy, od Dżennyku i od pana redaktora. Naco mi krachu i niebosszczyku w domu. Ja sze godził z panem na chadecki wiary, na centrolew, ja byłby panu przysięgnął na antysemityzm, bo ja mam zgodliwy natury i ja w polityki stosuje sze do moich klijentów, aby ich nie stracić. Ale żeby ja był naprawde wróg od pana Marszałku, to niech ja z tego interesu zdrowy nie wyjdę!

Pan wi, co to znaczy wsadzić kogoś na automobil i wywieźć nad Bugu? Pan zna baszty? Czerezwyczajki do baszty to jest dziecinny zabawki do Zeppelinu albo do gruby Berty. Nad Bugu to jest zupełnie tak samo, jak na Sołowiecki wyspy. Ja na taki administracyjny kary nie zasłużył i ja protestuje przeciw Justizmordu na mnie. Jak ja pomiszle o bidnym Liebermann, to mi serce wpada w korkoczągu. Albo taki zasłużny obywatel jak pan Witos! Sam jeden w czemny celi, a on sze tak boi duchy. Pana posel Baćmagi to ja nawet znam osobisty. Jakiego oni jemu robią zarzutu? Że chciał podpalić swoi stodoły! Ale tego oni nie napiszą, że on spróbował zrobić taki iluminacyi akurat na dziewietnasty marzec. W taki narodowy szwiento to sze niejedno robi bez zastanowienia....

Ze Związku Emerytowanych Pracowników Kolejowych
nieetatowych i wdów P. K. P. Bydgoszcz.

Dnia 3 bm. odbyło się miesięczne zebranie na sali Kasyna Kolejowego przy ulicy Zygmunta Augusta 10.

Zebranie zagaił prezes Sarnowski, witając delegatów z Tczewa i Nakła. Protokół z poprzedniego zebrania odczytał sekretarz Szumińsik. Przedstawił on również sprawozdanie z działalności zarządu za rok ubiegły, co uzupełnił skarbnik Józef Klunder.

Nad sprawozdaniem wywiązała się dyskusja, w której zabierali głos: pp. Ziółkowski, Czyżewski i Zitlow. Wszyscy mówcy stwierdzili jednogłośnie, że położenie materjalne emerytów i wdów jest bardzo ciężkie i domagają się doraźnej pomocy.

Wyrażano również żale na dotychczasowy zły system zaopatrzenia emerytów i wdów. W końcu uchwalono rezolucję, domagającą się dalszej interwencji w P. K. P., Min. Kolej., zarządzie Kasy Emerytalnej dla robotników. Postanowiono zwrócić się do wydziału emerytur, rent i zaopatrzeń w Warszawie z prośbą, aby zaopatrzenie z funduszów ubezpieczalni nie pominięto z okazji dziesięciolecia niepodległości wszystkich ubezpieczonych w kasie krajowej w Poznaniu. Wszyscy emeryci, pracownicy nieetatowi i wdowy znajdują się w nader rozpaczliwem położeniu. Pomoc lekarska dla tych biedaków jest konieczną i wprost niezbędną.

Zarząd wzywa wszystkich emerytów do gremjalnego wstępowania w szeregi organizacyjne, gdyż uważamy, że zjednoczenie jest jedyną podstawą, na której możemy bronić naszych słusznych żądań.

— **Nowe rozporządzenie.** „Monitor Polski", nr. 210, przynosi w sprawie wyznaczenia prowizorycznych kontyngentów cukru na czas od 1 października 1930 roku do 30 września 1931 r.

— **Zmiany personalne w okręgu bydgoskiej dyrekcji lasów.** Nadleśnictwo Solec Kujawski objął nadleśniczy Zygmunt Kozłowski, dotychczasowy zaś inż. Michał Cąplak przeniesiony do nadleśnictwa Tworzonica w Borach Tucholskich.

— **Organizacja Przysposobienia Kobiet do Obrony Kraju** komunikuje, że sekretarjat w Państwowej Szkole Przemysłowej (św. Trójcy 11) rozpoczyna dyżury informacyjne w każdy wtorek i piątek od dn. 16 bm. od godz. 6—7 popoł. Jednocześnie przypomina, że przyjmuje zapisy na kurs sanitarny w sekretarjacie Państw. Szkoły Przemysłowej codziennie od godz. 3—6 popoł. Kurs rozpocznie się w dniach najbliższych.

— **Pierwszorzędne wzorowe przedszkole p. M. Boruniowej, Jagiellońska 55**, przyjmie jeszcze czworo dzieci do lat 7-miu. Przedszkole prowadzone pod kierunkiem osobistym znanego poety-literata Stanisława Borunia (nauka wymowy, dykcja i estetyka). Program kładzie silny nacisk na rozwój psychiczny i fizyczny dziecka, stosuje metody wytknięte przez wielkich badaczy duszy dziecięcej, jak Froebla, Marji Montessori, Decroly'ego i Claparede'a. Kancelarja czynna od godz. 12—1 i od 4—5 po p.

— **Koncert-recital** Emila Bergmanna, profesora konserwatorjum Winterfelda, odbędzie się w nadchodzący czwartek, 18 bm. w auli gimnazjum im. M. Kopernika, Plac Kochanowskiego, o godz. 8 wiecz. W programie potężne dzieła mistrzów muzyki fortepjanowej: Bacha, Schumanna (Karnawał), Rachmaninowa, Liadowa, Areńskiego, Juona, Liszta i in. M. in. koncertant wykona koncert organowy D-moll w transkrypcji fortepjanowej W. F. Bacha. — Sprzedaż biletów w księgarni i składzie nut Jana Idzikowskiego, Gdańska 16-17. (23680)

— **Kto chce kupić konie wojskowe?** W czwartek, dnia 18 bm. o godzinie 10, na Placu Piastowskim w Bydgoszczy odbędzie się sprzedaż licytacyjna około 80-ciu wybrakowanych koni wojskowych.

— **Obuwie dla wszystkich.** Bydgoski Dom Towarowy zaopatrzył się na nadchodzący sezon w wielki wybór obuwia męskiego, damskiego i dziecięcego. Ceny niezwykle korzystne, a towar pierwszorzędny. Specjalnością jest obuwie męskie po 36,50 zł i damskie po 35,50 zł.

Po tak dostępnych cenach można się w Be-De-Te zaopatrzyć w obuwie pierwszorzędnej jakości. Korzystajcie więc z okazji, gdy się nadarza. Zapas może nie starczyć. Zobacz dzisiejsze ogłoszenie.

— **Restauracja „Zagłoba", ul. Gdańska 165** poleca świeże i smaczne obiady z 3 dań po zł 1,50. Kuchnia pierwszorzędna prowadzona przez znanego na bruku bydgoskim kuchmistrza p. Zabrockiego. Bufet obficie zaopatrzony w różne smaczne zakąski, dobrze pielęgnowane napoje oraz piwo okocimskie. Codziennie od godz. 12 do 3 w południe koncert radjo-dźwiękowy.

— **Pierwszorzędną zabawę taneczną** urządza w sobotę, 13 bm. w pięknych salach „Strzelnicy" przy ul. Toruńskiej, Tow. Gimn. „Sokół" III. Prócz tańca przy dźwiękach pierwszorzędnej orkiestry różne niespodzianki.

— **Balet Valery,** jeden z najznakomitszych baletów objeżdżających Polskę, zawitał do Bydgoszczy i popisuje się codziennie w „Barberinie" (dawniej „Maxim") przy ulicy Karola Marcinkowskiego.

— **Ujęto** 3 pijaków, 2 podejrzanych o kradzież i 2 niewiasty do zbadania lekarskiego.

Kradzież biżuterji wartości 12.000 złotych.

Kradzieży dokonano w mieszkaniu właścicielki firmy „Mix".

Dnia 12 bm. do mieszkania właścicielki firmy „Mix" przy ulicy Gdańskiej 165, włamali się jacyś nieznani dotychczas złodzieje i skradli większą ilość różnej biżuterji, jak: pierścionki z brylantami, brosze, łańcuszki złote, drogocenny naszyjnk perłowy i t. p., ogólnej **wartości 12.000 złotych.**

Sprawcy przedostali się na balkon, a następnie przez otwarte okno do mieszkania. Nie mieli wiele trudu z wyszukiwaniem biżuterji, gdyż znajdowała się ona w szufladach umywalki.

Powiadomiona o wypadku policja, czyni za sprawcami, którzy jak się zdaje, nie pozostawili po sobie żadnego śladu, energiczne poszukiwania.

O dalszych szczegółach tej kradzieży doniesiemy po zasięgnięciu wiadomości.

Premjowe kulanie „Kręglorzutu".

Otwarcie premjowego kulania w kręgle nastąpiło w piątek rano dnia 5 bm. przez p. Antoniego Mroza, prezęsa klubu „Kręglorzut" w obecności przedstawiciela Pom. Związku Klubów Kręglarzy oraz delegatów bratnich klubów i licznych gości, krótkiem serdecznem przemówieniem, 3 rzutami na cześć Rzp. Polski. Walka trwała 3 dni i dała niespodziewane wyniki.

Rozdanie nagród nastąpiło na kręgielni: 1 nagrodę oraz order srebrny zdobył p. Żuchowski z klubu „Blinde Neune". 2 nagrodę oraz order srebrny zdobył p. Ciupek z klubu „Dobry Rzut". 3 nagrodę oraz order srebrny zdobył p. Jaszek z klubu „Kręglorzut". 4 nagrodę p. Żmich z klubu „Blinde Neune". 5 nagrodę p. Niemczewski, który dodatkowo został udekorowany złotym orderem za zdobycie największej ilości dziewiątek. 6 nagrodę p. Sadowczyk, król Pom. Związku Klubów Kręglarzy. 7 nagrodę p. Tadeusz Nowak z klubu „Kręglorzut". 8 nagrodę p. Mróz z klubu „Kręglorzut". 9 nagrodę p. Walter z klubu „Ein Pfeifenstiel". 10 nagrodę p. Petras z klubu „Dobry Rzut". 11 nagrodę p. Sobociński z klubu „Gemütlichkeit". 12 nagrodę p. Müller z klubu „Blinde Neune. 13 nagrodę p. Dyczkowski z klubu „Gemütlichkeit". 14 nagrodę p. Drzewiecki z klubu „Kręglorzut". 15 nagrodę p. Janiszewski z klubu „Złota Kula". 16 nagrodę p. Berndt z klubu „Poczta". 17 nagrodę p. Balcer z klubu „Dobry Rzut". 18 nagrodę p. Laska z klubu „Kręglorzut". 19 nagrodę p. Degler z klubu „Kręglorzut. 20 nagrodę p. Olejnik z klubu „Kręglorzut".

Nagrody wręczał prezes okrzykiem każdemu z osobna „Cześć kuli". Walka była zacięta. Zamknięcie nastąpiło w niedzielę o godz. 23-ciej, poczem zaprosił klub „Kręglorzut" wszystkich zwycięzców na małą zakąskę. Przemawiał prezes Mróz, i powitał przybyłego również prezesa Dziennikarskiego Klubu Kręglarzy p. redaktora Formańskiego i zarazem wzniósł okrzyk na cześć „Dziennika Bydgoskiego". Również przemawiali pp. red. Formański, Ciupek, Fiszer, Laska, Niemczewski, Żuchowski jako zdobywca I nagrody, p. Walter i inni kręglarze. Życzeń i toastów było mnóstwo! Ze zdobytych nagród był każdy zadowolony. Było to drugie premjowe kulanie, które „Kręglorzut" urządził.

—::—

— **Portfel bezrobotnego Jana Apfelta** znalazł p. Piernik i złożył go w naszej redakcji. Odebrać można w godzinach urzędowych.

Urzędniczce firmy „Lasy Polskie" skradziono 8.000 złotych.

Pozostawioną chwilowo w samochodzie firmy tekę z pieniędzmi, złodzieje zamienili na inną.

Dnia 12 bm. w godzinach przedpołudniowych, firma „Lasy Polskie" (ul. Przemysłowa 16) poleciła swej urzędniczce, p. Irenie Marciniak, udanie się autem firmy do banku Stadthagena przy ulicy Jagiellońskiej, celem podjęcia gotówki w sumie 8.000 zł.

Po otrzymaniu w banku pieniędzy w papierach i bilonie, p. M. schowała je do teki, a wyszedłszy do oczekującego na nią przed bankiem auta, położyła tekę na tylnem siedzeniu w zamkniętem aucie, polecając szoferowi opiekę nad teką, zaznaczając, że znajdują się w niej pieniądze; sama zaś udała się jeszcze za jakimś interesem. Gdy po pewnej chwili wróciła i wsiadając do auta ujęła do ręki tekę, zdziwiona niepomiernie została jej lekkością, a przyjrzawszy się bliżej spostrzegła, że to nie jej teka. Sprawdziwszy nerwowo jej zawartość, z przerażeniem stwierdziła, że w tece znajdują się jakieś stare rupiecie, jak kołnierzyki, krawaty i inne, pieniędzy zaś ani śladu.

Nie było najmniejszej wątpliwości, że jacyś nieznani złodzieje obserwowali dobrze p. M. i wykorzystawszy odpowiednią chwilę, skradli tekę z pieniędzmi, podsuwając na jej miejsce inną.

Wykorzystali oni najpewnej ten moment, w którym szofer, pod nieobecność p. M., zauważywszy po przeciwnej stronie ulicy swego znajomego, podszedł doń, aby się przywitać.

Wszczęte natychmiastowe dochodzenia policyjne nie dały narazie wyniku. Dalsze dochodzenia w toku.

— **Znaleziono wózek z węglem.** W lesie, w pobliżu baraków, położonych przy ul. Dwernickiego, znaleziono wózek dwukołowy ręczny, naładowany węglem, pochodzącym z kradzieży. Wózek znajduje się w komisarjacie V. przy ulicy Zamojskiego 8.

— **Systematyczna kradzież.** Na szkodę p. Alojzego Krzeszczyńskiego, zamieszkałego przy ul. Malborskiej, dokonywali jacyś nieznani sprawcy systematycznej kradzieży części metalowych do maszyn. Powstała z tego powodu szkoda wynosi 500 zł.

Kto wygrał na loterji?

W czwartym dniu ciągnienia 5 klasy 21 polskiej loterji państwowej, główniejsze wygrane padły na numery następujące:

5.000 zł Nr. 51302 83482 86757 125066 135911 137978 188687.

3.000 zł Nr. 131117 134789 145875 151202 155012 205637.

2.000 zł Nr. 47659 102873 105399 108417 129462 161008 163962 184593 192974.

1.000 zł Nr. 7934 26094 26604 30611 36127 67515 68621 84467 109948 119269 127165 133081 133912 135106 163137 176731 177859 182358 184694 207146 209099.

600 zł Nr. 7298 7689 11809 14324 38211 46656 48730 49184 51838 60962 67643 68533 81033 108928 116484 116953 117443 118799 120568 126998 144863 148996 151212 167964 173063 173343 174694 179274 185063 189912 195556 197566 203073.

500 zł Nr. 301 615 1695 1954 2871 3467 4854 5188 5565 8800 10370 11634 13372 15823 16621 17882 18037 18046 20767 21390 22515 25249 25317 27491 27824 29856 29945 32472 32858 33717 36020 37381 40675 42402 44253 44604 46628 47894 50599 53771 54976 56314 56608 58108 60759 61057 62468 62812 63754 67718 68175 68238 69125 69757 70053 71355 72538 73074 73416 74847 76241 77256 77963 78678 79012 79973 79989 81055 81971 83743 84057 88294 89909 91590 92281 93225 96156 96451 97482 97641 98022 98690 99327 103509 104971 105509 106779 107340 109547 116257 116284 117313 117578 118709 120473 121266 121618 122870 123186 123953 124076 128838 130607 131879 135585 136622 136763 136966 137210 137572 138614 140316 140387 140791 141776 144656 146479 148916 149273 149770 150487 151437 152872 153885 164223 164749 168078 168506 171193 173851 174058 178490 179458 181824 182748 183974 184442 184769 184870 184946 185576 186670 191925 192047 193383 193710 193985 194728 196185 196189 196571 196029 199640 200532 202464 203948 204893 205021.

Tydzień gospodarczy.

Właściwie na froncie gospodarczym nic nowego... w każdym razie nic takiego, coby mogłoby wstrząsnąć naszem życiem gospodarczem. Wszystko ciągnie się po dawnemu. Pędzimy żywot anemiczny, załamujemy ręce, a rząd nie jest w stanie zatamować odpływu krwi ze życia gospodarczego. I tak brniemy dalej w niepewne, beznadziejne jutro. Co dalej??? Tak pytamy się wszyscy z lękiem i nikt na to pytanie nie może dać zadowalającej odpowiedzi.

Mieliśmy w tym tygodniu prawdziwą

bombę polityczną.

Było nią aresztowanie byłych posłów. Szkoda naprawdę, że nie zamknięto wszystkich, choćby ostatnio specjalnie nasłanych do większych miast egzekutorów podatkowych, na pewno cały naród odetchnąłby z ulgą. Nawiasem mówiąc, miasto i powiat bydgoski uszczęśliwione zostały podobno sześcioma takimi specjalnymi „dyktatorami", którzy mają z całą bezwzględną brutalnością wyegzekwować zaległości podatkowe. O Boże, kto to wytrzyma?!

Podatki, tylko podatki.

„Błogosławieństwo" to idzie z góry. Nasi ostatni ministrowie skarbu Czechowicz i Matuszewski wielkie objawili zdolności, nie jako politycy skarbowi, lecz właśnie jako bardzo zdolni egzekutorzy podatkowi. Kary za zwłoki w płaceniu podatków, lichwiarskie procenty od zaległości skarbowych i wpływy z kosztów egzekucyjnych stały się bardzo wydatnem źródłem dochodu państwowego. Ilość zaś egzekucyj i licytacyj wzrosła w niebywały sposób.

Nie ulega wątpliwości, że nasz system podatkowy jest szkodliwy, gdyż podział ciężarów podatkowych na poszczególne warstwy społeczeństwa zupełnie niesprawiedliwy. Przemysł i handel, reprezentujący najwyżej 10 procent ludności w kraju, płaci 85 procent wszystkich podatków bezpośrednich. Te nadmierne obciążenia wysysają nam krew i temu głównie zjawisku zawdzięczamy, że kryzys gospodarczy w Polsce jest tak bardzo ciężki.

W niemałym stopniu zaostrza również przesilenie gospodarcze nasz

rozdymany budżet państwowy.

Przy 3-miljardowych budżetach państwo tak biedne jak polskie może zbankrutować i swoich obywateli doprowadzić do ruiny. Zmniejszenie wydatków państwowych i temsamem obniżenie ciężarów podatkowych jest według zgodnej opinji najlepszych polskich ekonomistów rzeczą niezbędną dla odbudowy naszego chorego organizmu gospodarczego. Mimo, iż znajdujemy się w czasie, kiedy budżet na rok przyszły powinien być już prawie gotowy, nic nie wiadomo jeszcze jak wielki będzie ten preliminarz budżetowy. Od wysokości naszych wydatków państwowych zależeć będzie, czy nastąpi pewnego rodzaju wytchnienie dla wyczerpanych podatkami obywateli. Szkoda, że o tych fundamentalnych sprawach gospodarczych nic nie wspomniał nasz minister przemysłu i handlu Kwiatkowski podczas

sejmu gospodarczego

we Lwowie. Minister Kwiatkowski na tym kongresie Izb przemysłowo-handlowych mówił o długoterminowym programie gospodarczym, jednakowoż pominął stokroć ważniejszy program doraźny rządu. Czyżby miano wogóle zrezygnować z jakichkolwiek środków doraźnych? A zatem — prócz małych ulg podatkowych, stosowanych dotychczas i będących bardzo słabym środkiem zapobiegawczym — rząd żadnego programu dorażegno nie ma?

Pierwszą podstawową wytyczną wszystkich

programów gospodarczych

jest przygotowywanie warunków dopływu kapitału zagranicznego. Oczywiście, że w pierwszym rzędzie do tych warunków należy konsolidacja wewnętrzna, która niestety nie nastąpiła, pozatem wspomniane zmniejszenie wydatków państwowych i reforma naszego systemu podatkowego. Zupełnie zrozumiałe jest, że p. min. Kwiatkowski nie mówił (przy różnych u nas niespodziankach politycznych) o pierwszym warunku t. j. o konsolidacji wewnętrznej, ale jakże można było pominąć milczeniem o następnych fundamentalnych wprost warunkach każdego programu gospodarczego, jest rzeczą zupełnie nieprawdopodobną a jednak prawdziwą.

Tymczasem czynił p. minister Kwiatkowski zarzuty pewnemu odłamowi prasy polskiej i w niej „Dziennikowi Bydgoskiemu" za uczciwą i rzetelną krytykę naszych opłakanych stosunków gospodarczych. Straszne do powiedzenia: ta uczciwa krytyka podobno złą Polsce wyrobiła markę zagranicą? Co za wyobrażenie! Inaczej mówią fakta gospodarcze, ale poco powtarzać cyfry i rzeczy tak bardzo smutne...

Kryzys polityczny i kryzys gospodarczy,

to dwie dziedziny życia zbiorowego, których współzależność nigdy nie rzucała się tak w oczy, jak dzisiaj. Niepewne położenie polityczne i niebezpieczne posunięcia wewnętrzno-polityczne odbijają się niezwykle niekorzystnie w życiu gospodarczem. Widzimy to obecnie w Niemczech, gdzie mrzonki o dyktaturze, nabierające kształty realne, natychmiast oddziaływały ujemnie na giełdzie, gdzie pożyczka reparacyjna i inne papiery wartościowe znacznie się obniżyły, społeczeństwo niemieckie natomiast wycofuje swe wkłady z banków, przenosząc je do Szwajcarji i innych pewniejszych krajów.

Ale i u nas w Polsce: wszelkie soczyste wywiady z Piłsudskiem i inne niespodzianki polityczne muszą się niekorzystnie odbić na życiu gospodarczem.

Pewien niepokój ogarnął w ostatnich dniach społeczeństwo polskie z powodu

lekkiej zwyżki dolara

na giełdach polskich. Zauważyć można pewne większe zapotrzebowanie dolara gotówkowego i dlatego ta nieznaczna zwyżka. Ale możemy być zupełnie spokojni: złoty stoi nadal na mocnych niewzruszonych podstawach i jakiejkolwiek faktycznej przyczyny do niepokoju niema.

A. K—ski.

Wielka katastrofa samochodowa na szosie Grudziądz-Chełmno.

Starosta grudziądzki p. Niepokulczycki z żoną oraz starosta grodzki p. Montwiłł ciężko ranni. Ciężkie obrażenia odniósł również rowerzysta. — Szofer lekko ranny.

W ub. piątek dnia 12 bm. przed południem około godz. 10,30 r. na szosie Grudziądz - Chełmno niedaleko Mniszka, wydarzyła się okropna katastrofa samochodowa

Starosta powiatu grudziądzkiego p. Niepokulczycki wraz ze starostą grodzkim p. Montwiłłem wybrali się w sprawach urzędowych samochodem do Torunia. Staroście p. Niepokulczyckiemu towarzyszyła również żona.

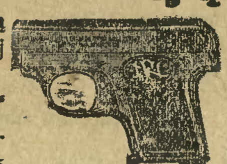
Pod Mniszkiem samochód napotkał na jadącą furmankę, i gdyby ją chciał wyminąć byłby najechał na jadącego naprzeciw rowerzystę. Szofer samochodu, chcąc zapobiec wyraźnemu nieszczęściu skręcił w bok, lecz tak niefortunnie, iż wpadł na przydrożne drzewo, rozbijając samochód do szczętu.

W katastrofie tej odniósł p. starosta Niepokulczycki ciężkie obrażenia na głowie i twarzy, zaś p. starosta Montwiłł doznał złamania obojczyka i żebra, starościna N. odniosła lżejsze wstrząśnienia. Szofer został lekko poraniony.

Niefortunny rowerzysta, który stał się powodem tego okropnego wypadku, został ciężko okaleczony.

Rannych odwieziono samochodem zakładów Herzfeld i Victorius z Mniszka do szpitala miejskiego, gdzie ich opatrzono.

Wiadomość o katastrofie wywołała w mieście wielkie poruszenie, tembardziej, iż p. starosta Niepokulczycki cieszy się zaufaniem całego społeczeństwa.

— **Niechęć do wyborów.** Wobec tego, że wielu proponowanych i wybranych do obwodowych komisyj wyborczych obywateli, nie chce przyjąć urzędu członków komisji, zwraca się uwagę na art. 26 ordynacji wyborczej, który powiada, co następuje: Godność członka komisji wyborczej jest honorowa i nikt od jej przyjęcia nie może się uchylić. Na uchylających się nakłada przewodniczący komisji kary.

— **Zawody samochodowe i motocyklowe na stadjonie miejskim w Bydgoszczy** odbędą się w niedzielę 14 bm. o godz. 15. Przedsprzedaż biletów u p. W. Ramischa, Gdańska 5 i u p. Butowskiego i Ska, Gdańska 158.

— **Specjalne dla dzieci zabawy** urządza co niedzielę właściciel zakładu tresury psów na Wilczaku p. Buda, który przygotował cały szereg miłych niespodzianek. Wszystkie mamusie winny skorzystać z tej okazji i gremjalnie wybrać się do pobliskiego lasu na Wilczaku, gdzie dziatwa może godziwemi rozrywkami bawić się na łonie natury. Początek o godz. 2 po południu. Koncert radjowy i bufet na miejscu.

— **Tow. gimnast. „Sokół“ II. w Jachcicach** urządza w niedzielę 14 bm. wielką zabawę jesienną z różnemi niespodziankami w sali p. Orczykowskiego przy ul. Saperów 10, na którą zaprasza obywatelstwo Jachcic i okolicy. Początek o godz. 18.

PODZIĘKOWANIE.

Niniejszem składam serdeczne podziękowanie Sp. Akc. Towarzystwu ubezpieczeń „PRZYSZŁOŚĆ“ w Warszawie, ul. Królewska 35, za szybkie i punktualne wypłacenie mi przez

Generalną Reprezentację T-wa Ubezp. „PRZYSZŁOŚĆ“
w Bydgoszczy, ul. Śniadeckich 56

pełnej sumy ubezpieczonej po śmierci nieodżałowanej pamięci męża mego Jana Zygmunta Porczyńskiego, ubezpieczonego w tem T-wie za polisą Nr. 25.816.

23654) Bydgoszcz, dnia 12 września 1930 r. **Stanisława Porczyńska.**

— **Kradzież kieszonkowa.** Dnia 11 bm. podczas zabawy w restauracji „Harmonja“ przy ulicy Marcinkowskiego jakiś kieszonkowiec skradł p. Władysławowi Kamińskiemu, zamieszkałemu przy ulicy Sienkiewicza 32, portfel z zawartością 300 zł. Kradzież spostrzegł p. K. dopiero przy płaceniu rachunku.

Wycieczka turystyczna B. T. W. do Solca.

W niedzielę 31 sierpnia br. urządziło B. T. W. zbiorową wycieczkę turystyczną do Solca n/Wisłą, w której uczestniczyło około 50 wioślarzy na 12 łodziach, pod kierunkiem drh. Podomskiego.

Otwarcie sezonu teatralnego w Toruniu.

W piątek dnia 12-go bm. odbyło się otwarcie sezonu teatralnego w Toruniu.

Grano „Hamleta“, tragedję w pięciu aktach, a 15 odsłonach Szekspira w tłumaczeniu Paszkowskiego.

Nieśmiertelne to arcydzieło sceniczne i literackie wystawiono z wielkim pietyzmem i z nadzwyczajną starannością.

Niebywały tryumf święcił p. dyrektor Karol Benda, który grał rolę tytułową. Lepszego Hamleta nie można sobie było wyobrazić.

Inne role spoczywały w odpowiedniem ręku. Szczególniej podobali się pp.: Aleksandra Królikowska jako Ofelja, Łucjan Dytrych jako król Klaudjusz, Józef Cornobis jako szambelan Poloniusz i Kazimierz Brodzikowski jako Duch ojca Hamleta.

Teatr był wyprzedany do ostatniego miejsca, a nowy dyrektor p. Karol Benda otrzymał mnóstwo kwiatów i powinszowań.

Publiczność była zachwycona wystawieniem i grą „Hamleta“ i darzyła wykonawców hucznemi oklaskami.

Na inauguracyjne przedstawienie przyjechała do Torunia znaczna liczba osób z Bydgoszczy, m. in. naczelny redaktor „Dziennika Bydgoskiego“ p. Teska i red. Formański.

P. dyrektorowi Karolowi Bendzie życzymy z całego serca powodzenia w nowym sezonie teatralnym. F.

Nr. 104.

Gdy spodem gorąco,
Pierwsza się odbywa;
Drugie mniej szacunku
W mieszkaniu zażywa;
Całość następuje
Co roku po lecie;
Szarada nie trudna,
Więc chyba zgadniecie.

Nr. 105.

Pierwsza i druga to samo brzmienie;
Trzecia odwrotnie to bestja dzika;
Całość dla wiedzy zaś w wielkiej cenie,
Bo to nazwisko jest historyka.

Rozwiązanie szarad.

Nr. 102: **Kto na przedpieklu mieszka, djabła w kumy prosi.**

Nr. 103: **Se-kret.**

Trafne rozwiązania szarad nadesłali:

Miejscowe: Z. Marchewka, T. Geleciński, F. Bogaczykówna, R. Masłowski, E. Zuern, J. Ganasińska, U. Lehnertówna, L. Malczewska, A. Kapral, Z. Schleger, W. Krzyściakówna, A. Schlegel, M. Kucharzewska, M. Świątkowska, K. Jaworska, A. Domagalanka, I. Domagalska, J. Kulczycka, Ł. Kowalewska, **G. Kowalewska, T. Pawlak,** S. Kowalski, U. Janiszewska, J. Kuczkowski, A. Felczykowski, B. Malczewska, E. Schlegel, M. Hasówna, T. Ruxówna, S. Kempiński, H. Magdańska, S. Szmoń, A. Parzysz, W. Barcikowski, L. Banach, N. Lewandowski, W. Szadkowska, T. Grzechowiakówna, B. Łubiński, E. Malinowski, H. Marcinkowska, F. Gapińska, T. Domke, G. Kwiatkowski, D. Słomski, A. Biehl, C. Sroczyński, H. Reszel, T. Graczyk, U. Nowakówna, M. Zomrowska, P. Szczerbińska, R. Cywiński, S. Dudek, T. Jarosiński, K. Winiatowski, H. Winiatowska, Z. Kühnell, F. Maciejewski, T. Fuchs.

Z prowincji: M. Kruszyńska - Koronowo, **H. Milbrandt - Łochowo,** E. Antoszewska - Nowemiasto, A. Wachowski - Nowemiasto, H. Jasiński - Smętowo, St. Jarząbek - Lubcza, W. Fudziński - Koźmin, M. Łochocka - Łobżenica, A. Różański - Warlubie, F. Polasik - Więcbork, A. Leczkowski - Kolonja Ostrowicka, W. Cieślewicz - Jerzyce, **K. Otulakówna - Zbiczno,** K. Dejewska - Zbiczno, A. Flatow - Tczew, T. Sikorski - Wyrzysk, G. Janowska - Fordon, Z. Tuczyński - Koronowo, W. Robakowski - Rynarzewo, I. Ratajczakówna - Pleszew, A. Nowakówna - Skórcz, P. Pałaszewski - Osielsk, E. Schmidtke - Strzelewo, H. Kiełkiewicz - Szubin, Z. Ligarzewski - Kowalewo, W. Lożanka - Szaradowo, S. Wysocki - Karnowo.

Nagrody w drodzie losowania otrzymali:

I) **Kazimiera Otulakówna - Zbiczno.** Kazimierz Rosinkiewicz: **„Złoty deszcz Lamikai“**, powieść.

II) **Tadeusz Pawlak - Bydgoszcz.** Wisława: **„Gdy zagrzmiał złoty róg“.**

III) **H. Milbrandt - Łochowo.** Karol May: **„Na morzu Faraona“.**

IV) **Bertruda Kowalewska - Bydgoszcz.** Jadwiga Marcinkowska: **„W upalnem sercu Wschodu“.**

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Dziś i jutro poraz ostatni wspaniały obraz dramatyczny p. t. **„Dalsze dzieje Tarzana“.** Film ten ilustruje tragiczne przeżycia ludzi, którzy stali się igraszką żywiołu, oraz głęboką miłość człowieka-małpoluda ku pięknej białej dziewczynie.

KRISTAL. Na nowe tory sztuki filmowej wkraczają coraz to nowe postacie a raczej dawno nam i dobrze znani artyści, bohaterzy niemych obrazów, którzy porwani nowym prądem udoskonaleń technicznych w dziedzinie kinowej, poddają się losowi, przynoszącemu w karjerze ich dalsze powodzenie. Jednym z takich szczęściarzy stał się Harry Liedtke w dźwiękowo-muzycznym obrazie p. t. **„Walc Naddunajski“**, pełnym dyskretnego humoru, dowcipnych scen i melodyj, dostosowanych przez synchronizację bardzo zręcznie i ze smakiem artystycznym. Filmy z tym artystą dają zresztą, jak już wiemy od dawna, zawsze pełne zadowolenie. Nadprogram dźwiękowy o nadzwyczajnej wartości.

Dźwiękowy kinoteatr NOWOŚCI. Dramat dźwiękowy p. t. **„Skrzydlata flota“** cieszy się niezwykłem uznaniem publiczności. Oryginalne ujęcie tematu z interesującym splotem powikłań psychologicznych, znalazło wysoce artystyczny wyraz w świetnej grze głęboko uczuciowego Ramona Novarro. Luksusowy okręt, na którym częściowo rozgrywa się akcja, udział wspaniałej floty powietrznej, melodyjność dźwięków i efektów, wszystko wprawia w ekstazę, emocjonuje silnie widownię. Program uzupełniony bardzo dobrym dodatkiem dźwiękowym, słynny harfiarz George Lyons śpiewa cudowną pieśń miłosną.

OKO. Wczorajsza premjera wypadła wspaniale. Film **„Rozpętany świat“** należy bezsprzecznie do najlepszych, jakie ostatnimi czasy ukazały się na ekranie. Gra Marji Jacobini zachwyca i fascynuje. Treść obrazu realna i prawdziwa, ilustruje hulaszcze życie magnata rzymskiego. Bardzo zachwycające jest zdjęcie zalania Rzymu w 1459 roku przez wezbrane fale Tybru. Widz z zadowoleniem śledzi za treścią obrazu.

PAW gra w dalszym ciągu film awanturniczo-salonowy p. t. **„Zemsta“**, z Walterem Rullą i tajemniczym Bernardem Goetzke. Film ten porusza zagadnienia natury kryminalnej. Goetzke tym razem gra rolę doktora, który przeprowadza eksperymenty nad domniemanym zabójcą. Prócz tego nadprogram. W niedzielę o 2,30 ceny zniżone.

WOJSKOWE wyświetla po przeprowadzonym remoncie 13 i 14 bm. rewelacyjny dramat p. t. **„Krzyk z za kraty“.** Głośna znana rozprawa sądowa Jakubowskiego, którą zajęły się niedawno wszystkie gazety. Jest to ofiara niemieckiej sprawiedliwości, który został niewinnie skazany na karę śmierci. Nie każdy zna sprawę Jakubowskiego! A zatem film ten powinni zobaczyć wszyscy!

Z ostatniej chwili.

Warszawa, 13. 9. (Tel. wł.). Były poseł Ch. D. **Franciszek Urbański** ogłasza w prasie list w którym solidaryzuje się z aresztowanymi posłami, o ilebv areszt ten był wywołany udziałem w kongresie krakowskim.

Jeszcze jeden poseł socjalistyczny zaaresztowany.

B. poseł z P. P. S. Stańczyk, przwodniczący „Centralnego Związku Górników“ na Zagłębie Dąbrowskie został aresztowany w Sosnowcu.

Okręt marynarki niemieckiej „Zähringen“ w płomieniach.

Berlin, 12. 9. (PAT). Z Kilonji donoszą, że na okręcie „Zähringen“ powstał podczas ćwiczeń strzelniczych na morzu pażar. Najpierw zajął się od pocisku pokład, a potem ogień objął olbrzymi ładunek korków, którym okręt był wypełniony. Pomimo usilnych starań straży ogniowej **nie udało się ognia stłumić.** Cały okręt od pokładu aż do hali maszyn **stoi w ogniu.** Akcję ratunkową prowadzi **6 łodzi straży pożarnej,** ściągniętych z portu, które zalewają płonący statek wielkiemi masami wody. Oprócz wody dla ugaszenia wprowadzono do kadłuba okrętu przez szereg specjalnie zrobionych otworów wielkie ilości kwasu węglowego. Wobec niezwykłych utrudnień podczas gaszenia tego pożaru postanowiono podobno poświęcić cały zapas korków.

„Zähringen“ był okrętem używanym jako **cel do morskich ćwiczeń artyleryjskich.** Został on przerobiony z dawnego okrętu linjowego. Na okręcie tym zainstalowana była odpowiednia aparatura, która pozwalała kierować okrętem **z odległości 3 km.** jednemu człowiekowi przy pomocy instalacji radjowej. Aby zabezpieczyć okręt przed zatonięciem w razie utworzenia się w nim zbyt wielu otworów od pocisków wypełniono jego wnętrze masą korków, które jednak okazały się materjałem nieodpornym na materjał wybuchowy.

FRASZKI.

IX.

Jedna tak, druga wspak.

Kalif Harun al Raszyd — arabski Salomon —
Wezyrowi dał rozkaz:
— Widzieć chcę kobietę,
Z losu zadowoloną i szczęścia świadomą.
Szukaj! Póki nie znajdziesz, bambus nad [twym grzbietem!.
Rok już końca dobiegał, — wezyr wraca [z niczem;
Wkońcu chłopa nadybał w wielkiej kłótni [z żoną:
Ona doń z pazurami, on ją chłosta biczem.
Ulitował się wezyr nad niewiastą oną;
Jako słabszą istotę z męża rąk wyrywa.
Lecz o dziwo! Ta zamiast być mu wdzięcz- [ną za to
Łaje, mówiąc:
— Precz od nas! Ja jestem szczęśliwa.
Dobrze mi tu z mym mężem, z dziećmi, [z moją chatą.
Wezyr, słysząc wyznanie, oddaje ją straży,
A stawiwszy przed tronem Harun al Raszyda,
Rzecze:
— Oto kobieta, która się odważy
Twierdzić, iż jej los z mężem szczęśliwym [się wyda.
— Prawda to? — pyta kalif, widząc ją [spłakaną.
— Tak jest! — mówi monarsze niewiasta [cożywo —
Szczęsnym los mój bez miary był jeszcze [dziś rano,
Lecz gdym zdala od męża, znowum nie- [szczęśliwa.
Wówczas kalif na ucho szepce do wezyra:
— Twoją żonę odmienne szczęście na- [wiedziło:
Ta przy mężu szczęśliwa, choć nią mąż [potyra,
Twojej żonie bez ciebie było ze mną miło.

Kr. Stasicki.

ZE SPORTU.

K. S. „Iron“ — K. S. „Kabel Polski“.

Drużyny powyższych klubów spotkają się w zawodach piłki nożnej o mistrzostwo klasy C na rok 1930 w dniu 14 września b. r. na boisku 15 p. a. p. Przedmecz.

K. S. „Brda“ — O. P. N. „Gwiazda“.

W niedzielę, dnia 14. bm. o godz. 16,30 odbędą się zawody piłki nożnej na treningowem boisku za stadjonem miejskim. Mecz ten zapowiada się interesująco, ponieważ obie drużyny są poważnemi kandydatami o wejście do klasy „B“.

Przedmecz drugich drużyn.

III. K. S. „Polonia“ — II. Kol. K. S. „Sparta“.

Powyższe kluby rozegrają w niedzielę, 14 bm. o godz. 14 zawody piłki nożnej o mistrz. klasy C, które odbędą się na boisku „Sparty“ obok nowej elektrowni miejsk. Zawody zapowiadają się bardzo interesująco.

HUMOR i SATYRA.

Konkurencja.

— Popatrz Stasiu, dostałeś właśnie braciszka!

— Daj mi spokój, tatusiu! Ledwie człowiek przyszedł na świat, a już ma konkurencję.

W restauracji.

— Proszę mi wybaczyć, ale pan mi wczoraj zapłacił o jedną butelkę piwa mniej.

— To będzie zapewne ta, którą za dużo wypiłem.

Na wszystko jest rada.

— Mój mąż strasznie chrapie, tak, że zasnąć nie mogę.

— Mój też chrapie, lecz ja radzę sobie w ten sposób, że mu przykładam do ust harmonijkę i przy tej muzyce zasypiam.

Chciał mu ulżyć.

— Jak widzę, odciął pan swemu psu ogon. Miał tak długi ogon — to go musiało bardzo boleć.

— Dlatego też nie odciąłem mu odrazu całego ogona, tylko po kawałku.

Z życia towarzystw.

Związek b. Uczestników Powstań Narodowych R. P. Grupa Powstańców Wlkp. z roku 1918-19. Z okazji poświęcenia sztandaru Tow. Gimn. „Sokół“ zarządza się zbiórkę z pocztem sztandarowym, w niedzielę 14 bm. o 8-ej rano w ogrodzie Patzera, ul. Św. Trójcy.

Stow. Kobiet „Jedność“. Zebranie miesięczne 14 bm. o godz. 16 w Domu Katolickim przy Farze.

Zarząd Tow. Pań Św. Wincentego à Paulo przy Farze. Zebranie w poniedziałek, 15 bm. o godz. 5 po poł. w salce Św. Florjana. Poprzednio błogosł. Najśw. Sakr. w kaplicy.

Tow. Obywateli przedmieść Małe Bartodzieje i Zimne Wody. Zebranie plenarne w niedzielę 14 bm. o godz. 3 po poł. w sali p. Komarnickiego, ul. Toruńska 112.

K. S. „Polonia“. Trening dla senjorów jutro w niedzielę o godz. 8,30, na boisku stadjonu miejskiego.

Bydgoskie Tow. Cyklistów. Zebranie w poniedziałek 15 bm. o godz. 20 u p. Bielawskiego, ul. Szczecińska 1.

Związek Pracowników Kupieckich. Nadzwyczajne zebranie organizacyjne w środę 17 bm. w hotelu Lengninga o godz. 20. Przemawiać będzie prezes Związku kol. Cofta. — Wszystkich członków jak i niezorganizowanych pracowników prosimy o przybycie.

Orkiestra „Sokoła“ III. Zebranie we wtorek, 16 bm. o godz. 19, w restauracji „Złoty Róg“, ul. Grunwaldzka. Na zebraniu tem mogą być przyjęci do orkiestry nowi członkowie, grający na wszelkich instrumentach.

Stow. Pań pracujących w handlu i konfekcji. Zebranie w poniedziałek 15 bm. o godz. 7, w biurze parafjalnem przy kość. Św. Trójcy.

„Sokół“ IV. Bielawy bierze udział w uroczystości poświęcenia sztandaru „Sokoła“ X. Zbiórka w niedzielę 14 bm. o 8-ej u Kocerki.

Tow. Kult.-Ośw. Kobiet im. Dąbrówki. Zebranie w niedzielę 14 bm. o godz. 5, w salce „Złoty Róg“ przy ul. Grunwaldzkiej 14.

Baczność, krawcy! Nadzwyczajne zebranie filji krawców Z. Z. P. odbędzie się w poniedziałek wieczorem o 8-ej u p. Mellera.

„Sokół“ I. Wszystkich druhów uprasza się o wzięcie udziału w poświęceniu sztandaru Gniazda X. Zbiórka o godz. 8 rano w niedzielę 14 bm. u Kocerki. Zabiera się nowy sztandar. — Ćwiczenia gimnast. i bokserskie odbywają się regularnie od godz. 19-ej co wtorek i piątek, w sali gimn. przy ul. Kordeckiego. Zapisy przyjmuje się na ćwiczni.

Tow. śpiewu „Odrodzenie“, Bielawy. Dziś lekcja śpiewu u p. Ferenca, ul. Senatorska 76. Z powodu niedzielnych występów komplet konieczny.

Tow. Hodowców kóz, królików i drobiu. Dnia 14 bm. o godz. 14,30 odczyt z hodowlarstwa, dra Szumana, w sali „Pod Lwem“, ul. Jagiellońska; o godz. 17 miesięczne zebranie przy ul. Ciemnej w pawilonie ogródkowym.

Tow. Pol. Kat. Abstynentów. Zebranie plenarne w niedzielę 14 bm. w salce przy kościele Św. Trójcy, o zwykłym czasie.

K. S. „Amator“. W niedzielę, 14 bm. o godzinie 10 wspólne zdjęcie. Dziś o godz. 19,30 schadzka sekcji piłki nożnej.

„Sokół“ I. W razie pogody wycieczka bokserów w niedzielę 14 bm. Zbiórka o godz. 2 przed głównym dworcem.

S. M. P. „Wolność“. Dziś o godz. 20 schadzka koleżeńska w zakładzie XX. Misjonarzy, przy ul. Ossolińskich. Orkiestra komplet przyjść.

„Sokół“ II. Jachcice. Bierzemy gremjalny udział w uroczystości poświęcenia sztandaru bratniego gniabda X, w niedzielę, dn. 14 bm. Zbiórka o godz. 7,15 przy ul. Średniej 58.

Kalendarzyk zebrań Ch. D.

RADA OKRĘGOWA CHRZEŚĆ. DEMOKRACJI.

Zebranie odbędzie się w poniedziałek 15 bm. o godz. 19-ej w sekretarjacie przy ul. Dworcowej 2. Uprasza się o gremjalne i punktualne przybycie. Na porządku obrad b. ważne sprawy.

Prezes okręgowy:
Dr. Wiecki.

KOŁO CH. D. BIELAWKI.

Miesięczne zebranie odbędzie się w sobotę, 13 bm. o godz. 19 w lokalu p. Mittelstaedta przy ul. Senatorskiej. Referat o sprawach wyborczych wygłosi red. Kobierski. O punktualne przybycie członków i sympatyków prosi Zarząd.

RYNARZEWO.

Zebranie Polskiego Stronnictwa Ch. D. w Rynarzewie odbędzie się w niedzielę dnia 14 bm. o godz. 5 w lokalu p. Banacha.

Z referatem przybędzie red. Bigoński.

Giełda warszawska

dnia 12 września 1930.

Papiery Państwowe i obligacje

5-proc. poż. konw. . . . 000,00 000,00 055,50

Akcje w złotych:

Bank Polski	000,00—168,00
Modrzejów	0,00— 8,25

Tendencja niejednolita.

Notowania Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu.

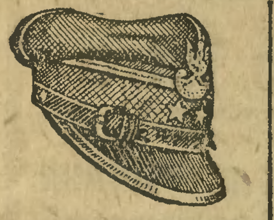
POZNAŃ, dnia 12. 9. 1930 roku.

płacono za 100 kg. w zł.

Żyto	19,00—19,25
Pszenica	27,25—29,00
Jęczmień przemiałowy	19,50—22,00
Jęczmień browarowy	26,00—28,00
Owies	17,00—19,00
Mąka żytnia 65 proc.	00,00—30,50
Mąka pszenna 65 proc.	48,00—51,00
Otręby żytnie	12,25—13,25
Otręby pszenne	15,50—16,50
Rzepak	47,00—49,00
Groch Viktorja	35,00—40,00
Groch polny	00,00—00,00
Groch Folgera	00,00—00,00

Bank Polski płacił w dniu 13 bm. za:

dolary amerykańskie	8,90—8,91
funty szterlingów	43,20
franki szwajcarskie	172,39
franki francuskie	34,89
marki niemieckie	211,67
guldeny gdańskie	172,64
szylingi austrjackie	125,52
liry włoskie	46,55½

Specjalny skład i fabrykacja czapek.

Najstarsza firma w tej branży w Bydgoszczy poleca (23698

czapki dla wszelkich szkół

leśniczych, kontr. skarbowych, strażaków, klubów automobil., wojskowych, powstańców oraz wszelkie odznaki i **przybory** mundurowe. Szable i pasy oficerskie.

Patki przepisowe dla urzędników pocztowych kontr. Skarbowych i Kolejowych.

H. Bunn i Syn
Bydgoszcz
ul. Gdańska nr. 153. Tel. 2066.
Wysyłka pozamiejscowa.

Piegi – plamy – wyrzuty
usuwa krem i mydło

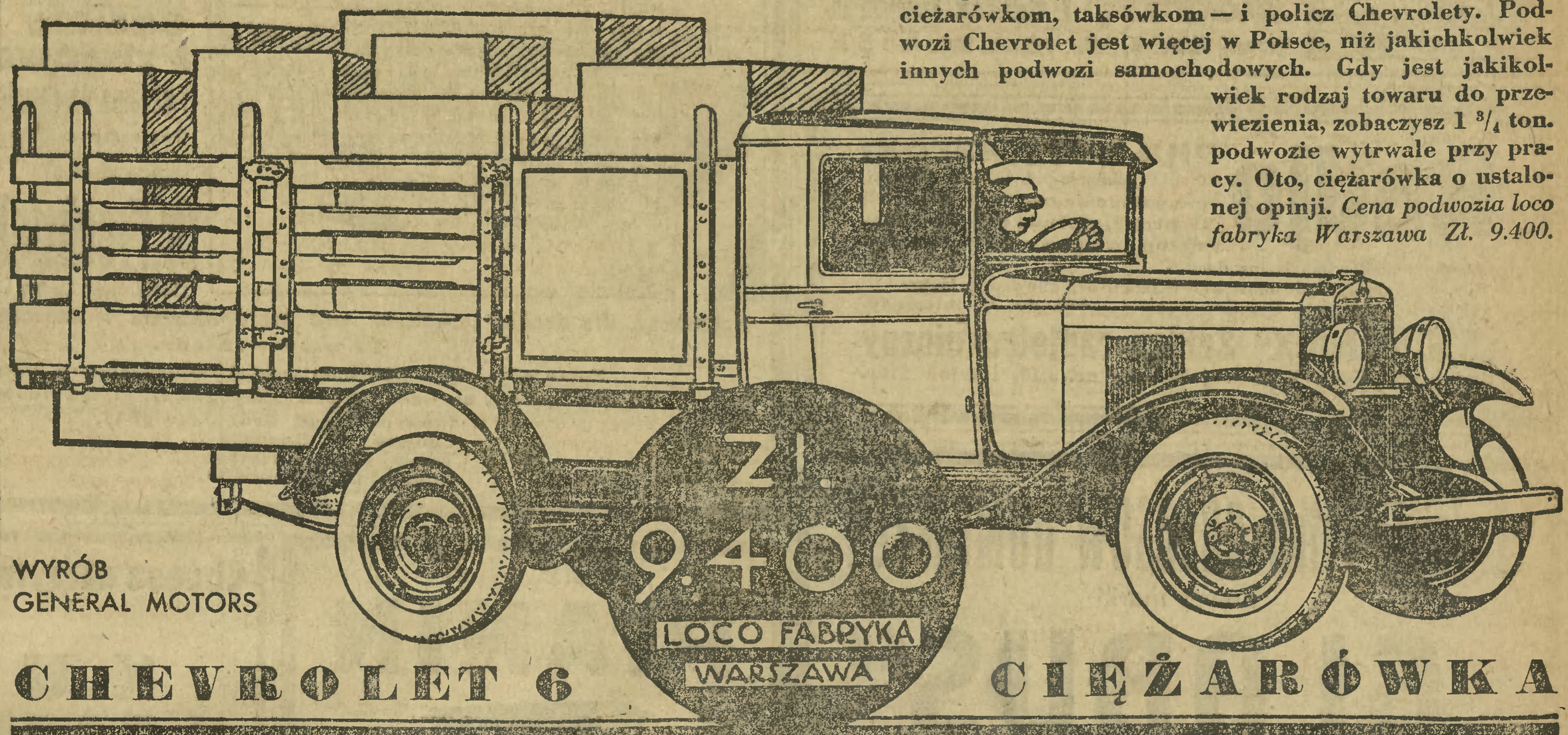
„Benegnina“

Puder Benegnina jako konieczny dod. nadaje cerze przepiękny wygląd i naturalną świeżość. Cena kremu **2 zł**, mydła **1,50 zł**, pudru **1 zł.**

Magister Jan Stenzel, apt.
apteka pod Łabędziem
Grudziądz, Rynek 10, Tel. 142.
Wszędzie do nabycia.

Niezawodny towarzysz w pracy..

Przypatrz się ruchowi automobilowemu — autobusom, ciężarówkom, taksówkom — i policz Chevrolety. Podwozi Chevrolet jest więcej w Polsce, niż jakichkolwiek innych podwozi samochodowych. Gdy jest jakikolwiek rodzaj towaru do przewiezienia, zobaczysz 1 ³/₄ ton. podwozie wytrwale przy pracy. Oto, ciężarówka o ustalonej opinji. *Cena podwozia loco fabryka Warszawa Zł. 9.400.*

WYRÓB GENERAL MOTORS

CHEVROLET 6 CIĘŻARÓWKA

20927

Autoryzowane przedstawicielstwo:

E. Stadie - Automobile, Bydgoszcz, ul. Gdańska nr. 160. Telefon 1602 i 2163.

Wróciłem

lekarz-dentysta Adam Dobrowolski
przyjmuje od godz. 9½—1 i 4—6
Jagiellońska 66/67, tel. 14-66. (23653

Obwieszczenie. W sprawie upadłościowej nad majątkiem firmy Seydler i Grosskurth dawniej Paul Görges w Bydgoszczy, wyznacza się termin do badania dodatkowo zgłoszonych pretensji na dzień 25. 9. 1930 r. godz. 11 przed Sądem Powiatowym w Bydgoszczy, pokój l. 13. (23694
Bydgoszcz, dnia 9 września 1930 r. **Sąd Powiatowy.**

Obwieszczenie. W sprawie upadłościowej nad majątkiem kupca Walerjana Fichtnera właśc. firmy "Wydawnictwo Wielkopolskie" w Bydgoszczy, wyznaczono na dzień 25. 9. 1930 r. godz. 9 przed Sądem Powiatowym w Bydgoszczy, pokój l. 13. termin do badania dodatkowo zgłoszonych pretensji. (23663
Bydgoszcz, dnia 9 września 1930 r. **Sąd Powiatowy.**

Baczność! Panie i Panowie!
Ważne także dla emerytów.

Możność zarobku ponad 2.000 złotych miesięcznie poza zwykłemi zajęciami.

P. Insp. J. Bąk odwiedzi **Bydgoszcz dn. 19 i 20 bm.** i zamieszka **w Hotelu Dworcowym** koło stacji.

P. Inspektor J. Bąk będzie przyjmował zastępczynie i zastępców dla sprzedaży nowej premjowej pożyczki budowlanej z r. 1930, tudzież dla naszego oddziału premjowanych wkładów oszczędnościowych. (23639

Powszechny Zakład Kredytowy
Spółdz. z ogr. por. we Lwowie, Pl. Marjacki 6.

Submisja!

Spółka Drenarska Rzemieniewice, pow. szubiński oddaje w drodze submisji wykonanie

robót drenarskich.

Ślepe kosztorysy otrzymać można za opłatą 3 zł u Przewodniczącego Spółki w Rzemieniewicach. Plany oglądać można w Państw. Urzędzie Meljor. w Bydgoszczy pokój 74.

Oferty z odnośnym napisem, zapieczętowane składać należy na ręce Przewodniczącego wyżej wymienionej spółki do dnia 23 **września br.** gdzie nastąpi o godz. 12 otwarcie ofert.

Spółka zastrzega sobie wolny wybór oferenta wzgl. prawo oddania robót z wolnej ręki niezależnie od wyniku submisyjnego.

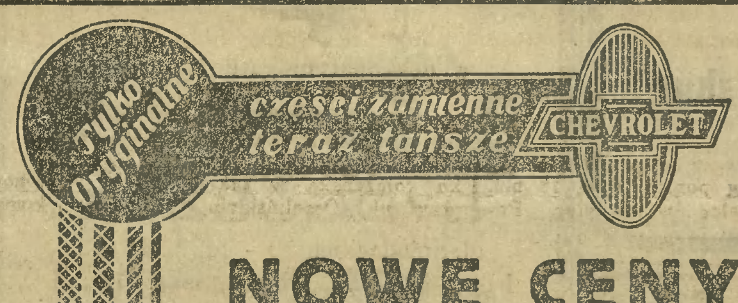
Rzemieniewice, dnia 13 września 1930 r. (23721
Przewodniczący Spółki Drenarskiej
(—) Stefan Szymczak.

Cukrownia na wsi poszukuje zaraz do 1 stycznia 1931 r.

pomocniczą

siłę biurową

biegłą w liczeniu, władającą językiem polskim i niemieckim. (23735
Zgłosz. pod **„Biurowa“** do Dzien. Bydgoskiego.

NOWE CENY!

Cewki 4-cyl. i 6-cyl.	zł. **28.00**
Komplet kabli do świec 4 szt.	„ **8.25**
Sprężynki zaworowe	„ **0.60**
Obręcze 30×5 sam. cięż. . .	„ **61.00**
„ 29×4.50 sam. osob. .	„ **29.50**
Pasy do wentylatora 4-cyl. .	„ **9.00**
„ „ „ 6-cyl. . .	„ **10.00**
Pakunki do głownicy	„ **7.75**
Tylne półośki (sam. osob.) . .	„ **31.00**
„ „ (sam. cięż.) . .	„ **50.00**
Taśma hamulc. kompl. (sam osob.)	„ **16.00**
„ „ „ (sam. cięż.) .	„ **31.00**
Koronki na koła rozpędowe 4-cyl. .	„ **15.50**
„ „ „ „ 6-cyl. .	„ **16.00**
Akumulatory „Chevrolet“ . .	„ **118.00**
Filtr do oliwy A. C.	„ **36.00**

Zamówienia piśmienne lub telefoniczne wykonuje się w przeciągu 8 godz.

E. STADIE - AUTOMOBILE

Tel. 1602. **Bydgoszcz, ul. Gdańska 160.** Tel. 2163.
23779) Dział części: Plac Wolności nr. 1.

Z—A—N—O—P—N
B—L—I—N—L—U
L—N—O—W—I

Czy odgadniecie?

Nie loterja! Nie podział!

Tak drogie i pożądane w dzisiejszym czasie **kamgarny na ubrania i kostjumy damskie, bieliznę damską i pościelową, gotowe ubrania i płaszcze męskie i damskie, kołdry watowe, zegarki złote męskie i damskie, aparaty fotograficzne** i inne wartościowe przedmioty możecie u nas otrzymać **zupełnie bezpłatnie.** — Niema żadnego ryzyka. — Niepowodzenie wykluczone.

Prosimy nadesłać nam prawidłowe rozwiązanie obok umieszczonego zadania (litery należy ułożyć wszerz) **które oznaczą trzy miasta polskie.**

Wraz z zadaniem prosimy w liście podać dokładny adres oraz załączyć znaczek pocztowy na porto, na co otrzyma WP. szczegółowy prospekt i niespodziankę.

Posiadamy dużo listów dziękczynnych. (23744

DOM WYSYŁKOWY „MERKURY“ ŁODŹ II.
Skr. pocztowa 487.

Przetarg przymusowy.

Dnia 15 września br. o godz. 13.30 sprzedam w składnicy firmy „Rawa“ przy ul. Sniadeckich 19, najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą:

52 suknie i 2 płaszcze damskie.

23733) **Woźniak**, kom. sąd.

2 psy

(wilki)
tanio do oddania.
Poznańska 30
u portjera.

Udzielamy bezprocentowych **pożyczek,** które można przez 21 lat po **4 złote** od tysiąca miesięcznie spłacać na (23703

zakup gruntu, budowę domu, spłacenie drogich hipotek,

jak i też na zakup mebli, urządzeń sklepowych i warsztatów pracy.

BUDOWLANA KASA OSZCZĘDNOŚCI I POŻYCZEK

Spółdzielnia zap. z ograniczoną odpowiedz.
Bliższych informacyj udziela osobiście:
Leon Sokołowski, Bydgoszcz, Śniadeckich nr. 40.

Z Amerykańskiego
nowego ZŁOTA

„AMER. d'OR“ niczem się nie różni od prawdziwego złota 14 kar. tylko za **zł. 3.25.** Uwaga: Zegarki nasze nic nie mają wspólnego z zegarkami innych reklam. Wysyłamy pocztą za zaliczeniem elegancki zegarek. Chód dźwięczny, na kamieniach. Wyregulowany do minuty z gwarancją za dobry chód na 8 lat. 2 szt. 17, zł., 4 szt. 32.50, 6 szt. 47.50. Lepszego gatunku 11.50, 15, 18, 21, 25, 35 zł. Na rękę z paskiem niklowe 14, 17, 20, 25, 35, 40, 50 i 57 zł. Kryty **Ankier** z trzema kopertami ameryk. zł. 16.75, 19, 22, 26, 30, 35, ręczne z paskiem lepszego gatunku 20, 25, 37, 45, 55, 65. Budziki stołowe 15, 17 i 20, lepszego gatunku 25, 30 i 40 zł. Łańcuszki z nowego złota po 2.15, 3, 3.75, 4.85 i 6 zł. Zegarki REKLAMOWE kieszonkowe marki „Chronometr“ NIKLOWE po cenie 5.87, 2 szt. 11.60, 3 szt. 17.20, 5 szt. zł. 28.50, 7 szt. 39.50, 10 szt. 55.35. Za koszta przesyłki i opakowania płaci kupujący.

Fabryczny skład genewskich zegarków
Józef Jakubowicz, Warszawa, Sienna 27, Oddz. 20.

Firma egzystuje od roku 1900. Nagrodzona wieloma złotemi medalami i krzyżami. Mnóstwo listów dziękczynnych. Z powodu braku miejsca zamieszczamy niektóre.

Niniejszem zamawiam zegarek z am. złota. Jest to już trzeci zegarek. Z poprzednich jestem **bardzo zadowolony.** Teodor Bławat, kierownik szkoły **Klonia.**

Dobry zegarek kupisz tylko w znanej we wszystkich dzielnicach kraju firmie **J. Jakubowicz, Warszawa.**

Wyciąć! Zachować! Rekomendować! (23641

Przed użyciem — Po użyciu.

Krem i mydło
„Kosmos“

usuwa pod gwarancją
Piegi żółte plamy, pryszcze, wągry, jak i wszelkie nieczystości cery (11637

Krem 2.50 i 5.— zł., mydło 2.—

Do nabycia
tylko w firmie „Kosmos“
Drogerja i Perfumerja
J. Gluma, Dworcowa 19.

Dopasowanie i wykonanie
według ostatniej techniki ortopedycznej
prak. od 1895 r.

M. Kiciński
Bydgoszcz 20874
ul. Pomorska 13.

Szyny
wązkotorowe i 1 obrotnicę
kupimy 23780

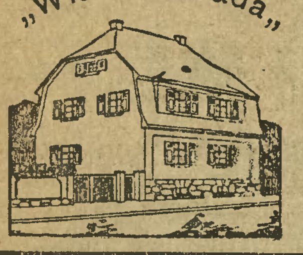
Bracia Schlieper
Bydgoszcz
ul. Gdańska nr. 99.
Telefon 306.

Zaginął
w drodze z Inowrocławia

nr. samochodu P. Z. 10723

Znalazcę proszę o zwrot.
Sentkowski, Bydgoszcz
ul. Sw. Trójcy 28.

„Własna osada“

Udzielamy bezprocentowych pożyczek na budowę i na spłatę hipoteki!

Potrzebny własny kapitał 10—15% od kwoty pożyczkowej, który oszczędzić można w małych ratach (9131) miesięcznych, amortyzacja 6—8%.

„HACEGE“ e. G. m. b. H. Gdańsk, Hansaplatz 2b.

Informacyj udziela: W. Biehler, Bydgoszcz, Marsz. Focha 23/25.

Radjo

PHILIPS, MARCONI kompl. instalacje od 100 do 6000 zł. Spec. **wzmacniacze** dla ogrodów, hoteli i restauracji, **głośniki elektro-dynamiczne**, kombinacje **gramofon radjo.**

Całkowita elektryfikacja instalacji.
Żądajcie demonstracji w domu bez obowiązku kupna.
Dogodne warunki spłaty **do 12 miesięcy.**

„RADJOLAVOX“ Zakład radjotechniczny
Bydgoszcz, ulica Królowej Jadwigi nr. 9/10, telefon 2101.

Żądajcie tylko OBCASÓW GUMOWYCH

nowej marki

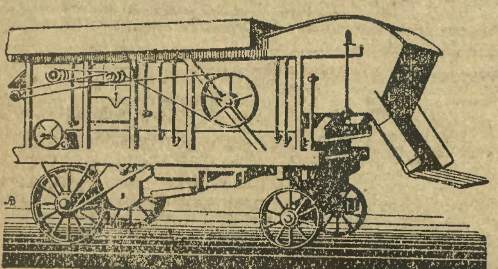
„GLOBUS“

sporządzonych z pierwszorzędnego materjału, są one najtrwalsze i najtańsze. Gwarantujemy 3 miesięczną wytrzymałość w noszeniu, każdą parę zniszczoną w krótszym czasie wymieniamy bezpłatnie na nową.

Do nabycia w firmie:

MORITZ BEGACH, skład skór,
Bydgoszcz, Kościelna 12.

Uwaga: Dodajemy bezpłatnie piłki reklamowe.
23593)

Najtańsza.

Młocarnia motorowa „JAEHNE“

posiada duży nowoczesny wytrząsacz, przetrząsacz dodatkowy, 2 czyszczenia sitowe z 2 wentylatorami o ciśnionem powietrzu, system podnośników, granownik, sortownik cylindrowy (na życzenie) łożyska kulkowe na wszystkich szybkobieżnych wałach, patentowe smarowniki o wysokiem ciśnieniu, patentowe sito systemu Graepla, blachy stopniowane i wiele innych udoskonaleń.

Prosimy sprawdzić i dokładnie porównać przed kupnem.

Nie najtańsza cena stanowi o kupnie, lecz gatunek i dobroć maszyny.

Służymy chętnie ofertami i wyjaśnieniami bez zobowiązania do kupna. (83181

BRACIA RAMME

Bydgoszcz
Sw. Trójcy 14 b. Telefon nr. 79

Mechaniczna Stolarnia Józef Eken i Syn

Bydgoszcz, Śląska 3

wykonuje wszelkie prace w zakresie stolarstwa.
Specjalność: pokoje stołowe i męskie w pierwszorzędnem wykonaniu. (10628
Przyjmujemy wszelkie obróbki drzewa.

⚒ Górnośląski węgiel ⚒

z kopalń księcia Pszczyńskiego dostarcza w każdej ilości w dom jeszcze po cenach latowych

Tel. 1181 **„UNITAS“** Tel. 1181
sprzedaż węgla
23607) **ulica Cieszkowskiego nr. 10.**

Piegi

żółte plamy, opaleniznę usuwa, bieli skórę pod gwarancją aptekarza **Jana Gadebuscha**

„Axela“ - Krem

½ słoika 2,50 zł, ¹/₁ słoika 4,50 zł, do tego **mydło „Axela“** 1 kaw. **1,25 zł.** Do nabycia w drogerjach, składach aptecznych, perfumerjach i aptekach lub wprost w firmie 9916

J. Gadebusch, Poznań, ul. Nowa nr. 7.

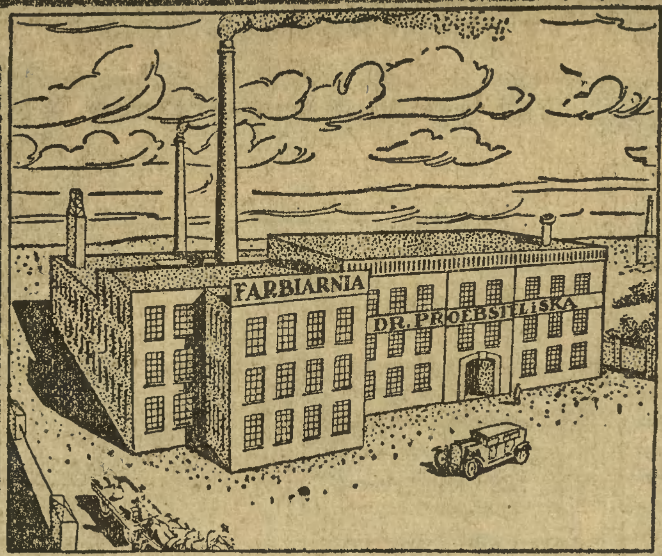
W Bydgoszczy do nabycia w następujących aptekach: Apteka pod „Aniołem“, ulica Gdańska, Apteka pod „Łabędziem“ Gdańska 5, Apteka Kużaj, ul. Długa, Apteka Piastowska, Pl. Piastowski, Apteka pod Koroną, Dworcowa 74, Apteka Rochon, ul. Niedźwiedzia, Apteka Umbreit, Okole. W drogerjach: Bogacz, Dworcowa 94, St. Różeński, Gdańska 23, M. Buzalski, Okole, ul. Grunwaldzka 133, Drogerja pod Łabędziem Gdańska 5, Drog. pod Gwiazdą Ig. Kotlęga, Dworcowa 13, J. Gluma, Dworcowa 19a, H. Gundlach, Poznańska 4, W. Heydemann, Gdańska 20, R. Górski, Zbożowy Rynek 3, B. Kiedrowski, Długa 64, Ł. Kindermann, Dworcowa, Kopczyński, ul. Śniadeckich, H. Kaffler, ul. Gdańska 22, J. Owczarek, ul. Grunwaldzka nr. 13, K. Stark, ul. Gdańska 48 M. Walter ul. Gdańska 47, „Savonia“ ul. Długa 20, C. Schmidt ul. Śniadeckich, A. Schiefelbein Bocianowo 1. A. Schiefelbein, Hetmańska 25. **W Koronowie:** Drogerja St. Kortz, apt. Nowacki. **Białośliwie:** Drogerja A. Ochocki i apteka J. Warda. **W Osiu:** drogerja A. Kłoniecki. **W Łobżenicy:** apteka J. Reinholz. **W Tucholi:** drogerja St. Wawrzynowicz. **W Pruszczu:** apteka J. Bujalskiego. **W Sępólnie:** apt. J. Naatz, Rynek. Alojzy Kneba, Rynek 17. **Wysoka** pow. Wyrzysk, Dywelski Józef, drogerja.

Tartak Zimnewody

Gustaw Kobelt
Toruńska 48, Tel. 2148
dostarcza jako specjalność:

suche deski podłogowe

heblowane i szpundowane oraz wszelki tarty materjał budowlany i stolarski. 15107

Dziś lub jutro

z pewnością nastaną chłodne dni. Dlaczego więc czekać by potem marznąć?

Teraz jest odpowiedni czas do wyszukania odzieży jesiennej i zimowej i oddania do chemicznego czyszczenia.

Gwarantujemy jaknajstaranniejszą obsługę pragniemy bowiem w każdem zyskać stałego klienta.

Dr. Proebstel & Co Gniezno

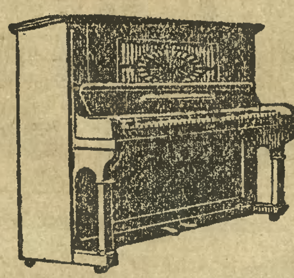
Farbiarnia i Zakład Chemicznego Czyszczenia

Najnowsze urządzenia techniczne pod kierownictwem i nadzorem sił fachowych.
22 własne składy.

Nasze oddziały w północnej części Poznańskiego i Pomorza:
Bydgoszcz, ul. Gdańska 141, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 67,
Inowrocław, ul. Król. Jadwigi 18,
Chojnice, ul. Gdańska 17,
Tczew, ul. Słowackiego 1,
Gdynia, ul. Portowa 10. 23053

Wielki wybór

PIANIN

w doskonałym gatunku poleca

B. Sommerfeld

Największa w Polsce fabryka pianin
BYDGOSZCZ
ul. Śniadeckich 56 - tel. 883 i 458
Filja: **GDAŃSK, Hundegasse 112**
Filja: **GRUDZIĄDZ, ulica Groblowa 4**
Dostawca Państw. Konserwatorjum Muzycznego w Katowicach 28075

Jako fachowiec muzyki i znawca różnych fabrykatów stwierdzam z największem zadowoleniem, iż instrumenty fabrykatu firmy B. Sommerfeld pod względem dźwięku jak i mechaniki są pierwszorzędne i mogę takowe każdemu reflektantowi gorąco polecić.

(—) Emil Bergmann
Profesor Konserwatorjum Winterfelda.

Żelazo, blachę, gwoździe,

osie i buksy do wozów
odkładnie, lemiesze
podkowy
śruby i nity (23397
poleca po przystępnych cenach

Fa. JULJ. MUSOLFF
Tow. z ogr. poręką
ul. Gdańska 6 BYDGOSZCZ Tel. 26 i 1650

„PETOW“ Polskie Towarzystwo Węglowe z o. p. Bydgoszcz, ul. Krasińskiego 14 parter. — Tel. 321.

dostarcza wagonowo **Węgiel i Koks** górnośląski I-ej jakości

dla przemysłu, rolnictwa i opału domowego z reprezentowanych Polskich Kopalń Skarbowych

Król, Bielszowice i Knurów

Dostarczamy detalicznie: węgiel, koks i drzewo w każdej ilości z dostawą w dom (7658
ze składnicy: **Racławicka 14, tel. 378**

Skład (bławatów)

Konfekcji i krótkich towarów jest zaraz lub później do **wydzierżawienia.**
Interes istnieje przeszło 35 lat. (21783

Leon Neuman
Świecie n./W. (Pomorze).

Chcesz otrzymać posadę?

MUSISZ UKOŃCZYĆ

KURSY FACHOWE

KORESPONDENCYJNE
PROF. SEKUŁOWICZA
Warszawa, ulica Żurawia 42.

KURSY WYUCZAJĄ LISTOWNIE buchalterji, rachunkowości kupieckiej, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, kaligrafji, języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, pisania na maszynach, pisowni, gramatyki polskiej, oraz ekonomji. Po ukończeniu

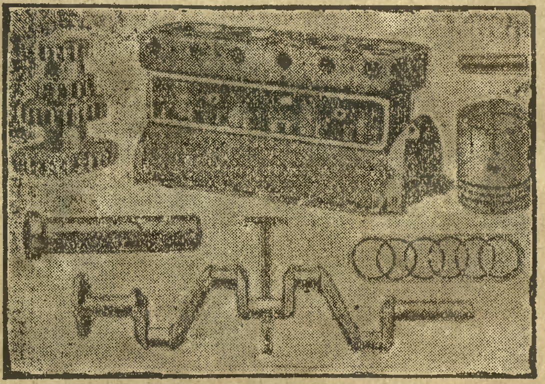
EGZAMIN i ŚWIADECTWO.

22987 Żądajcie prospektów.

Chcesz otrzymać posadę?

Warsztaty (14985

Kadry 8. Dywizjonu Samochodowego
Telefon nr. 20-14. Bydgoszcz ul. Artyleryjska 10

Szlifowanie

bloków cylindrowych i wałów,
— naprasowanie masywów —

Remont samochodów i motocykli

Bezpłatnie!

Redaktor Szyller-Szkolnik (autor prac naukowych), określa charakter zdolność i przeznaczenie bezinteresownie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę darmo. Poznasz kim jesteś, kim być możesz. **Warszawa, Psycho - Grafolog Szyller - Szkolnik, Nowowiejska nr. 32, m. 6.** Znaczkami pocztowemi 75 gr. na przesyłkę załączyć. **Przyjęcia osobiste płatne godz. 11—7 wieczór.**

21567

1 dolara za każdą żywą pluskwę

znalezioną po przeprowadzeniu dezynfekcji preparatem „FUMIGATORE CIMEX“, przy zastosowaniu się do sposobów użycia, wypłacimy natychmiast. — „FUMIGATORE CIMEX“ jest świecą dezynfekcyjną, tępiąca radykalnie **w ciągu 5 godzin** wszelkie insekty (pluskwy, wszy, mole, karaluchy) i mikroby chorobotwórcze. Posiadamy pochwalne orzeczenia rozliczn. instytucji rząd. i komun.

Zakłady Chemiczno-dezynfekcyjne „SALVATOR“, Katowice, Teatralna 10. Tel. 29-01. Do nabycia w aptek. i drog.

Podziękowanie.

Za tak liczny udział przy pogrzebie, za okazane współczucie i liczne wieńce złożone na grobie mojej ukochanej żony

ś. p. Walerji Gabrysiowej

jak i oddanie ostatniej przysługi składam wszystkim Krewnym i Znajomym moje najserdeczniejsze

Bóg zapłać.

Teofil Gabryś z rodziną.

Kotomierz, 12. 9. 1930. (23617

21 Państwowa Loterja Klasowa

ciągnienie V. klasy od 9. IX. do 14. X. 1930 roku.

Główna wygrana 750.000 zł.

Szczęśliwe losy do V. klasy jeszcze do nabycia za cenę 1/1 200 złotych, 1/2 100 złotych, 1/4 50 złotych.
Zamówienia zamiejscowe załatwia się odwrotnie pocztą po wpłaceniu należytości na konto P. K. O. 211.196.

Stanisław Jaros

Kolektura Loterji Państwowej 23691

Telefon nr. 1795 Bydgoszcz ul. Gdańska 38.

Przetarg przymusowy.

W dniu 15. 9. 30 sprzedam najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: (23753
o godz. 9-tej przy ul. Kordeckiego 15:
szafę do rzeczy.
O godz. 9,30 przy ul. Nakielskiej 21:
szafę do bielizny i leżankę.
O godz. 10,30 przy ul. Nakielskiej 64:
9000 drzew 5 cal.
Stężycki, kom. sąd. z pol. w Bydgoszczy

Przetargi przymusowe

W poniedziałek dnia 15 IX 1930 r. sprzedam w drodze publicznego przetargu najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą:
O godz. 10.30 przed południem przy ul. Hetmańskiej nr. 7 2 nocne stoliki, 2 pary firan, leżankę, stół, lustro, 5 krzeseł obitych skórą, rower męski „Brennabor", szafę z lustrem, zegar, stół, dywan
O godz. 11-ej przed południem przy ulicy Pomorskiej nr. 3, umywalkę z płytą marmurową, lustro.
23765) Klóskowski, w z. komornik sądowy z pol. w Bydgoszczy.

Licytacja.

przy ul. Śniadeckich 19 u spedytora Rawa.
W poniedziałek, dnia 15 września o godz. 10-tej przedpołudniem sprzedawać będę w ciągu dalszym:

trykotaże, bieliznę damską i dziecięcą oraz wiele innych tow. krótkich.

Michał Piechowiak

zaprzysiężony licytator i taksator
Długa 8 Magazyn mebli. Tel. 1651.

Licytacja środków lokomocji.

Komisarjat I. Policji Państwowej m. Bydgoszczy ogłasza niniejszem przetarg ustny (licytację) na sprzedaż najwięcej dającemu: (23761

2 powózek i podwozie woza taborowego.

Przetarg odbędzie się w dniu 20 września rb. o godz. 10,30 w Bydgoszczy przy ul. Jagiellońskiej 58, dawniej Oddział Konnej Policji Państwowej.

Samochód ciężarowy

odnajmuję 2 tonowy, kryty brezentem dla odwózek miejscowych i zamiejscowych. Warunki przystępne. Wiadomość telefon 609 lub 1219.
12533

Przetarg przymusowy.

Dnia 15 bm. o godz. 12-tej sprzedam przy ul. Staro-Szkolnej 1 za natychmiastową zapłatą:

dużą kanapę oraz lustro.

(23746) Kucharz, komornik sądowy.

Napisowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 cyfr = jedno słowo i, w, z, a = każde stanowi jedno słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 50 słów.

Drobne ogłoszenia

Większe ogłoszenia wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeń.

Dla poszukujących posady 20% zniżki

Drobne ogłoszenia przyjmuje się do godziny 9

POLECENIA

Pracownia
sukien i kapeluszy. Sienkiewicza 11a, II lewo. (13663

Abażury (13635
wykonuje tanio Kliszewska Marszałka Focha nr. 30.

Najtaniej
zakupisz wszelkie artykuły sportowe, rowery damskie, męskie, wózki dziecięce, przybory szkolne, Długa 50. (23713

Pracownia (13631
bielizny Sienkiewicza 16, przyjmuje do szycia bieliznę damską, męską, pościelową oraz okrętarką mereżki, dziurki, ceny niskie.

Fotografja (13691
legitymacyjna 1 zł. 6 pocztówek 3 zł poleca „Wiol", Marsz. Focha 40.

Warszawianka.
Pracownia sukien i okryć wykonuje roboty, solidnie po cenach przystępnych. Jezuicka 19, II p. (13639

Wykonuję (23750
wszelkie reperacje gorzelnicze i browarnicze. Kotły miedziane, mosiężne, żelazne rozm. syst. dla rzeźnictwa. Wodociągi, kanalizacje, reperacje oraz bielenie sprzętów. Samospawanie wszelkich metali i części maszynowych. M. Gorzaniak, ul. Hetmańska 7, Bydgoszcz, tel. 2269.

Kapelusze
damskie tanio poleca Słowik, Dworcowa 83. (13657

Na sezon
jesienno-zimowy, wykonujemy ubrania, płaszcze, kostjumy, futra męskie, damskie, wykonane pierwszorzędnie, podług najnowszych żurnali, ceny przystępne. Zakład krawiecki. Grabarski i Tomaszewski Toruń, plac św. Jana 6, II wejście Szeroka 37. (23740

SPRZEDAŻE

Z powodu
choroby sprzedam mój dobrze zaprowadzony w centrum miasta warsztat szewski. Of. pod „A. 13" do filji Dz. Bydg. (13678

Dom
z własnym ogrodem 6 obikacji wolnych, Orla 57, na sprzedaż. (23718

Zamienię
plac w Warszawie na wille lub dom w Bydgoszczy. Różnicę wypłacę gotówką. Wiadomość „Iro" Herm. Frankego 3. (23778

Kolonjalka
z towarem lub bez, mieszkanie tanio. Adres wskaże Dz. Bydg. (13639

Nieruchomość
sprzedam za 10,000, Wiad. w Dz. Bydg. (13685

Okazja.
Skład kolonjalny z towarem i urządzeniem 2 pokoje z kuchnią, dzienny obrót 160 zł na sprzedaż. Zgłosz. Kulczak, Brzozowa 3. (23782

Dom
2-piętrowy, 2 place budowlane z powodu wyjazdu korzystnie sprzedam. Ul. Orla 44. (23730

Sprzedam
mało używane maszyny do fabrykacji win owocowych jak 2 tłocznie, gniotownik, (walce kamienne), oprócz tego maszyna do palenia kawy na 50 kg, kuchnia westfalska większa mało używana, 2 wagi decymalne Młyn Wielki Komorsk, stacja Warlubie. 23702

Motor
½ konny i szlifiarka na sprzedaż cena 250 zł. Studański Toruń, Małe Garbary nr. 3. (23738

Dom
sprzedam tanio, mieszkanie wolne. Czarneckiego nr. 2. 23671

Siodło 13640
lekkie angielskie sprzeda Przybylski, Gdańska 137.

Powózki
wozy handlowe, wozy robocze oraz kloce rzeźnickie na sprzedaż. A. Ditschkowski, Zbożowy Rynek nr. 10. 23729

Meble.
Jadalkę, wielkie lustro, umywalkę, stoły rozciągane sprzeda tanio Czechowski, Nakielska 10a. (23762

Rower
męski jak nowy, 150 zł sprzedam. Bruszyński, Śniadeckich 21 w podwórzu. 13672

Motocykl
„New-Hudson-Sport" 500 cbm. nowoczesny zaraz tanio na sprzedaż. 3 Maja 19, parter prawo. (23714

Aparat
do spawania na sprzedaż (Schweissapparat). Matejki 4, warsztat. 13555

Radjo (13696
4 lampowe, akumulatory, głośnik Philipsa tanio sprzedam. Racławicka 8.

Sypialnia
nowa, koloru kości słoniowej sprzedam. Racławicka 8. 13697

Wygrane
na sprzedaż, Kujawska 103. (23756

Krowa
wysoko cielna dobra dójka na sprzedaż lub zamianę na tłustą. Korus Czyżkówko Koronowska 22. (23760

KUPNA

Kupię
dom w Bydgoszczy wpłacę 30—35 tys. Of. pod „G. W 35" do filji Dz. (13692

Amperomierz
kupi Kino Paw. (23745

Kupno.
Szukam wspólnika do kupna domu w okolicy wil. Zgł. do filji Dzien. Bydg. pod „Wspólnik". (13629

Kupię
natychmiast używane pasy do transmisji lecz w dobrym stanie i nie parciane 2.30 mtr. dług., 10 ctm. szerok. i 10.50 mtr. dł., 12 cm. szer. Zgł. Leon Tysler Bydgoszcz ul. Dr. Emila Warmińskiego 4/5. (13627

Atlas
geograficzny kupię. Pędracki, Śniadecki 21. (13687

Heblarnię
w dobrym stanie kupię. Zgł. pod „Stan" do Dz. Bydg. (23730

Osobiście 23699
reflektuję na kupno kamieniey w śródm. z ogródkiem i wolnym mieszkaniem w cenie do 80.000 zł. Spieszne of. z dokładnem opisem objektu proszę nadesłać do admin. Dzien. pod „50.000"

Poszukuję
do kupienia domu z interesami w większej wiosce kościelnej lub w mieście przy wpłacie 25000 do 30000 zł., albo większy interes kolonjalny do dzierżawienia. Oferty z dokładnem opisem i podaniem ceny proszę skierować pod „Kupiec" do Dzien. Bydg. 23701

Rower
3 kołowy do odwożenia towarów, używany w dobrym stanie kupię. M. Klamecki, Kantyna Cukrowni w Janikowie, pow. Inowrocław. 23755

Koła
transmisyjne różne żelazo użytkowe tanio sprzedaje Składnica Starego Żelaza Marsz. Focha 31, oraz zakupuje wszelkie stare żelazo. (23724

LEKCJE

Lekcji
gry na skrzypcach i fortepjanie po za domem udziela Kliszewska, Marszałka Focha 30. (13642

POSADY WOLNE

Kilku (23689
energicznych panów, nadających się na podróżujących przyjmie poważna firma. Zarobek według zdolności do 800 zł miesięcznie. Panowie, którzy już podróżowali, mają pierwszeństwo. Osobiste zgłoszenia panów nie niżej lat 25 przyjmuje kierownik okręgowy Kaszubski. Bydgoszcz, Dworcowa 59, parter od 10—12 i 4—5.

Poszukuję
nauczycielki. Plac Piastowski 2, II. (13651

Przedstawiciele
poszukiwani do sprzedaży nowego bezkonkurencyjnego artykułu. Dochód miesięczny do 3.000 zł. łatwo osiągalny. Spieszne oferty adresować: Łódź, B. Skrytka 501. (23749

1000—2000 zł
miesięcznie zarobią panowie i panie bez różnicy wieku zbieraniem zamówień na sprzedaż obligacyj państwowych. Fachowość zbyteczna. Zgłoszenia Cybulski, Bydgoszcz ul. Podgórna 21. 23705

Potrzebny
czeladnik szewski. Mazowiecka 3. (13645

5 czeladników
garncarskich potrzebnych zaraz. Zgł. do J. Ringel, mistrz zduński, Tczew, ul. Sambora 10. (23752

Furmani
do zwózki węgla mogą się zgłosić z własnemi końmi. Pożądane są furmanki po parze koni ewtl. z własnemi wozami kastowemi. Firma „Getewe", ul. Gdańska 162. (23742

Ekspedjent
do składu konfekcji i bławatów potrzebny zaraz. Oferty z odpisami świadectw wraz z podaniem warunków skierować wprost do f-my Buchman, Kościerzyna. 23700

Wyręczycielka
inteligentna panna z dobrem gotowaniem i do dozoru dwojga dzieci 9 i 6 lat poszukiwana. Zgłosz. z świadectwami pod „Inteligentna 2" do Dz. (23715

Potrzebny
podróżujący do fabryki nici i twystu. Promenada nr. 5. (23707

Służąca
uczciwa do wszystkiego z gotowaniem potrzebna zaraz. Gdańska 164, II p. prawo. 13636

2 uczennice
potrzebne do szycia i haftu. Zgłosz. Promenada 1. Skład. (13641

Uczeń
z uczciwej rodziny potrzebny. Wytwornia z miedzi i mosiądzu, ul. Hetmańska 7. (23751

Służąca
uczciwa, do wszystkiego potrzebna, ul. Łokietka 25, I p. wprost. 13688

Służąca
z dobrem gotowaniem. Jagiellońska 53 I l. (13686

Uczniowie
oraz dziewczyny do polerowania mebli przyjmuje G. Habermann, Unji Lubelskiej 9/11 (23732

Uczeń 23695
fryzjerski potrzebny. St. Hamulski, Gdańska 40.

Uczeń
fryzjerski, tylko z wioski potrzebny. Of. pod „Fryzjer 4" Dz. Bydg. (23725

POSADY POSZUKUJĄ

Bufetowa
inteligentna poszukuje posady. Of. do Dz. Bydg. pod „W. W." (23717

Poszukuję
bufetu na rachunek z kaucją do 1000 zł. Zgł. do Dz. Bydg. pod „Bufet". (23767

Młodzieniec
syn uczciwych rodziców skończywszy lat 17 ma chęć wyuczyć się w interesie delikatesów lub w większym składzie bławatów. Oferty do Dz. Bydg. pod „Z. B. uczeń". (23748

Początkująca
biurowa lub do kasy poszukuje posady. Oferty pod „M. J." do Dz. B. (23771

Karmelkarz
lat 23, poszukuje posady zaraz lub później, obeznany w roksach nadziewanych, drażetkach, konfektach, szumówkach i t. d. B. Słomski u p. Królewczyka, Toruń, Jakubskie Przedmieście, Studzienna nr. 19. (23739

Wezmę
bufet na rachunek za kaucją. Łaskawe zgłoszenia K. Dutkiewicz, Gdynia, Szosa Gdańska 71, Dom Sióstr. (23741

DZIERŻAWY

Mniejszy warsztat
parterowy z przewodami dla siły elektr. zaraz do wynajęcia. Zgł. Garbary 20 biuro. (23773

Wydzierżawię
3 pokoje z kuchnią w podwórzu, komorne 1.200 zł na rok zgóry. Zgłosz. gospodarz, Bydgoszcz, Fredry 1. (23734

MIESZKANIA

Mieszkanie
piękne, przy parku Kochanowskiego zaraz do wynajęcia. Zgłosz. do filji Dz. Bydg. pod „Park". (13628

Małe 23683
mieszkanie z meblami na sprzedaż. Lubelska 30.

Pokój (13689
z kuchnią w śródmieściu korzystnie wynajmę. Loska, Śniadeckich 22 I p.

Najstarsze
Biuro Mieszkaniowe „Norma", Śniadeckich 6. (13698

5 pokojowe
mieszkanie, łazienka, pokój dla służby zaraz do wynajęcia. Ul. Król. Jadwigi 5. Wiadomości udziela gospodarz. I piętro. 23727

Poznań-Bydgoszcz
3 pokojowe mieszkanie z wygodami w Poznaniu zamienię na 3—6 pokojowe w Bydgoszczy za zwrotem kosztów przeprowadzki. Zgłoszenia do filji Dzien. Bydg. „Poznań". (13638

POKOJE

Pokój (13620
dla pani. Pomorska 6, I.

Pokój
umebl. dla 2 panów do wynajęcia. Pohl, Lipowa nr. 5a. (13632

Pokój (13637
ładnie umebl. dla inteligentnego pana. 3 Maja 19, II.

Pokój (13618
z utrzymaniem dla 2 osób. Kordeckiego 3 II. lewo.

Pokój
Dworcowa 1a I p. 13693

Pokój
dla pana. Świętojańska 14, II piętro. 13643

Pokój (13695
dla 2 panów, 2 uczni. Dworcowa 49, II p. l.

Pokój
i pokój z kąpielką i używaniem kuchni. Wiadom. w filji Dz. Bydg. (13650

Umeblowany
pokój do wynajęcia z centralnem ogrzewaniem. Św. Jańska 11, III ptr. l., róg Gdańska 48. 23768

Ładny
umeblowany pokój do wynajęcia. Pomorska 31, I. p. wejście Mazowiecka. (23758

Pokój
wynajmę od 15. Śniadeckich 5a II pr. (13690

Pokój
z całem utrzymaniem do wynajęcia. Św. Trójcy 12f I p. lewo (naprzeciw Szkoły Przemysłowej). (23668

Pokój
od zaraz Nakielska nr. 8, III. ptr. lewo. (23697

Pokój 23696
dla 2 panów, blisko dworca. Łokietka 25, I. p. pr.

Pokój
umeblowany odstąpię Pomorska 43, I. p. p. (23728

Umeblowany (23716
pokój Przyrzecze 24, II. p

Pokój
do wynajęcia dla 2 panów. Tomczak, Jasna 22. (23726

Pokój dobrze
umebl. do wynajęcia. Nakielska 8, II pr. 23769

Pokój
umebl. Chwytowo 15 II. p. lewo. 23769

Pokój
elegancki. Pomorska 3, parter. (13459

Pokój
na biuro telefon. Pomorska 3 parter. 13459

Pokoje
na lokal klubowy poszukuje poważne towarzystwo Oferty do Dz. Bydg. pod „Lokal klubowy". (23680

Pokoik
umeblowany, osobne wejście, w tem kuchnia, może być małżeństwo. Ugory nr. 6, gospodarz. (23757

RÓŻNE

Wypożyczam
samochód ciężarowy. Kujawska 27, tel. 1864. (23772

Obiady
smaczne i zdrowe na maśle 1.50 gr. Reja 2. (13649

Bydgoszczanka
Herm. Frankego 3, poleca swe smaczne i obfite obiady po 1,40 zł. takie same kolacje. Dziennie flaki i nogi wieprzowe.
23776

20.000 zł (13634
pożyczki poszukuję na I hipotekę domu w wartości 150.000 zł w Bydgoszczy. Łaskawe zgł. do filji Dzien. Bydg. pod „Hipotaka".

Do
powiększenia mojej winiarni poszukuję wspólnika lub wspólniczkę, posiadającą 8000 zł. Oferty pod „Winiarnia" do Dz. Bydg. (23763

Szoferzy
taksówek. Zgubiono dnia 13. 9. o godzinie 1-szej w nocy paczkę z fotografjami. Do oddania proszę za wynagrodzeniem w drogerji W. Heydemann, Gdańska 20. (13673

Panie 13694
Ferber Tomaszewski Gdańska 38. Czy to prawda że zabrawszy potajemnie Planerowi piwnicę, wynajął biednemu szewcowi za 300 zł gotówką i kazał ją remontować, własnym kosztem wstawiać okno pobierając równocześnie od Planerów za nią komorne?

Solidna
prosi Qurensa dokąd pisać. 13619

Panią 23770
niezależną poznam. Zgł. do Dz. Bydg. pod „39".

MATRYMONJALNE

Dla
mojej siostry inteligentnej sympatycznej i przystojnej panny posiadającej kilkadziesiąt tysięcy zł i śliczną wyprawę, poszukuję odpowiedniej partji. Panowie urzędnicy na wyższych stanowiskach państw. w wieku od lat 38—42 ewtl. posiedz. ziemscy r:czą złożyć swe oferty mcżliwie z fotografją pod „S-atynka" Rzecz traktuje s:ę honorowo i dyskretnie. 23734

POLECENIA

Zestawiam
bilanse oraz załatwiam wszelkie sprawy buchalteryjne. Oferty do Dzien. Bydg. pod „Tel". (23655

Panowie
i panie mogą zarobić dziennie 20 do 30 zł. przy łatwej sprzedaży. Zgłosz. osobiste Hotel Wiktorja, pokój 22. (23667

MEBLE
Najtańsze źródło zakupu w wielkim wyborze kompletnych pod gwarancją dęb.: jadalni, sypialni pokoi męskich, kuchni oraz mebli pojedyńczych, także wyściełane solidnego wykonania **własnych warsztatów** na dogodnych warunkach tylko u **Ignacego Grajnerta, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 8, telefon 1921.**
9574

Zdrowie (23684
uzyskało miljony chorych pijąc zioła Dr. Wojnowskiego oraz ziołowy miód z kwiatów górskich. Do nabycia tylko w Drogerji Minerwa, Sniadeckich 42.

Najmodniejsze
wykonanie garderoby damskiej, ceny przystępne Czajkowska, Plac Wolności 2, I lewo. (13652

Meble
wszelkiego rodzaju w wielkim wyborze najtaniej i na dogodnych warunkach pod gwarancją poleca
Juljan Nowak,
Szpitalna 8, tel. 1223.
21697

Meble
wszekiego rodzaju po jak najtańszych cenach i na najkorzystniejszych warunkach poleca Jan Nowak, Jezuicka 7-8.(23622

Panowie!
Najbardziej zniszczoną garderobę czyści, reperuje starannie, najtaniej „Ekonomja", Dr. Emila Warmińskiego 15. (13596

W całej
Bydgoszczy i nawet w okolicy mówią, że obuwie u Smolarka najtaniej się kupuje. Smolarek przy Weinianym Rynku pod firmą „Postęp". (23680

Parkiet
dostarcza i wykonuje firma A. Mucha, Inowrocław, ul. Cmentarna 15. 23339

Ostrzy (23673
brzytwy, nożyczki, żeletki Switalski, Poznańska 6.

Kuśnierz
przyjmuje wszelkie reperacje kuśnierkie i także prace miarowe wykonuje szybko i tanio. Długa 18, I p. 13599

SPRZEDAŻE

Gospodarstwo
11 mórg pszenno-buraczanej ziemi, duży dom masywny, nadaje się na interes i rzemieślnika, koń, 2 krowy, 5 świń, na sprzedaż, stacja i kościół w miejscu, cena przystępna. Michon, Łowin, poczta Pruszcz, powiat Swiecie. (23672

Dom
z ogrodem, wolnem mieszkaniem i kilka placy budowlanych korzystnie na sprzedaż. Esmont, Szubińska 19. (23669

Skład
z urządzeniem bez towaru w Bydgoszczy przy ulicy Gdańskiej, 2 pokoje i kuchnia z meblami natychmiast na sprzedaż z powodu wyjazdu zagranicę. Cena okazyjna. Dzierżawa bardzo tania. Zgłoszenia Włodyka, Bydgoszcz, Gdańska 116.(13422

Skład
artyk. męsk. i kapeluszy damskich, egzyst. 50 lat, sprzedam zaraz okazyjnie. Skrytka pocztowa nr. 5. Swiecie n/W. (13602

600
objektów na sprzedaż. Jak majątki ziemskie, gospodarstwa, młyny, fabryki, cegielnie, domy dobrze się rentujące oraz wile poleca na bardzo korzystnych warunkach, najpoważniejsza Agentura Dóbr „Polonja" właśc. P. Westfalewski Bydgoszcz, Dworcowa 17, Tel. 698. (23692

Dom
2 morgi ziemi sprzedam. Konopna 8. (23679

Kamienicę
ogród, skład, mieszkanie wolne, sprzedam tanio lub wydzierżawię. Gdańska 101, gospodarz. (23663

Skład
kolonjalny i towarów krótkich do odstąpienia zaraz. Zgłosz. do agentury Dz. Byg. B. Wiśniewski, Chełmża. (23638

Plac
budowlany sprzedam, ul. Bełzka 94. 23612

Ogrodnictwo
dobrze zaprowadzone na sprzedaż. Bydgoszcz, Koronowska 16. 23666

Restauracja
w Bydgoszczy na sprzedaż. Wiadomość w Dzien. Bydg. (22948

Place
budowlane sprzedam tanio. Gdańska 41, Kołecki. 23661

Ford
gotowy do jazdy oddam tanio. Of. do Dzien. Bydg. pod „H. A." (23629

Gramofon
z 22 płytami jak nowy bardzo tanio na sprzedaż Jezuicka 17, Sport-Muzyka. 23619

Maszyna (23614
Singera do szycia za 65 zł. Pomorska 60, Szulc.

Motor
ropowy dobry sprzedam. Sienkiewicza 60. 13451

Używane
meble i maszynę do szycia do szycia, tanio na sprzedaż. Scieżka 2, piętro Okole. (13585

Męski
pokój nowy okazyjnie tanio sprzeda Silski, Cicha 8. 13601

Kuchenkę (13583
gazową, wylew i okno kuchenne sprzedam. Gdańska 117, II p. lewo.

Samochód (23477
sportowy 2 osobowy korzystnie sprzedam. Toruń skrzynka pocztowa 63.

Motocykl
z przyczepką w najlepszym stanie korzystnie na sprzedaż. Sommer Gdańska 27. (21250

Rower 195,—
opona 6,— dętka 3,— pedały 4,80, łańcuch 4,— rączki 1,— wszelkie inne części sprzedaje najtaniej. Reperacje wykonuje natychmiast „Rower" Gdańska 41. (23664

Motocykl
Harley Davidson sprzedam za 950 zł. Rupienica 9. 23659

Łóżka (23687
szafy, sprzeda tanio Grunwaldzka 142, II prawo.

Motocykl (13673
nowy, 500 cm^3, marki „Supreme", pierwszorzędnej jakości, model 1930 r. natychmiast do nabycia. Sniadeckich 49, I prawo.

Stół
używany sprzeda Dembus, Dworcowa 83. (13658

Z powodu
likwidacji interesu tanio na sprzedaż: kompl. urządzenie składowe (dąb), maszyny introligatorskie i artykuły, papier, ołówki, szafy do garderoby, biurka, umywalki z marmurem, urządzenie kuchenne, kanapa, obrazy i różne inne rzeczy. Zbożowy Rynek 3. 23754

2 kasy
rejestracyjne „National" (restauracyjna i sklepowa) likwidując sprzedam. Zgł. pod „Kasy" do filji Dzien. Bydg. 13680

Sypialnie
komplet sprzedam. Olszewski, Frankego 8.(13647

Radjo
kompl. 3 lampk. 180 zł. Grunwaldzka 146. (23722

Motocykle
mało używane w dobrym stanie korzystnie na sprzedaż. Sellnau, Grunwaldzka 126. (23720

Bufet
kredens wspaniały nowy, 550 zł. Zduny 16, parter lewo. 13668

Skrzydło (13664
z pow. braku miejsca na sprzedaż, 450 zł. Dworcowa 95 1d, ogród, I lewo.

Rower
na sprzedaż. Sniadeckich nr. 45, skład robót ręcznych. 13622

KUPNA

Taśmówkę
i wyrówniarkę 40 cm szeroką kupię. Zgłoszenia pod „Taśmówka" do filji Dzien. Bydg. (13586

Tragaży (23662
drutu 10—15 mm., szyn kolejowych kupię gotówką każdą ilość. Telefon 728.

LEKCJE

Udzielam
lekcji muzyki, polskiego, francuskiego, konwersacji przedmiotów gimnazjalnych. Garbary 11. II ptr. prawo. 13427

Korepetycji(13578
udzielam uczniom i eksternistom w zakresie całego gimnazjum. Włostowski, Swiętojańska 20.

Pianino
do wynajęcia. Kościuszki nr. 31. 13604

Kurs
kroju dla pań, które dążą do złożenia egzaminów czeladniczych i mistrzowskich. Po ukończeniu, świadectwa przez Ministerstwo zatwierdzone. Misiewiczówna, mistrzyni, Sienkiewicza 8. (23656

Udzielam
lekcyj niemieckiego tanio. Cieszkowskiego 12/13, II prawo. (13660

Lekcje
robót ręcznych udziela M. Ligarzewska, ul. Sniadeckich 45. (13621

POSADY WOLNE

Poważny
bank poszukuje zdolnych agentów-agentek do lekkiej akwizycji. Wysoka prowizja oraz stała pensja. Udzielamy zastępcom długoterminowej pożyczki. Zgłoszenia osobiście wtorek 16, od godz. 9—13 i 15—19. Hotel Gastronomia. (13591

Agenta
przedstawiciela dobrze ustosunkowanego w sferach handlowych na artykuły reklamowe bezkonkurencyjne za wysoką prowizję zaraz poszukujemy. Oferty pod „Nowesta" do Dz. Bydg. (23685

Czeladnik
do płaszczów damskich potrzebny zaraz Łokietka 29, parter prawo. 13675

Za
pożyczkę 400 zł dam posadę w kiosku gazet. Of. do filji Dzien. Bydg. pod „Stałą pensję". 13674

Pewny
zarobek. Poszukuje się kobiet i mężczyzn do rozpowszechnienia niezawodnego artykułu. Informacyj zasięgać od 16 września, godz. 4—7. Hetmańska 15, I piętro. Trembski. (13665

Nauczycielka
potrzebna do przygotowania dzieci od I do IV klasy gimnazjum zaraz. Zgłoszenia listownie. Goldyszewicz, Bagienica poczta Pruszcz-Bagienica pow. Tuchola. 23621

Poszukuję
pantoflarzy. Zgłoszenia Nakielska 21, Waszak. 23707

Potrzebna
zaraz dziewczyna uczciwa do dziecka młodsza 14—16 lat. Unji Lubelskiej 11. 13574

Ucznia
przyjmuje od 1. paźdz. r. b. Franciszek Zieliński mistrz szewski Bydgoszcz, Plac Poznański 11. (23649

Uczenice
do szycia i krojn tylko z dobrych rodzin przyjmie Misiewiczówna, Sienkiewicza 8. (23657

Uczennice
do prasowania i prania przyjmie Prasowalnia Blask, Bydgoszcz, Mazowiecka 41-42. 13597

Dziewczyna (23686
do dzieci i prac domowych. Zgłoszenia: Wiatrakowa 9, skład kolonjalny.

Poszukuję
zaraz służącej kobiety starszej ze świadectwami do trzech osób z dzieckiem do Warszawy. Zgłoszenia Jaszczuk Śniadeckich 43 a, I piętro. 13682

Potrzebne
uczennice do szycia Poznańska 18, sklep. 23706

POSADY POSZUKUJĄ

Elew
gospodarczy, dobrze obeznany w gospodarstwie, trzeźwy, punktualny, z 7 miesięczną praktyką w majątku poszukuje posady w średnim majątku od 1. X. 30. Łaskawe zgłosz. uprasza się do Dzien. Bydg. pod „Elew". (23618

Młody
inteligent, znający język polski i niemiecki, z dobremi poleceniami, szuka posady w solidnej firmie. Łaskawe zgłoszenia uprasza do Dzien. Bydg. pod „Młody". 23616

Książkowa
z praktyką, biegła w polskiej i niemieckiej stenografji oraz pisaniu na maszynie poszukuje posady. Łask. zgłosz. do filji Dz. Bydg. pod „N. N." (13616

Dziewczyna
18 lat z dobrej rodziny, pragnie objąć posadę u lepszego państwa celem wydoskonalenia się gospodarstwie domowem za małem wynagrodzeniem. Swietlik, Gruczno, p. Swiecie. (13600

Służący
starszy poszukuje posady. Oferty „Kamerdyner" do filji Dz. Bydg. (13626

Gospodyni
inteligentna poszukuje posady. Oferty „Florentyna" do filji Dz. Bydg. (13625

DZIERŻAWY

Skład
fryzjerski z urządzeniem w dobrem położeniu zaraz do wynajęcia. Zgłoszenia do Dz. Bydg. pod „Skład". (23650

Ogrodnictwo
do wydzierżawienia. Jekel, Nakło. (13613

Do
wynajęcia duży warsztat z przyległym pokojem. Bocianowo 6. (13589

Skład 23660
mieszkanie wydzierżawię. Gdańska 41, Kołecki.

Z powodu
śmierci właściciela skład z mieszkaniem do wynajęcia, lub bez, także małe biuro parter osobne wejście. Zbożowy Rynek 3. Gospodarz. (23708

MIESZKANIA

Mieszkanie (23651
1 lub 2 pokojowe kuchnia od gospodarza do oddania. Czynsz roczny z góry. Zgł. ul. Ks. Skorupki 107.

4 pokoje
II ptr. wydzierżawię cichemu, czystemu lokatorowi. Gospodarz. Pomorska 43. 23520

Amatorom (13612
do wynajęcia mieszkanie 3 pokojowe z 3 morg. ogrodem, sadem, w wili, blisko rzeźni miejskiej Czynsz roczny zgóry 3000 zł. Filja Dzien. pod „G. S."

Mieszkań (13593
duży wybór tanio. „Przyszłość", Sniadeckich 40.

Zamienię (13608
4 pokoje, Promenada 13, II p., na 4—5 centrum.

7 pokojową(13344
wilę, wszelkie wygody, ogród owocowy, zaraz sprzedam lub wydzierżawię. Bydgoszcz, Płocka 20.

Portjerstwo
zamienię na mieszkanie. Nakielska 67. 23682

2 pokoje
i kuchnia w lepszym domu wprost od gospodarza na dogodnych warunkach zaraz do wynajęcia. Oferty pod „Lepsze mieszkanie" do Dzien. Bydg. (13654

Mieszkania
od 1—2 pokoi, dzierżawa za rok zgóry. Okna żelazne 170 wysokie, 1 mtr. szerokie sprzedam za połowę ceny. Grunwaldzka nr. 22. (23723

Mieszkanie
umebl. 2 pokoje z kuchnią do wynajęcia. Chełmińska nr. 16. 23711

POKOJE

Pokoju
umebl. słonecznego, ogrzewanego z częściowem utrzymaniem poszukuję. Of. pod „Cena" do filji Dz. Bydg.

Pokój (13611
umebl. do wynajęcia. Paderewskiego 7, p. lewo.

Pokój
Plac Piastowski 4, III prawo. (13615

Pokój
do wynajęcia. Swiętojańska 21, parter lewo.(13661

2 pokoje (13623
elegancko umeblowane zaraz do wynajęcia. Paderewskiego 7, I prawo.

Duży
umeblowany pokój dla lepszego państwa. Sw. Trójcy 22 a, I pr. (13670

Pokój
do wynajęcia. Gdańska 51, II lewo. 13667

Pokój (13684
umebl. dla pań lub panów Sowińskiego 3, kolonjalka.

Pokój (13656
Mazowiecka 41-42, I pr.

Pokój
wspólny umeblowany wynajmę. Pomorska 22-23 II prawo. 13681

Pokój
z używaniem kuchni. Szczecińska 5. (13648

Pokój (23719
do wynajęcia. Garbary 24.

Pokój
niekrępujący do wynajęcia Toruńska 22 b m. 7. 23712

Al. Mickiewicza
2 pokoje wysokie, duże słoneczne centralne ogrzewanie, komfortowo umeblowane, pianino, ewentualnie stołowanie staropolskie. Adres w filji Dzien. Bydg. 13683

Pokój
dla 1 lub 2 osób z używaniem kuchni do wynajęcia. Śniadeckich nr. 48, podwórze part. lewo (13633

Pokój
umeblowany do wynajęcia. Chocimska 3, Remus.(13564

Pokój
nadający się na biuro wprost od gospodarza do wynajęcia. Zgłoszenia: Wieczorkowa, Chrobrego 2. 13416

Pokój
umeblowany wynajmę. Scieżka 4. (23644

Pokój
umebl. Gdańska 75 d, II piętro lewo. (23648

Pokój
umebl. z kuchnią, wynajmę. Karpacka 10. (23626

Pokój (23637
umeblowany do wynajęcia bez pościeli, osobne wejście. Właściciel Wzgórze-Dąbrowskiego 5 a.

Pokój (23647
tanio. Grunwaldzka 23, w podwórzu, lewo schody.

Pokój
do wynajęcia. Sommer, 3 Maja 16. (28643

Inteligentny (13594
przystojny, dobrze sytuowany mężczyzna znajdzie eleg. umebl. pokój u młodej symp. pani zaraz. Oferty proszę do filji Dz. Bydg. pod „Dyskretny".

Pokój
umebl. tanio do wynajęcia. Ul. Scieżka 2, parter Okole. (13584

Pokój (13588
umebl. wynajmę. Jackowskiego 21, parter lewo.

Pokój
umebl. do wynajęcia z osobnem wejściem dla solidnego pana. Chrobrego 22 II ptr. prawo. 13610

Pokój
do wynajęcia. Mazowiecka 10, parter lewo. (13606

Obszerny
pokój dla 2, można z obiadami. Plac Piastowski nr. 4, parter. 13598

Pokój
umebl. osobne wejście 1-2 panom wynajmę. Kościuszki 41, II prawo. (13603

Pokój
umeblowany. Szczecińska 16, I pietro, wila w ogrodzie. (23665

Pokój
dla 2 panów wynajmę. Chełmińska 3. 23658

Poszukuję (13587
elegancko umeblowanego pokoju z wszelkiemi wygodami. Zgł. do filji Dz. Bydg. pod „Inżynier".

Pokój
umeblowany z osobnem wejściem. Adres w Dzien. Bydg. (23688

Stancja
dla dwóch panów lub młodzieży szkolnej. Plac Piastowski 10, parter prawo. 13669

Pokój (13666
umeblowany do wynajęcia uczniom lub inteligentym panom. Chrobrego 15, parter lewo.

Pokój
z osobnem wejściem z utrzymaniem lub bez. Adres wskaże filja Dzien. (13595

Pokoik
mały, osobne wejście, bez pościeli wynajmę. Niedźwiedzia 7, III. 23681

Pokój (23676
umeblowany do wynajęcia. Garbary 6, II ptr. lewo.

Pokój
duży ładnie umeblowany na parterze z osobnem niekrępującem wejściem zaraz lub od 1 październik a do wynajęcia dla jednego lub dwóch panów przy ul. Ustronie 11.(23678

Pokój
umebl. do wynajęcia. Cieszkowskiego 12/13, II pr.(13662

Pokój
umeblowany. Chrobrego 7, part. pr. (23709

Pokój (23674
wynajmę. Jezuicka 2, II.

Pokój
dla panów wynajmę, ul. Kujawska 26. 23670

Pokój (13644
umeblowany. Paderewskiego 33, wysoki parter.

Pokój
mebl. 25 zł. mies. Toruńska 136. (13646

Pokój
Warszawska 14, piętro prawo. 13677

RÓŻNE

Obiady
smaczne i tanie 1.10 zł, abonament taniej, śniadania, kolacje poleca Pomorzanka, Pomorska 47. 13679

Poszukuję
wspólnika z 3—5000 zł. Skład, mieszkanie, urządzenie na miejscu. Późniejszy ożenek niewykluczony. Of. pod „23 K." do filji Dz. Bydg. 23677

Starszy
pan ulokuje 10 tys. zł. jako dożywocie. Kapitał ten upada z chwilą śmierci. Zgłoszenia z podaniem wysokości odsetek, prosi się tylko od pewnych reflektantów, którzy mogą dać gwarancję. Zgłosz. „Par" Poznań, Aleje Marcinkowskiego 11, pod „56,459". (23640

Wypożyczam
samochód ciężarowy, ul. 3 Maja 15, tel. 1185. (13607

500 zł
pożyczki pod zastaw poszukuję. Oferty pod „Wysoki procent" do filji Dzien. 13583

„Władzio"
Zgoda! 13605

Inteligentnej
elegan. skrajnie despotycznej niezależnej pani zostanę niewolnikiem. Ścisła dyskrecja. Łask. zgł. do filji Dzien. Bydg. pod „Zaspokojenie". (13614

Solidna
35 letnia, ładna, idealna, muzykalna, przyjaciółka natury, dobrze sytuowana, zupełnie osamotniona, znużona samotnością, życzy znajomości panów w celu towarzyskim. Odpowiedź w niemieckiem piśmie filja Dzien. pod „Solidna". 13677

Dwie
młode pełne radości życia rozwódki, rosjanki, poznają panów ze sfer obywatelskich. „Konwersacja", Dz. Bydg. (23710

Nienawiść.
Spotkanie poniedziałek 6—7, ul. Płocka. (13624

Zgubiłem (23631
mój wykaz osobisty wystawiony przez wójtostwo II Bydgoszcz. Znaleziony wykaz proszę zwrócić pod adres Tomasz Bagniewski Osielsko pow. Bydgoszcz. W razie nieodnalezienia tegoż unieważnia się.

MATRYMONJALNE

Towarzysza
życia poszukuje inteligentna, niezależna pani. Oferty pod „Pięćdziesięcioletnia" filja Dz. (13590

Kto
chce bogato się ożenić lub wyjść zamąż? Informacje „Przyszłość", Sniadeckich 40. (13592

Panna
przystojna, inteligentna, lat 28, posiadająca kilka tysięcy z braku znajomości wyjdzie zamąż z kawalera, urzędnika. Zgłoszenia do filji Dzien. Bydg. pod „Skromna". 13609

Zapoznam
starszego, samotnego, inteligentnego i dobrze sytuowanegd pana mam 5 pokojowe mieszkanie cel matrymonjalny pod „Wdowa 47", do filji Dzien. Bydg. (13653

Znawcy kupują

Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami **masowemi.** Nagrodzone **złotemi medalami** na każdej wystawie.

Salon wystawowy
Bydgoszcz
ul. Gdańska 149. Tel. 2225
Spłaty ratami do 18 miesięcy.
Filja: Poznań, Św. Marcin 43.

Obrońca prywatny

załatwia wszelkie, choćby najtrudniejsze sprawy sądowe, karne, procesowe, spadkowe, hipoteczne, waloryzacyjne, kontraktowe, spółkowe, najmu, podatkowe itd., ściąganie należności i udziela porady prawnej.

St. Banaszak,
Bydgoszcz,
Cieszkowskiego 2. Tel. 1304.
Długoletnia praktyka.

POLECENIA

Detektywno (13576
wywiadowcze biuro „Argus“ Bydgoszcz, Pomorska 67. Wywiady, informacje, obserwacje, materjał procesowy, rozwodowy i alimentowy. Dyskrecja zapewniona. Podziękowania pisemne.

Meble
w każdej cenie, pokoje męskie, sypialnie, kuchnie, krzesełka wiedeńskie. **H. Schmidtke,** Szpitalna 6. — Czysta praca, akuratna dostawa, dogodne warunki spłaty. (21394

Obuwie
kupuje się najkorzystniej u Gabrielewicza, Plac Piastowski 3. 23292

Meble

Jadalnie, sypialnie, kuchnie i różne meble w wielkim wyborze solidnej roboty od najwykwintniejszych do pojedyńczych. Ceny najniższe, warunki najdogodniejsze. Dobrzyński, Długa 4. (23783

Parowa
garbarnia poleca skóry blankowe, faledrowe, skóry owcze na futerka i chodniki. W. Sikorzyński Pakość. (13290

Parkiet
układam nowy, czyszczę brudny. Klomfas, parkieciarz, Bielawki, Stepowa 4. 13569

Nadrabiam
tanio oczka. Sowińskiego 11. 13337

Pracownia
bielizny i haftów „Alicja“ w Bydgoszczy, Jagiellońska 4, tel. 1179. Bielizna damska, męska, pościelowa z własnych i powierzonych materjałów, hafty, mereżki, monogramy, kołdry watowe i puchowe. Rysuje wszelkie wzory i monogramy do haftu Komplety wypraw ślubnych. (23159

„Juwel“. (17450
Najlepsze i najsolidniejsze rowery, 2-letnia gwarancja, nośność do 10 ctr. Na prywatną odpowiedź znaczek dołączyć. Wytwórnia rowerów, Bydgoszcz, Grunwaldzka 144.

Meble
sypialnie, jadalnie, pokoje męskie, kuchnie. Meble pojedyńcze: szafy, lustra, krzesła, łóżka, leżanki, kanapy, garnitury klubowe najtaniej i na raty kupisz tylko u **Andrzeja Nowaka,** Bydgoszcz, Wełniany Rynek 5/6, tel. 2143. Specjalność: kompletne urządzenia dla nowożeńców. 19798

Futra
wszelkie przerabiam, reperuję solidnie, modnie tanio. Kuśnierz, Pomorska nr. 32a. (22230

Meble
wszelkiego rodzaju, kompletne urządzenia, specjalność materace, kanapy i leżanki za gotówkę i na raty po niskich cenach poleca T. Sajkowski, Jezuicka 18. 20571

Meble!

Przy dogodnych warunkach polecam: kompl. pokoje męskie, kluby, jadalnie, sypialnie, kuchnie jako też pojedyncze meble, szafy, stoły, łóżka, krzesła, kanapy fotele, biurka, lustra i inne przedmioty. Piechowiak, ul. Długa 8. Tel. 1651.

SPRZEDAŻE

Kamienica
4 ptr. komfortowa, centrum miasta, dochód 24.000 rocznie, cena 200.000. Kamienica z interesami, centrum miasta, dochód roczny 14.000, cena 120.000 poleca biuro Pogoń, Dworcowa 80, tel. 18-15.

Gospodarstwo
na Pomorzu, 78 mórg, żywy i martwy inwentarz w komplecie, budynki masywne sprzedam lub zamienię na dom w Bydgoszczy, Grudziądzu lub Toruniu. Oferty filja Dzien. pod „M. K.“ (13521

Mała 23603
posiadłość około 15 mórg, 7—8 mórg łąki torfistej i 6—7 mórg roli ornej, budynek nowy oraz stodółka z chlewem, bez hipoteki za częściową wpłatą zaraz na sprzedaż. Oferty pod „Wpłata“ do Dz. Bydg.

Dom
piętrowy przy Grunwaldzkiej, dochód 1800 rocznie za 13 tys. oraz sklep tytoniowy z powodu wyjazdu sprzedam zaraz. Koronowska 66, Klaja. (23526

Dom
w rynku sprzedam, cena 14 tys., skład, mieszkanie wolne. Oferty do Dz. Bydg. pod „Rynek“. (23373

Dom
piętrowy sprzedam okazyjnie, wyjazd zagranicę, próżne 3 pokoje. Chołoniewskiego 9, blisko Kujawskiej. (23295

Baczność!
Zamienię kamienicę w Gnieźnie, w cenie 160.000, dochód roczny 15.000, na majątek ziemski, dopłacę 50.000 gotówką Zgłoszenia proszę do biura Pogoń, Dworcowa 80, tel. 18-15.

8 pokojowa (13331
wila na Sielance na sprzedaż. Zgłoszenia do filji Dzien. pod „Sielanka“.

Egzystencja. (13358
W powiecie bydgoskim położoną nieruchomość fabryczną sprzedam niezwłocznie za 25.000 zł gotówki. Zgłoszenia przyjmuje Astra, Gdańska 162.

Kolonje
z parcelacji majątku Wiąg pod Swieciem p. Böhmfeldta. Ziemia wyborowa, żniwo, dogodne warunki, tanio sprzedaje: Pawelec, generalny plenipotent właściciela. Grudziądz, Groblowa 11. (19133

Skład
z urządzeniem i mieszkaniem, do objęcia 1500 zł. Zgł. J. Wylegała, Nakło, Dąbrowskiego 288. (23272

Zakład
fryzjerski damsko męski, z urządzeniem i mieszkaniem wprost od gospodarza na sprzedaż. Wiad. w Dzien. Bydg. (23652

Dobrze
zaprowadzona piekarnia za 3500 zł natychmiast do oddania. Grundtke, Bydgoszcz, ul. Sniadeckich 33, róg Dworcowej. (13567

Sprzedam
korzystnie skład kolonjalny z towarem i mieszkaniem. Wiadom. w Dz. Bydgoskim. 23047

Kamienicę
sprzedam tanio. Chołoniewskiego 14. (23450

Z powodu
stosunków familijnych jest na sprzedaż zaraz w centrum miasta, dobrze zaprowadzony skład kolonjalny i żelaza, z mieszkaniem, składnicami i zajazdem. Do objęcia potrzeba ca. 12—15 tys. zł. Zgłosz. do Dzien. Bydg. pod „Centrum“. (23514

Palmy
sprzedam okazyjnie. Zgł. do administracji Dzien. pod „S. W. S.“ (23293

Sprzedam
nowe urządzenie kawiarniane bardzo korzystnie. Wiadom. Chełmża, ulica Chełmińska 11. (23327

Rolwóz
do owocu, wózek stolarski do mebli, wózek ręczny tanio na sprzedaż. Kościuski 59. 13570

10,000 (23542
dachówek, karpiówki cementowej okazyjnie oddam. Fabryka wyrobów cementowych J. Grabski, Osie, powiat Świecie, telefon 26, filja Grudziądz.

Piec
kaflowy biały sprzedam. Bielicka 39. 23613

Dwie
lekarskie książki na sprzedaż tanio. Adres Nowodworska 30, I piętro lewo. 23611

Szyny
kolejowe nadające się do budowli jak również blache od 2 do 5 mm. grub. w większej ilości mam do oddania. T. Przybylski, Hurtownia Surowców, ul. Artyleryjska 10 a. (13289

Rower
sprzedam tanio. Starzyński, Gdańska 139. (23610

Kredens
do jadalni nowy dębowy okazyjnie sprzedam. Malborska 15. 23578

Pianina
najtaniej na dogodnych warunkach. Majewski. fabryka pianin Bydgoszcz Pomorska 65. 24151

Większą
ilość wełny i towarów krótkich odstąpię. Oferty Dz. Bydg. „H. A.“ (23630

Radjoaparaty
nowe luksusowe wykonanie, najnowszej konstrukcji 3 i 4 lamp. dobry odbiór wszystkich stacji tanio sprzedam, także na raty po 50 zł miesięcznie. Gwarancja 2 letnia. Demonstracja każdego czasu bez przymusu kupna. Alfons Kilian, Marcinkowskiego 11. (22651

Prosięta
8 tygodniowe na sprzedaż. Rupienica 16. 23564

KUPNA

Kupię (23581
zaraz 3—5 mórg gospodarstwo w Bydgoszczy lub okolicy. Zgłoszenia do Dz. Bydg. pod „Morgi“.

Fortepiany
pianina kupuję, płacę najwyższe ceny. Toruń, Turostowski, Stary Rynek 14. 23420

Poszukuję
kupna domu w większem mieście na Pomorzu, z interesem, podwórzem wolnem mieszkaniem, cena do 25.000 zł. Oferty z dokładnem podaniem warunków sprzedaży do Dz. Bydg. pod „25.000“. (23515

Kupię
plac budowlany za gotówkę. Oferty Pomorska 47 Bobrowicz. (23633

Jabłka
w każdej ilości kupuje bieżąco i odbiera własnym samochodem Kama, fabryka marmolady, Zduny 13. Tel. 1410. (20663

Stolarską
strugnicę (ławkę) z narzędziami lub bez, kupię. Oferty pod „Masywna“ do Dzien. Bydg. (23634

KURSY

Buchalteryjne
współczesne wykłady Palliera gwarantują wielodziedzinną samodzielność. Warszawa, Nowogrodzka 48. Zamiejscowi listownie. 22990

Kurs (23390
handlowy na Praktycznych Kursach Handlowych Prof. Jana Hennesa w miejscu, ul. Chrobrego 7 rozpoczął się 7. bm. Zapisy przyjmuje się nadal.

Lekcyj
matematyki, francuskiego korepetycji udziela młoda osoba. Łaskawe oferty pod „Wyższe wykształcenie“ do Dzien. Bydg. (23521

POSADY WOLNE

20 zł dziennie
2—3 godziny przyjemnej i nieuciążliwej pracy domowej zapewniają WP. pod gwarancją powyższy zarobek. Stanowczo uczciwa propozycja. Wystarczy pocztówką z adresem. Firma „Carbon“ Gdynia. 23224

2000—4000 złotych
miesięcznie zarobią solidni dobrze ustosunkowani panowie, przyjmując zastępstwo poważnego Banku. Prowadzimy dział pożyczkowy, inkasowy oraz ratalną sprzedaż obligacyj premjowych na raty. Poważne oferty składać: Lwów, skrytka pocztowa 271. (20643

Wychowawczyni
do trojga dzieci potrzebna zaraz. Wymagany wzorowy porządek, francuskie lub niemiecki, muzyka. Zgł. Sielanka 7. (23571

Pomocnik
cukierniczy, młodsza siła, samodzielny, potrzebny zaraz. Kawiarnia „Łobzowianka“, Grudziądz, Lipowa 7. (23546

Panią
z kapitałem 3—5000 do samodzielnego prowadzenia interesu poszukuję. Toruń, Mickiewicza 64 a. Minklej. (23592

Technik (23486
asystent, młodszy, biegły w op. i technice złota, potrzebny zaraz lub od 1. 10. Referencje i żądania nagr. Zgłosz. pod „Asystent“ do Dzien. Bydg.

Gospodarza
samotnego lub z małą rodziną posiadającego około 12.000 zł. poszukuje folwark na samodz. stanowisko. Pełna gwarancja, pensja, udział w zyskach. Może być starsza osoba, gdyż lekkie gospodarowanie. Łask. zgłoszenia pod „Samodzielny“ do Dzien. Bydg. (23588

Poszukuję 23519
fryzjerki z długoletnią praktyką. Zgł. do Dzien. Bydg. pod „Fryzjerka“.

Poszukuję
zaraz 5 czeladników zduńskich. Jan Ringel, mistrz garncarski, Tczew, ulica Sambora 19. (23470

Dziewczę
do wszystkich robót przyjmie Heise, Kruszyniec poczta Strzelewo. (23522

Służąca
potrzebna. Gdańska 54, III piętro prawo. (23645

Służąca (13473
w starszym wieku, uczciwa i dobra, umiejąca sama gotować i zna wszelką pracę domową, od 1 października potrzebna. Swiadectwa pożądane. B. Bartkowska, Solec Kujawski, ul. Kościuszki 24.

Uczeń
szewski z lepszej rodziny może się zgłosić. Zgłosz. skład kolonjalny, Warszawska 4. 13458

Chłopiec
ze wsi potrzebny. Kawiarnia Zacisze, Sniadeckich 2. 13581

Dziewczyna
do prania potrzebna. Kawiarnia Zacisze, Sniadeckich 2. 13580

Uczeń
piekarski może się zgłosić zaraz lub później. A. Rydzkowski, mistrz piekarski, Fordon. (23468

POSADY POSZUKUJĄ

Młody
pomocnik kupiecki z 3 letnią praktyką w składzie kolonjalnym, żelaza i restauracji oraz półtora letnią praktyką biurową, obeznany księgowością, z dobremi świadectwami poszukuje posady. Zgłosz. do Dziennika Bydg. pod „S. L.“ 23462

Pomocnik
żelaźniak z $3^1/_2$ letnią praktyką posiadający również prawo jazdy samochodu, poszukuje posady, miejscowość obojętna. Oferty proszę do Dzien. Bydg. pod „Żelaźniak“. (23463

Sportowiec (22656
młody, inteligentny, bokser i zapaśnik lekkiej wagi, który święcił wielokrotnie triumfy na międzymiastowych meczach atletycznych, zawodu kupiec branży sanitarno-gumowej, trudniący się także korespondowaniem do większych czasopism, poszukuje jakiejkolwiekbądź posady. Oferty do Dzien Bydg. pod „Sportowiec“.

Duet
skrzypaczka i fortepianista poszukują posady zaraz. Toruń, Franciszkańska 14, parter. (23568

Szofer-kowal
kawaler, poszukuje posady, z dobremi świadectwami, zaraz. Oferty do Dzien. Bydg. Grudziądz pod „Kowal“. 23548

Szofer
mechanik, trzeźwy i sumienny z długoletnią praktyką władający językiem polskim, niemieckim, obeznany z pracą biurową poszukuje stałej ewentl. zamieni posadę z nieżonatym. Oferty pod „Mechanik“, Dz. Bydg. Grudziądz. (23547

Dziewczyna
z dobremi świadectwami do wszelkich prac domowych poszukuje posady. Of. pod „Czysta“ do filji Dz. Bydg. 23524

Poszukuję
dla mej ekspedjentki posady. Branża i miejscowość obojętna. Zgłosz.: Skład męski, Warszawska nr. 4. (23635

Monter (23625
mechanik poszukuje pracy, obeznany wszelkiemi typami maszyn, 24 letnia praktyka. Ludwik Rzenicki, ulica Swiętojańska 4.

DZIERŻAWY

Stary
interes zbożowy bez konkurencji natychmiast do wydzierżawienia. Zgł. pod „Zbożowy“ do Dzien. Bydg. 22976

Skład
z urządzeniem, nadający się na każdą branżę wraz z mieszkaniem do wynajęcia. Adres wskaże Dz. Bydg. 23325

Dzierżawa.
Hotel Rio ul. Długa 53, oddaje czysto utrzymane pokoje od 3 zł. za dobę Tamże restauracja do odstąpienia za rocznym czynszem. (23627

Wydzierżawię
domek 3 morgi roli na dłuższy okres w Grzybnie, pow. Chełmno, dzierżawa zgóry. Zgł. Złotowska, Bydgoszcz, Dworcowa 58. (23623

MIESZKANIA

Celem (23324
ułatwienia wyszukania mieszkań przez oficerów kursu, zainteresowani ze Stawek Rudaku oraz Torunia (okolice dworca miejskiego) podadzą adresy, ilość pokoi i cenę podnajmu do dnia 18 b. m. Centralnej Szkole Strzelniczej Toruń—Rudak.

Pokój (23555
z kuchnią lub dwa, poszukuję zaraz. Długa 12, I.

Mieszkanie
6—5 lub 4 pokojowe zaraz do wydzierżawienia. Franciszek Standare, Solec Kujawski, Kościuszki 23. (13442

Mieszkanie 13579
9 pokojowe z wszelkiemi wygodami zaraz do oddania. Affelski, Gdańska 38.

Koronowo (13413
Nakielska 8, 2 pokoje, czyste, słoneczne, częściowo umeblowane tanio do odstąpienia. Gospodarz.

Pokój
duży z kuchnią do wynajęcia. Osada 18. (13568

Pokój
z kuchnią, częściowo umeblowany, dla bezdzietnych spokojnych osób od gospodarza, czynsz podług umowy. Karpacka 5, Cieślska. 23502

Mieszkanie (23632
pokój z kuchnią do wynajęcia. Toruńska 138.

Pokój
z kuchnią, czynsz roczny, urządzenie sprzedam, ul. Podgórna 11, prawo. (23506

POKOJE

Pokoje
umeblowane z utrzymaniem lub bez zaraz do wynajęcia; udziela się również lekcyj muzyki. Walentyna Kornaszewska, Solec Kujawski, ul. Wolności 2. 23449

Zaraz
2 duże słoneczne pokoje umeblowane z używaniem kuchni. Wskaże Dz. Bydg. 23346

Pokój
wspólny dla pani zaraz. Chrobrego 18, prt. l. (13450

Pokój
umeblowany. Kordeckiego 19, II lewo. (13436

Stancja
pierwszorzędna dla uczennicy, fortepjan. Swiętojańska 13, I lewo. (13566

Duży
pokój oddam z utrzymaniem lub bez. Sniadeckich 9, I p. 13573

Pokój
umebl. zaraz do wynajęcia. Promenada 21a, parter. 13565

Pokój
na 1 lub 2 osoby do wynajęcia z utrzymaniem lub bez, ul. Asnyka 4 koło Zacisza. 13582

Pokój
umebl. od 1. X. wynajmę Długosza 6, I p. 33504

Pokój
umeblowany. Kanałowa 12, II prawo. (23636

Pokój
ładny dla 2 młodszych pań z dobrem odżywianiem. Florjana 1, II prawo. 13564

RÓŻNE

Tajemnica
powodzenia. Potrzebujesz świadectwa do uzyskania posady, względnie awansu lub stabilizacji — w wojsku, urzędach, zawodach, wpisz się na kurs korespondencyjny metodą „Globus“, wydatek mały, korzyść duża. Prospekta bezpłatnie. Okazowe lekcje na żądanie. Na odpowiedź znaczki. „Studjum“, Kraków, Karmelicka 35. 23595

Pana
który rok temu chciał u mnie kupić dom pod Przemyślem, proszę o łaskawe zgłoszenie się. Bartnicki, Komórsk. (22769

Zaginioną 23500
książkę wojskową unieważniam. Wacław Guza.

Unieważniam
zagubioną książeczkę wojskową i kartę mobilizacyjną, wydaną przez P. K. U. Kościerzyna. Marjan Brauer. 23512

Poszkodowanych
przez byłą firmę „Bydgoska Grafika“, właściciel Stefanowicz, przy Placu Poznańskim 3 proszę o podanie swych adresów, w celu wspólnego wystąpienia ze skargą do prokuratorji przeciw Stefanowiczowi i wspólnikom. Jan Kinal, Jagiellońska 48. 13575

MATRYMONJALNE

Dyskretnie
i solidnie kojarzy małżeństwa we wszystkich sferach społecznych największe biuro matrymonjalne „Postęp“ Warszawa, Senatorska 38. Na żądanie wysyłamy kilkaset ofert do wyboru. (22942

Która
z zacnych i szlachetnych rodzin ziemiańskich wzgl. kupieckich przytuli do swego grona rodzinnego w. celu matrymonjalnym kawalera lat 35, brunet, Poznańczyk, oficer rezerwy W. P. z zawodu uczony kupiec z branży kolonjalnej i delikatesów, Obecnie bez stanowiska, z bardzo zacnej byłej rodziny ziemiańskiej na Kujawach, Poznańskie. Paniom, którym zależy na zdrowym i przystojnym mężu, a przedewszystkiem na zdolnym kupcu, zaś rodzicom na dobrym zięciu o zdrowym i rozsądnym charakterze raczą łaskawie nadesłać swe oferty wraz z dołączeniem fotografji do filji Dzien. Bydg. Grudziądz, pod „Przemysłowiec“. (23243

Wywiady
matrymonjalne przeprowadza dyskretnie w każdej miejscowości biuro „Argus“, Bydgoszcz, Pomorska 67. (13577

Kawaler
lat 30, przystojny, dobrego charakteru, posiada skład tow. krótkich wartości 20.000 zł. poszukuje na tej drodze ładnej zgrabnej panienki gospodarnej, która ma również zamiłowanie do interesu. Panienki, którym zależy na prawdziwem pożyciu małżeńskiem, proszę oferty tylko z fotografją nadesłać do Dzien. Bydg. pod nr. „29005“. (23646

OBUWIE

dla Wszystkich

w wielkim wyborze

na nadchodzący sezon

nabyć można po bardzo korzystnych cenach.

Specjalność: obuwie męskie **36.50**

„ damskie **35.50**

23609

Be De Te

BYDGOSKI DOM TOWAROWY

Tel. 354 i 17 **Bydgoszcz** Gdańska 10-12

Osiedliłem się w Szubinie

jako adwokat

Biuro moje znajduje się przy **ul. Kościuszki 12.**

Adam Gantkowski

adwokat (23525

W Szkole Zawodowej Żeńskiej w Bydgoszczy, Gdańska 67

odbędą się kursy jak ubiegłego roku:

1. Dwutygodniowy **Kurs zapraw:** owoce i jarzyny w Wecku, w soli, w occie i w cukrze.
2. Czterotygodniowy **Kurs pieczenia ciast:** ciasta na drożdżach, kruche, biszkoptowe, półfrancuskie, francuskie, parzone, mazurki i torty.
3. Dwumiesięczny **Kurs wieczorny gotowania** praktyczny. (23033

Warunki bardzo dogodne. Początek kursów: dnia 15 bm. rb.

Zgłosz. przyjmuje się codziennie od godz. 10—12,30. **DYREKCJA.**

Czwartek 18. 9 1930. g. 8. wiecz. **VI KONCERT RECITAL** **Aula Gimnazjum Kopernika**

EMILA BERGMANNA

prof. Konserwatorjum Winterfelda.

Sprzedaż biletów w Księgarni i Składzie Nut (23288

Jan Idzikowski, ulica Gdańska nr. 16—17.

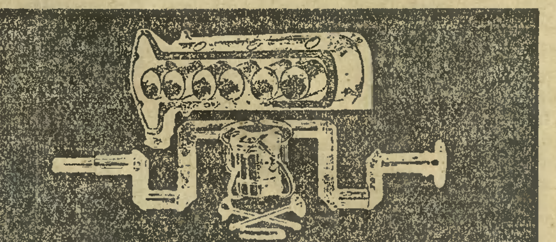
Dr. Edmund Sągajłło

specjalista chorób dziecięcych i wewnętrznych

powrócił. (13346

Przyjmuje od **11-ej do 12-ej** chorych prywatnych, od **4-ej do 6-ej** chorych kasowych.

Aleje Mickiewicza nr. 1, telefon nr. 241.

SZLIFOWANIE CYLINDRÓW

najnowocześniejszej i najprecyzyjniejszej szlifierce w całej Polsce.

„Autoarma“ Bydgoszcz Śniadeckich 45 telefon 18-24.

Z okazji otwarcia odnowionej sali koncertowej na pierwszem piętrze

w kawiarni „Bristol“

i rozpoczęcia jesiennego sezonu niniejszem jak najuprzejmiej zapraszam wszystkich życzliwych

dziś (w sobotę) wieczorem

na pierwszy koncert symfoniczno-jazzowego zespołu „Capenter'y“.

23042) *Zygmunt Ciupek.*

Wróciłem

Dr. J. Król (23540

specjalista chorób wewnętrznych i nerw.

Lecznica prywatna — Zakład Roentgena

Bydgoszcz, Plac Wolności 5. Telefon 1910.

Hallo! Hallo!

Najtańsze źródło zakupu.

Fabryka okulaków i drewniaków

WŁADYSŁAW STAŚKIEWICZ

Tel. 23 **Grodzisk Wlkp., ul. Szeroka 11.** Tel. 23

1 para butów od nr. 28/31 z filcem i bez zł 16.00 — 18.00

23597) **Okulaki:**

1 para od nr. 30/32 z filcem zł 8.50 drzewa zł 1.00
1 „ „ „ 28/29 „ 8.50 „ 0.90
1 „ „ „ 25/27 i „ 7.50 do „ 0.80
1 „ „ „ 23/24 „ 7.00 „ 0.70
1 „ „ „ 21/22 bez filcu „ 6.00 okulaków „ 0.60
1 „ „ „ 19/20 „ 4.50 „ 0.50
1 „ „ „ 16/18 „ 4.00 „ 0.40
1 para kowalskich od nr. 26/31 zł 2.60
1 para drwniaków od nr. 30/31 zł 2.30 drzewa zł 0.45
1 „ „ „ „ 28/29 „ 2.10 „ 0.40
1 „ „ „ „ 25/27 „ 1.70 do „ 0.35
1 „ „ „ „ 23/24 „ 1.50 „ 0.30
1 „ „ „ „ 21/22 „ 1.20 drewniaków „ 0.20
1 „ „ „ „ 19/20 „ 1.00 „ 0.25
1 „ „ „ „ 16/18 „ 0.80 „ 0.15

WŁADYSŁAW STAŚKIEWICZ, GRODZISK WLKP.

Wróciłem

Dr. med. J. Mackiewicz

13572) **Długa nr. 39. Telefon 1961.**

Z powodu **likwidacji interesu** natychmiastowa

całkowita wyprzedaż

materjałów damskich, męskich, jedwabi, firan, płócien, trykotaży i t. d.

po cenach zakupu. (23335

F-ma F. Lewandowski, Długa 30.

!! Tanio z własnej pracowni !!

Eleganckie

Płaszcze damskie, płaszcze męskie, płaszcze dziecięce

Ubrania męskie i chłopięce - Kapelusze damskie duży wybór

Wszelkie towary z metra **firany, kapy** i inne.

Firma Chrześcijańska! (22242) Firma Chrześcijańska!

Anna Dorożyńska, Bydgoszcz, ul. Długa 32.

Sekretarz adwokacki i notarjalny

z kilkuletnią praktyką w kancelarjach adwokackich i notarjalnych **poszukuje posady.**

Oferty do Dziennika Bydgoskiego pod **„Sekretarz“.** (23444

Żywa reklama niezawodny środek

Na Pow. W. K. w Poznaniu demonstrował się ten chłopiec, u którego pół twarzy w piegach, wągrach itp., zaś druga połowa odświeżona **kremem „Halina“** i zupełnie czysta — żądać w aptekach i drogerjach Perf. — W razie braku 19261

„Pharmachemia“

Bydgoszcz wskaże adres lub wyśle pocztą zł. 2.50, próbny 1.00 złoty.

Nowe kursy samochodowe

amatorskie i zawodowe.

Do nauki jazdy 4 nowoczesne samochody. Kursy amatorskie odbywają się w godzinach wieczorowych. 23160

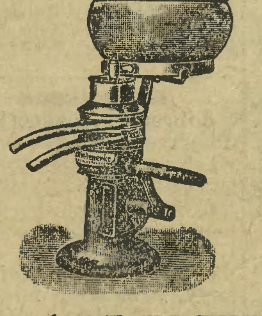
Kursy samochodowe

Z. Kochańskiego

w Bydgoszczy

3 Maja 14a, tel. 1185.

Oryginalne (21927)

szwedzkie wirówki

o sławie światowej

Cynkowany parnik „GLORJA“

Maselnice stalowe „GLORJA“

Maselnice drewniane

Maszyny do szycia

TANIE DOBRE

do nabycia **na 1-roczne spłaty**

u A. i F. KRZYWOSZYŃSKI, Nakło n/N. Rynek 67.

— — Agenci do sprzedaży mogą się zgłosić. — —

Kierowników (23591)

poszukujemy w każdej miejscowości ze stałem wynagrodzeniem do zł 320.— mies. i prow.

Oferty z opłaconą kopertą kierować pod „W.K. 585“ do: Tow. Reklamy Międzynarodowej Sp. z o. o. j. r. **Rudolf Mosse, Katowice, 3-go Maja nr. 10.**

Czytajcie „Dziennik Bydgoski“!

Kierowniczka

do oddziału **artykułów męskich potrzebna** od 1. X. br. Zgłoszenia pisemne z podaniem referencji oraz pretensji przyjmuje (23528

Dom Towarowy BRACIA MATECCY

Bydgoszcz, Stary Rynek 23/25.

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetrowy na stronie 7-łamowej szerokości 38 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł., na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 łam., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki. Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłem dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekście udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank M. Stadthagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcję odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.